

บทที่ 1

บทนำ

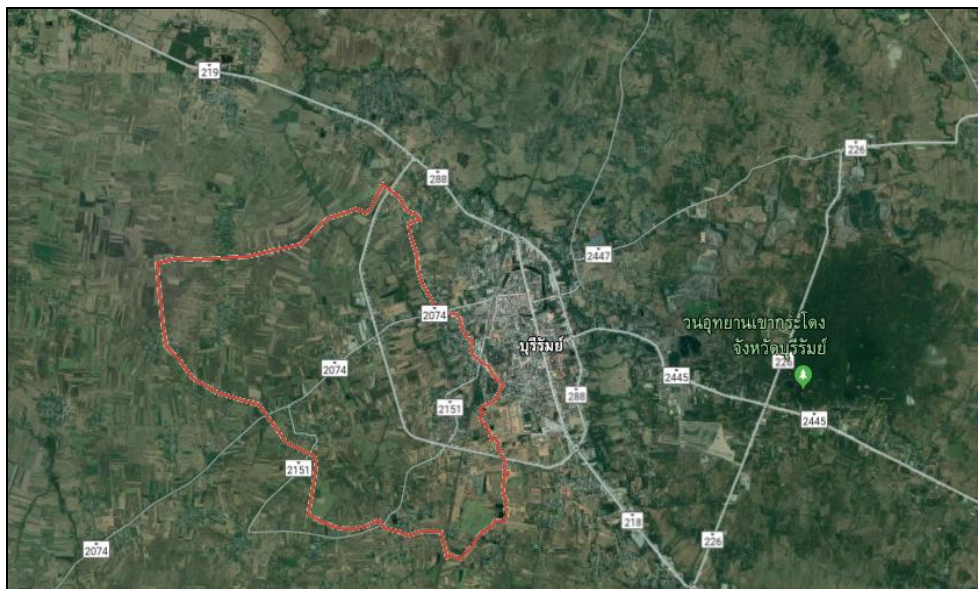
1.1 หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่ริเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ให้มีการดำเนินการสำรวจ รวบรวม ปลูกดูแลรักษาพรรณพืชต่างๆ ที่หายากและกำลังจะหมดไป ต่อมา ในปี พ.ศ.2535 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงสืบสานพระราชปณิธานต่อและมีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรม พืชเกิดขึ้นต่อเนื่องในหลายพื้นที่ เช่น พื้นที่เกาะลันตา จังหวัดพังงา เมื่อปี พ.ศ.2539 พื้นที่มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพะเยา เมื่อปี พ.ศ.2551 (เสวียน เปรมประสิทธิ์, 2551) พื้นที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เมื่อปี พ.ศ.2552 (เชิดศักดิ์ ทัพเพใหญ่, 2552) และพื้นที่เขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อปี พ.ศ.2553 เป็นต้น (สำนักงานโครงการ อนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2549)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริบางประการเกี่ยวกับการ อนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยทรงเน้นกิจกรรมที่ดำเนินการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมในพื้นที่ที่กำลังจะ เปลี่ยนแปลงหรือสูญสิ้นจากการพัฒนา เช่น จากการทำอ่างเก็บน้ำ ทำถนน การพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากป่า ธรรมชาติเป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือการทำโรงงานอุตสาหกรรม การจัดทำบ้านจัดสรร ฯลฯ ซึ่งพันธุกรรมในพื้นที่ เหล่านั้นจะสูญไป รวมทั้งการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืชและทรัพยากรต่างๆ รอบพื้นที่ของหน่วยงานที่ร่วม สนองพระราชดำริฯ ซึ่งได้ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ การสำรวจทรัพยากรทั้งในด้านกายภาพและ ชีวภาพ มีการสำรวจและเก็บพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ พันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต ต่างๆ ที่เก็บรวบรวมได้ โดยเฉพาะพืชนั้นมีการเก็บในรูปแบบเมล็ด เก็บตัวอย่างแห้ง และตัวอย่างดอง ต้นพืชที่มี ชีวิต ขึ้นส่วนพืชที่มีชีวิต เช่น ผล กิ่งชำ กิ่งตอน หัว ราก เหง้า ฯลฯ และได้นำพืชบางส่วนไปปลูกรวบรวม พันธุกรรมพืชและจัดแสดงบริเวณสวนพฤกษศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์จึงมีความตระหนักในการที่จะดำเนินงานเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ และรองรับแนวพระราชดำริดังกล่าว โดยทั้งนี้ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ทำการสำรวจเก็บรวบรวม พันธุกรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมือง ชุมเห็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าในการปกครองขององค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัด บุรีรัมย์ ที่ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ไปทางทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่เป็นที่ราบสูง โดยอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 150 – 180 เมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ ใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งได้มีความหลากหลายด้านการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่นาที่ชาวบ้านบุกรุกเข้า ไปทำการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. 2558 เทศบาลเมืองชุมเห็ดได้มีการยึดพื้นที่คืนโดยทำโครงการป่าล้อมเมือง ด้วยวิธีการปลูกป่าโดยแบ่งพื้นที่ภายในป่า 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา ออกเป็น 1) พื้นที่ทำการองค์การบริหาร

ส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด 2) พื้นที่วัด 3) พื้นที่สวนเกษตร 4) พื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าวและ 5) พื้นที่ปลูกปาดังนั้น เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้จึงต้องดำเนินการสำรวจ และเก็บข้อมูลความหลากหลายทางด้านชีวภาพของพรรณไม้ต้นทุกชนิดเพื่อนำมาใช้ในการประเมินสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดผลพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อชุมชนพร้อมภาพประกอบของพรรณไม้ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลพรรณไม้ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชให้นักเรียน นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไป ให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของพรรณไม้ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งของชาติ อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการหวงแหนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1.1 สภาพพื้นที่ที่กำหนดเพื่อทำการศึกษาบริเวณเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.3 เพื่อจัดเก็บข้อมูลพรรณไม้แห่งสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

1.3 ลักษณะโครงการ

1.3.1 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของหน่วยงานและตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์
[✓] ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาและยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มาตรการที่ 3 ผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล และสามารถแข่งขันได้ในระดับชาติและนานาชาติ
[✓] ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางานวิจัยบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์และบริการทางวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งภูมิปัญญาของท้องถิ่นและชุมชน มาตรการที่ 10 ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
[✓] ยุทธศาสตร์ที่ 5 อนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบสานอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ มาตรการที่ 2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านศิลปวัฒนธรรม ศิลปินพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจและเอกชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมสู่ประชาคมอาเซียน
[✓] ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มาตรการที่ 3 สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรมีความตระหนักและรักดีต่อองค์กรเพื่อการสนับสนุนการพัฒนามหาวิทยาลัย

1.3.2 สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายใน

องค์ประกอบ
[✓] องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 การส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา ในประเด็นการพัฒนาศักยภาพนักศึกษา และการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
[✓] องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 การวางระบบผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในประเด็นการบูรณาการพันธกิจต่างๆ กับการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี

1.3.3 สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรฐานด้าน
- มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต - มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ - ด้านการทํานุบำรุงศิลปะฯ

1.3.4 การบูรณาการโครงการกับ

[✓] การจัดการเรียนการสอน ระบุ

[✓] การปรับปรุงรายวิชา เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม รหัสประจำรายวิชา 4063303
หลักสูตรวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม

[] การเปิดรายวิชาใหม่ หลักสูตร.....

[✓] การต่อยอดสู่หนังสือตำรา ร้อยพรรณพฤกษารอบรั้วมหาวิทยาลัย หลักสูตร วิทยา
ศาสตรสิ่งแวดล้อม

[] อื่นๆ

[✓] การวิจัย ระบุโครงการวิจัย “โครงการศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชที่พบป่าสงวน
แห่งชาติ ป่าเขาอังคาร ตำบลเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับประเมินสถานภาพและ
ศักยภาพเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นให้เกิดผลพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อชุมชน”

[] การปฏิบัติงาน (กรณีที่ไม่ได้รับผิดชอบสอน/วิจัย)

.....

[] อื่นๆ ระบุ

.....

1.3.5 อื่นๆ

1) นโยบายจาก โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2) ความร่วมมือกับ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์

1.4 วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

1.4.1 สํารวจและบันทึกข้อมูลตัวอย่างพรรณไม้บริเวณพื้นที่เป้าหมาย ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562

1.4.2 เก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยเลือกเก็บตัวอย่างพืชที่มีทั้งใบ ดอกหรือผลในกิ่งเดียวกันซึ่งมีความยาวประมาณ 1 ฟุต จำนวน 3 กิ่งตัวอย่างต่อพืช 1 ชนิด

1.4.3 ทำการรวบรวมเก็บตัวอย่างพรรณไม้ทั้งสดและแห้งในเขตพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจงของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.4.4 ศึกษาลักษณะทางด้านสัณฐานวิทยาของพรรณไม้ที่เก็บรวบรวมมาได้ในห้องปฏิบัติการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อย่างละเอียด เพื่อทำการจัดจำแนกเบื้องต้นในระดับวงศ์ สกุลและชนิด (โดยใช้ลักษณะทางสัณฐานวิทยาภายนอกของพรรณไม้ ประกอบกับคู่มือการจัดจำแนกชนิดพรรณไม้ รวมทั้งตรวจหาเชื้อพื้เชื้อพื้นเมือง พร้อมทั้งจัดทำคำบรรยายลักษณะทางพฤกษศาสตร์และลักษณะการใช้ประโยชน์ของพรรณไม้ที่พบ)

1.4.5 นำตัวอย่างพรรณไม้ที่จัดจำแนกแล้วไปเปรียบเทียบกับตัวอย่างกับตัวอย่างพรรณไม้ที่เก็บรักษาไว้พิพิธภัณฑ์พืชต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑ์พืชศาสตราจารย์กสิน สุวตะพันธุ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพฯ อาคารสิรินธร กรมวิชาการเกษตร, หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช เป็นต้น พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของชื่อพรรณไม้โดยยึดตามหนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย

1.4.6 จัดการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายของพรรณพืชในเขตพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจงของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ และพรรณไม้ในพื้นที่เป้าหมาย

1.5 ผู้รับผิดชอบ

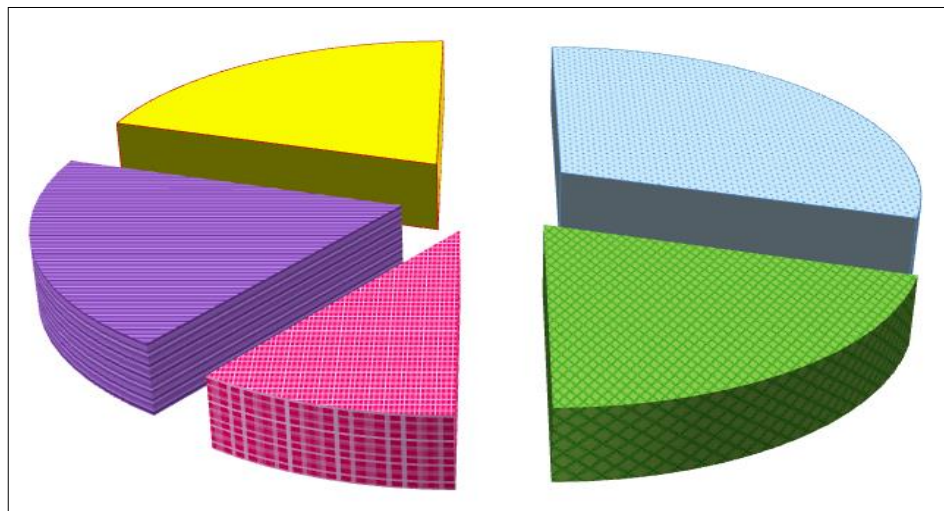
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีรา สุนทรารักษ์ สังกัดสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

งบประมาณในการดำเนินโครงการมีความสำคัญมากเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการ สำหรับงบประมาณที่ใช้ภายในกิจกรรมโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถแสดงรายละเอียดดังในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงรายละเอียดงบประมาณสำหรับการดำเนินกิจกรรมในโครงการ

รายการ	งบประมาณ (บาท)
1.1 ค่าวัสดุสารเคมีในการเก็บรักษาตัวอย่างพรรณไม้ ได้แก่ เอทิลแอลกอฮอล์ 70% ฟอรัมาลีน 10% เมอร์คิวริกคลอไรด์ กรดเกลือ อะซีติก คอปเปอร์อะซิเตทและกาวที่ใช้ติดพรรณไม้ (มีส่วนผสมของกัมอาราบิก กัมทราคาแคนทและโมล)	30,000
1.2 ค่าวัสดุอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผงอัดพรรณไม้ เชือกสำหรับผูกแผงอัดพรรณไม้ ถังพลาสติก ยางสำหรับรัดปากถุง กระดาษลูกฟูก กรรไกรตัดกิ่งไม้และ ขวดแก้วสำหรับดองตัวอย่างพรรณไม้	20,000
1.3 ค่าวัสดุสำนักงาน ได้แก่ กระดาษ A4 หมึกปรี้นส์ Lacer แฟ้มใส่เอกสาร ของเอกสารพลาสติก	10,000
1.4 ค่าจ้างเหมารถรับจ้างในการออกภาคสนาม จำนวน 5 ครั้ง	20,000
1.5 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับการออกเก็บตัวอย่างภาคสนาม	20,000
รวม	100,000

หมายเหตุ ขอถัวเฉลี่ยทุกรายการ

คำอธิบายรูป :

- หมายถึง ค่าวัสดุสารเคมี
- หมายถึง ค่าวัสดุสำนักงาน
- หมายถึง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง

- หมายถึง ค่าวัสดุอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- หมายถึง ค่าจ้างเหมารถรับจ้าง

ภาพที่ 1.2 แสดงสัดส่วนงบประมาณด้านต่างๆ ในโครงการ

1.8 การติดตามและประเมินผล

การประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการฯ ตามตัวชี้วัดตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา สามารถแสดงรายละเอียดตามมิติต่างๆ ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 เกณฑ์การประเมินความสำเร็จโครงการฯ ตามตัวชี้วัดตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

แผนการบูรณาการกับการเรียนการสอนและการวิจัย	ลักษณะการบูรณาการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. แผนการบูรณาการกับการเรียนการสอน - เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม (4063303) - หลักสูตรวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม - นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	- มีการนำเนื้อหาของการบริการวิชาการเข้าสอดแทรกในสาระวิชาที่ทำการสอน - นำนักศึกษาออกสำรวจพื้นที่เพื่อร่วมให้บริการวิชาการตามแผนงานที่กำหนด - มอบหมายงานให้นักศึกษาทำโครงการจากปัญหาของการให้บริการวิชาการ	- ร้อยละของนักศึกษาที่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น / สามารถสอบผ่านในรายวิชา - ร้อยละของนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการ - จำนวนโครงการวิจัยของนักศึกษาที่ได้จากการบริการวิชาการอย่างน้อย 1 โครงการ
2. แผนการบูรณาการกับการวิจัย - โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาสมบัติทางเคมีและกายภาพของดิน และความหลากหลายของกิ่งก้อและไส้เดือนดินในพื้นที่เขตนวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	- นำองค์ความรู้และเทคนิควิธีการตลอดจนระเบียบการวิจัยจากงานวิจัยที่ได้ถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ - นำปัญหาที่ได้จากการบริการวิชาการมาพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัย	- ร้อยละของผู้ร่วมโครงการได้รับความรู้เพิ่มขึ้น / สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ - ฝึกทักษะการสำรวจความหลากหลายของระบบพันธุ์กรรมพืชภายในเขตพื้นที่เป้าหมาย

1.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

19.1 สอนพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

19.2 ได้ระบบฐานข้อมูลโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ และพรรณไม้ในเขตพื้นที่เป้าหมายที่ทำการศึกษา

19.3 นักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไปเกิดจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ มีความรัก ความหวงแหนและเห็นคุณค่าของพรรณไม้

1.10 เป้าหมายผลผลิต

เป้าหมายผลผลิตจากโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถแสดงรายละเอียดตามมิติต่างๆ ดังตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 เกณฑ์ที่คาดว่าจะใช้ในการประเมินความสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ

เกณฑ์การประเมิน ความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
เชิงปริมาณ	ตัวอย่างพรรณไม้ที่ทำการสำรวจ	ร้อยละ 90
เชิงคุณภาพ	- ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ - ร้อยละของผู้ร่วมโครงการที่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ 90 ร้อยละ 90
เชิงเวลา	ดำเนินการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ดำเนินงานในไตรมาสที่ 1 ถึง 4
เชิงต้นทุน	- ความคุ้มค่าของงบประมาณต่อผู้ร่วมโครงการ - ผู้ร่วมโครงการสามารถฝึกทักษะเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจและการเก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้ มีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายในชุมชนท้องถิ่นของตนรวมถึงมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับการพัฒนาอย่างสันติสุขและยั่งยืน	- -

บทที่ 2

วิธีดำเนินโครงการ

โครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้ต้นตลอดจนศึกษาถึงความหนาแน่น ความถี่ความหนาแน่น สัมพันธ์ ความถี่สัมพันธ์ และค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 เครื่องมือสำหรับการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

2.1.1 แผนที่สำหรับการลงสำรวจภาคสนาม

ทำการค้นคว้าหาภาพถ่ายจากดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งของเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

- หมายเหตุ :
- 1 คือ พื้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด
 - 2 คือ พื้นที่วัด
 - 3 คือ พื้นที่สวนเกษตร
 - 4 คือ พื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าว
 - 5 คือ พื้นที่ปลูกป่า

ภาพที่ 2.1 แสดงเขตพื้นที่เขตป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ที่มา : <https://maps.google.com>)

2.1.2 วัสดุอุปกรณ์สำหรับการลงพื้นที่สำรวจพรรณไม้

เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวางแผนสำรวจ และเก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้ยืนต้น ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

GPS

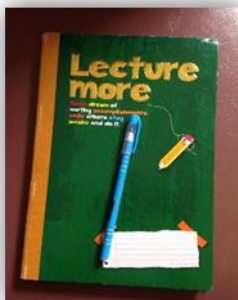
สายวัดระยะ

เชือกฟาง

กล้อง

สมุดบันทึก

กรรไกร

กรรไกรตัดกิ่ง

แผงอัดพรรณไม้

คัตเตอร์

หนังสือพิมพ์

กระดาษแข็ง

กาว

ภาพที่ 2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

2.2 วิธีการดำเนินโครงการ

การสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ต้น เพื่อศึกษาทางด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการสำรวจ และเก็บตัวอย่างพรรณไม้ต้นทุกชนิดที่พบ ในแปลงตัวอย่าง โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

2.2.1 การสำรวจพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

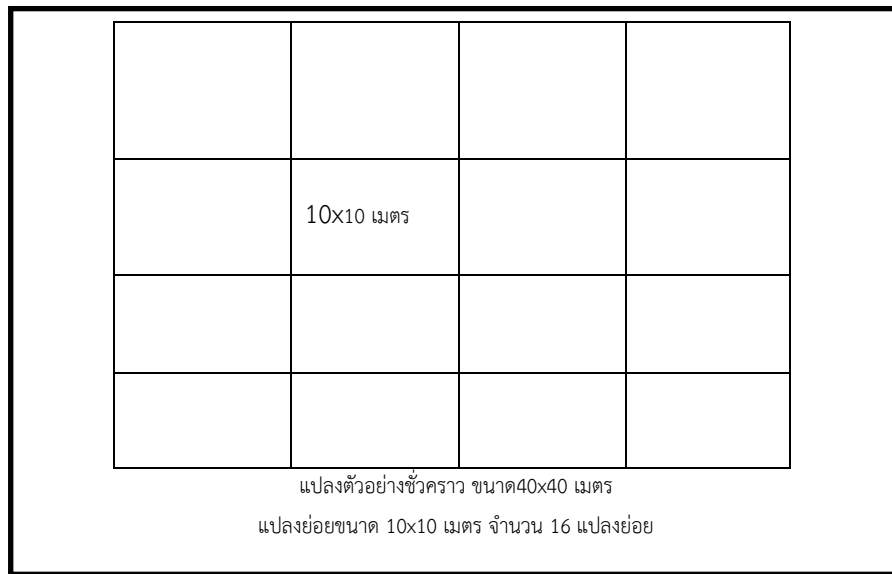
- 2.2.1.1 เลือกพื้นที่สำรวจ
- 2.2.1.2 สอบถามข้อมูลพื้นที่จากเจ้าหน้าที่
- 2.2.1.3 เตรียมอุปกรณ์ในการสำรวจ
- 2.2.1.4 ลงพื้นที่และวางแผนสำรวจ
- 2.2.1.5 จัดบันทึกข้อมูลและสรุปผล

2.2.2 การลงพื้นที่สำรวจตัวอย่างพรรณไม้ต้นที่ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

2.2.2.1 การเลือกแปลงตัวอย่างที่ดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ทำการเลือกใช้วิธีเก็บตัวอย่างแบบเจาะจงเริ่มทำการศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 โดยทำการสำรวจคู่อณาเขตป่าในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดที่มีความเหมาะสมของชนิดพันธุ์ไม้และมีชาวบ้านในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นตลอดทั้งปีจำนวน 5 พื้นที่ คือ

- (1) พื้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด
- (2) พื้นที่วัด
- (3) พื้นที่สวนเกษตร
- (4) พื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าว
- (5) พื้นที่ปลูกป่า

ซึ่งมีพื้นที่รวมกันทั้งหมด 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา จากนั้นทำการวางแผนแปลงตัวอย่างขนาด 40x40 เมตร จำนวน 59 แปลงคิดจาก 20 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทำการศึกษาทั้งหมด 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา ในแต่ละแปลงใช้ตลับเมตรวัดระยะพื้นที่ยาว 40 เมตรวางแนวแล้วใช้เชือกฟางทำการเล็งแนวให้แต่ละเส้นทำมุมฉากซึ่งกันและกัน จากนั้นใช้เชือกฟางซึ่งเป็นขอบแปลงทั้ง 4 ด้าน เป็นแปลงตัวอย่างโดยทำการแบ่งแปลงตัวอย่างแต่ละด้านออกเป็น 4 ส่วนส่วนละ 10 เมตรใช้เชือกขึงเก็บข้อมูลพรรณไม้ต้นทั้งหมด

ภาพที่ 2.3 การวางแผนแปลงตัวอย่างข้าวคราวในเขตพื้นที่สาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.2.3 การสำรวจพรรณไม้ต้น

โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาอังคาร เป็นผู้พาสำรวจ จัดบันทึกรายชื่อพรรณไม้ต้นที่พบ และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เก็บตัวอย่างพรรณไม้ทั้งดอก ใบ ผล กิ่ง และเมล็ด (ถ้ามี) และเขียนหมายเลขตามลำดับก่อนหลัง สอบถามข้อมูลพรรณไม้ต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรวบรวมข้อมูลที่ค้นคว้าได้ และจำแนกพรรณไม้ต้น

2.2.4 การจัดทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง

2.2.4.1 การอัดแห้งพันธุ์ไม้

เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่ดีควรทำทันทีเมื่อเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้มาได้ โดยทำการวางตัวอย่างพันธุ์ไม้ลงบนกระดาษหนังสือพิมพ์ 1 คู่ที่พับครึ่ง ใช้กรรไกรตัดกิ่งไม้ตกแต่งให้ได้ขนาดพอเหมาะ จัดให้ขนาดพอดี อย่าให้เกินหน้ากระดาษและแผงอัด เรียงให้ใบคว่ำข้างหงายข้างเพื่อจะให้เห็นลักษณะของใบทั้งสองด้านขณะแห้งแล้วจากนั้นพลิกกระดาษแผ่นที่เป็นคู่ นั้นปิดทับลงไปและระหว่างชั้นวางกระดาษ 2-3 แผ่นซ้อนไว้เพื่อดูดซึมความชื้นจากพันธุ์ไม้ ระหว่างพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งๆ นั้นสอดกระดาษลูกฟูกไว้เพื่อช่วยให้ความชื้นระเหยออกไปได้เร็ว เสร็จแล้วก่อนปิดแผงใช้กระดาษลูกฟูกปิดทับทั้งสองด้านและผูกมัดให้แน่นเพื่อเวลาแห้งพันธุ์ไม้จะได้เรียบ

ภาพที่ 3.4 การอัดแห้งพันธุ์ไม้

2.2.4.2 วิธีอบหรือผึ่งพันธุ์ไม้ให้แห้ง

พันธุ์ไม้ที่อัดลงแผงเรียบร้อยแล้ว ควรทำให้แห้งทันทีอย่าปล่อยให้ไว้นาน เราอาจขึ้นได้ การทำพันธุ์ไม้ที่อัดให้แห้งอาจทำได้โดยการตากแดด ควรหมั่นเก็บแผงที่ตากแดดก่อนหมดแสงอาทิตย์ อย่าปล่อยให้ตากน้ำค้างหรือตากฝน จะทำให้ตัวอย่างที่อัดเสียหายได้

ภาพที่ 3.5 วิธีอบหรือผึ่งพันธุ์ไม้ให้แห้ง

2.2.4.3 วิธีติดพันธุ์ไม้บนกระดาษติดพันธุ์ไม้

พันธุ์ไม้ที่แห้งสนิทแล้ว นำมาติดบนกระดาษสีขาว ขนาดกว้างยาวประมาณ 30 ซม. x 45 ซม. ชนิด 300 กรัม เพื่อช่วยให้กิ่งพันธุ์ไม้ตัวอย่างไม่เปราะหักง่ายเวลานำตัวอย่างพันธุ์ไม้ออกจากตู้มาศึกษา การติดพันธุ์ไม้มีวิธีง่ายๆ ดังนี้

- (1) ใช้แปรงจุ่มกาว ทาลงบนกระดาษเรียบขนาดประมาณ 30 ซม. x 45 ซม. โดยทาบางๆ ให้พอดีกับขนาดของพันธุ์ไม้ที่จะติด
- (2) ใช้ปากคีบวางพันธุ์ไม้ด้านที่จะติดกระดาษให้ตะกาวบนกระดาษ กดให้ติดกาวจนทั่ว
- (3) นำกลับมาวางบนกระดาษติดพันธุ์ไม้ กะให้วางตรงกลางค่อนข้างขวาง ให้เหลือที่ม้วนซ้ายสำหรับติดป้ายบันทึกข้อมูล
- (4) ใช้กระดาษฟางหรือกระดาษหนังสือพิมพ์ปูทับ แล้วจึงใช้ถุงทรายวางทับอีกทีให้เรียบเสมอกัน
- (5) เมื่อกาวแห้งดีแล้ว เย็บพันธุ์ไม้ให้ติดกับกระดาษ โดยใช้ด้ายสีขาวที่มีความเหนียว เย็บเริ่มจากโคนกิ่งหรือโคนต้น แล้วโยงไปตามส่วนต่างๆ ให้นั่นคงและดูสวยงาม หรือจะใช้แถบกาวยาปิดทับไว้เป็นระยะๆ ก็ได้
- (6) ปิดป้ายบันทึกข้อมูลซึ่งจะต้องเขียนรายละเอียดต่างๆ ที่ลอกมาจากสมุดบันทึกข้อมูล ที่จะต้องเขียนเพิ่มเติมคือ ชื่อผู้เก็บ (collector) หมายเลขลำดับที่เก็บ (collecting number) ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อผู้ตรวจสอบหาชื่อของพันธุ์ไม้

ภาพที่ 3.6 การจัดทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง

2.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของพรรณไม้

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม (Statistical Package for the Social/for Window) สถิติที่ใช้วิจัยครั้งนี้ได้แก่ ค่าความหนาแน่น (Density) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density) ค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency) โดยสูตรการคำนวณนำมาจากกลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายาก และใกล้สูญพันธุ์ กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2554)

2.3 การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช เป็นค่าการแสดงผลของไม้แต่ละชนิดในส่วนที่สัมพันธ์กับไม้อื่นๆ ในสังคมนั้น พันธุ์ไม้ที่มีค่าดัชนีความสำคัญสูงย่อมแสดงว่ามีการแสดงออกในสังคมนั้นได้ดีกว่าไม้ที่มีค่าดัชนีความสำคัญต่ำกว่า อาจมีจำนวนต้นมากหรือมีการกระจายกว้างขวางหรือลำต้นใหญ่โต หรือทั้งหมดก็ได้การคำนวณหาค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้หาได้จากการรวมค่าความหนาแน่น ความถี่ ความหนาแน่นสัมพัทธ์ และค่าความถี่สัมพัทธ์ด้วยกัน สูตรในการคำนวณเป็นดังนี้ กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายาก และใกล้สูญพันธุ์ กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2554)

2.3.1 ค่าความหนาแน่น (Density, D) คือ จำนวนต้นไม้ทั้งหมดของชนิดที่กำหนดที่ปรากฏในแปลงตัวอย่าง ต่อหน่วยพื้นที่ที่ทำการสำรวจ

$$D_A = \frac{\text{จำนวนต้นทั้งหมดของชนิด A ที่ปรากฏในแปลงตัวอย่าง}}{\text{หน่วยพื้นที่ทั้งหมดของแปลงตัวอย่างที่สำรวจ}}$$

2.3.2 ค่าความถี่ (Frequency, F) คือ สัดส่วนร้อยละของจำนวนแปลงตัวอย่างที่ปรากฏพันธุ์ไม้ชนิดนั้นต่อจำนวนแปลงที่ทำการสำรวจ

$$F_A = \frac{\text{จำนวนแปลงตัวอย่างของไม้ชนิด A}}{\text{จำนวนแปลงตัวอย่างทั้งหมดที่สำรวจ}} \times 100$$

2.3.3 ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ของชนิดไม้ (Relative Density, RD) คือ สัดส่วนของความหนาแน่นของชนิดไม้ที่ต้องการต่อค่าความหนาแน่นของไม้ทุกชนิดในสังคม เป็นค่าร้อยละ

$$RD_A = \frac{\text{ความหนาแน่นของไม้ชนิด A}}{\text{ความหนาแน่นของไม้ทุกชนิดในสังคม}} \times 100$$

2.3.4 ค่าความถี่สัมพัทธ์ของชนิดไม้ (Relative Frequency, RF) คือ ค่าความถี่ของชนิดไม้ที่ต้องการต่อค่าความถี่ทั้งหมดของไม้ทุกชนิดในสังคม คิดเป็นร้อยละ

$$RF_A = \frac{\text{ความถี่ของไม้ชนิด A}}{\text{ความถี่ของไม้ทุกชนิดในสังคม}} \times 100$$

2.3.5 ค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ สูตรค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ (diversity index) ใช้วิธีของ Shannon Winner index มีสูตร ดังนี้

$$H = - \sum_{i=1}^n P_i * \ln P_i$$

และ

$$J = \frac{H}{\ln.n}$$

เมื่อ

- H' = ดัชนีความหลากหลายของชนิด (Richness index)
 J = ดัชนีความสม่ำเสมอ (Evenness index)
 P_i = สัดส่วนของจำนวนพันธุ์ไม้ที่ i ต่อจำนวนพันธุ์ไม้ทั้งหมด
 n = จำนวนชนิดของสิ่งมีชีวิตที่พบทั้งหมด

$$H_{\max} = \ln(n)$$

$$D = e^H$$

2.2.6 จัดทำระบบฐานข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการลงพื้นที่สำรวจ และบันทึกข้อมูลพรรณไม้ต้น จากการสำรวจมาค้นหาข้อมูลชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ ชื่อพื้นเมือง ชื่อท้องถิ่น ลักษณะทางกายภาพ ภาพถ่ายของไม้ต้นที่สำรวจพบ และเก็บตัวอย่างมาจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์

บทที่ 3

ผลการดำเนินโครงการ

สำหรับโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลโครงการตลอดระยะเวลาดำเนินงาน โดยสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

3.1 บริบทของพื้นที่ที่ใช้เพื่อศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

เทศบาลเมืองชุมเห็ด เป็นเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางด้านทิศเหนือของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองเมื่อในช่วงกลางปี พ.ศ. 2555 โดยมีลักษณะเป็นเมืองปริณทลที่รองรับการขยายตัวของเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ในปัจจุบันเมืองชุมเห็ดกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแห่งหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูงโดยอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 150 - 180 เมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ไปทางทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 46 ตารางกิโลเมตร หรือ 28,750 ไร่ โดยมีที่ทำการตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอรยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร

ทั้งนี้ในพื้นที่มีสภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินชุดร้อยเอ็ด ดินบางส่วนเป็นดินชุดโคราช และดินชุดสตึก และจะเห็นได้ว่าตำบลชุมเห็ดไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ ต้องอาศัยแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น แหล่งน้ำใต้ดิน และน้ำจากลำห้วย ทั้ง 4 สาย ได้แก่ ลำห้วยโกรกกีหนู ลำห้วยชุมเห็ด ลำห้วยชุมแสงและลำห้วยลุงไหลผ่าน พื้นที่เทศบาลเมืองชุมเห็ด มีลักษณะผสมผสานระหว่างสภาพสังคมเมืองและชนบทประกอบกับมีพื้นที่ติดกับเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จึงมีความเจริญเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูง ซึ่งความเจริญเติบโตดังกล่าวหากไม่มีมาตรการควบคุมที่ถูกต้องย่อมจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนได้

ราษฎรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาข้าว แต่โดยศักยภาพด้านพื้นที่ที่อยู่ชนเมืองติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดทำให้การขยายตัวด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและการบริการเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3.1.1 ข้อมูลแสดงพิกัดตำแหน่งแปลงตัวอย่างทั้งหมด

ตารางแสดงจุดพิกัดภูมิศาสตร์ของตำแหน่งแปลงตัวอย่างในการสำรวจทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ทั้งสิ้น 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา โดยใช้เครื่อง GPS ในการจับพิกัดตำแหน่งแปลงตัวอย่าง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลจุดพิกัดภูมิศาสตร์ของตำแหน่งแปลงตัวอย่าง ซึ่งได้แสดงจุดพิกัดละติจูด ลองจิจูดและความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางของแปลงตัวอย่าง

แปลงที่	ละติจูด	ลองจิจูด
1	15.035844	103.064029
2	15.035983	103.063687
3	15.036078	103.063283
4	15.063564	103.063229
5	15.036937	103.063203
6	15.037371	103.063051
7	15.037163	103.063789
8	15.038704	103.062927
9	15.047720	103.05896
10	15.047619	103.059236
11	15.047553	103.059538
12	15.047483	103.059932
13	15.047289	103.060288
14	15.046881	103.060161
15	15.047168	103.059133
16	15.046826	103.059810
17	15.046569	103.060143
18	15.047976	103.056761
19	15.047942	103.057018

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลจุดพิกัดภูมิศาสตร์ของตำแหน่งแปลงตัวอย่าง ซึ่งได้แสดงจุดพิกัด
ละติจูด ลองจิจูดและความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางของแปลงตัวอย่าง (ต่อ)

แปลงที่	ละติจูด	ลองจิจูด
20	15.047912	103.057217
21	15.047893	103.057404
22	15.047829	103.057646
23	15.047764	103.057844
24	15.047704	103.058066
25	15.047182	103.057871
26	15.047404	103.056885
27	15.047475	103.056706
28	15.047314	103.056589
29	15.047148	103.056517
30	15.039634	103.062549
31	15.040312	103.061428
32	15.039799	103.060970
33	15.039188	103.060416
34	15.038619	103.060034
35	15.049373	103.053843
36	15.047985	103.053724
37	15.047429	103.053559
38	15.047475	103.053960
39	15.047170	103.053937
40	15.047147	103.053465
41	15.046926	103.053520
42	15.046918	103.053961
43	15.046636	103.053482
44	15.046484	103.053647
39	15.047170	103.053937
40	15.047147	103.053465

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลจุดพิกัดภูมิศาสตร์ของตำแหน่งแปลงตัวอย่าง ซึ่งได้แสดงจุดพิกัด ละติจูด ลองจิจูดและความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางของแปลงตัวอย่าง (ต่อ)

แปลงที่	ละติจูด	ลองจิจูด
39	15.047170	103.053937
40	15.047147	103.053465
41	15.046926	103.053520
42	15.046918	103.053961
43	15.046636	103.053482
44	15.046484	103.053647
45	15.046187	103.053310
46	15.047003	103.055962
47	15.046685	103.055850
48	15.0463□7	103.055727
49	15.046413	103.055314
50	15.045915	103.055727
51	15.045624	103.055596
52	15.045582	103.053683
53	15.044751	103.053344
54	15.044553	103.053565
55	15.044317	103.054283
56	15.043989	103.055127
57	15.043159	103.056191
58	15.042846	103.056508

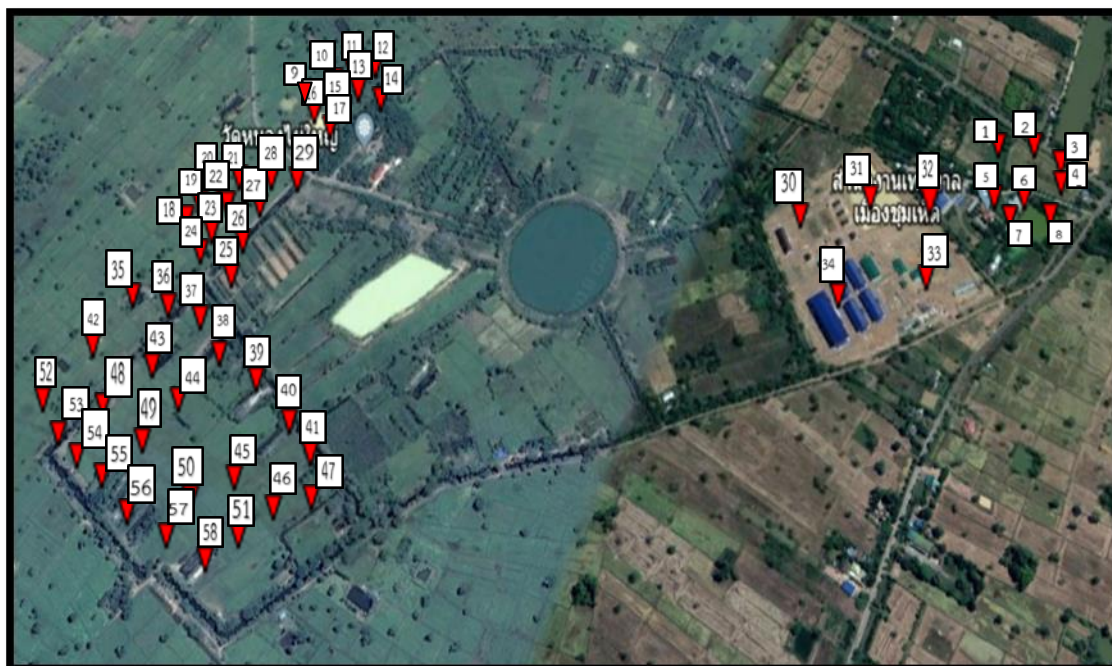
หมายเหตุ 1-8 แสดงจุดพิกัดพื้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด
 9-17 แสดงจุดพิกัดพื้นที่วัด
 18-29 แสดงจุดพิกัดพื้นที่สวนเกษตร
 30-34 แสดงจุดพิกัดพื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าว
 35-59 แสดงจุดพิกัดพื้นที่ปลูกป่า

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะทั่วไปของพื้นที่ป่าทั้งหมดเป็นป่าในเมือง คือ การนำเข้ามาปลูก มีไม้บางชนิดเป็นไม้เด่น ได้แก่ สัก และส่วนมากต้นไม้ในป่าในเมืองนี้จะมีความสูงแยกออกเป็นสองชั้น คือชั้นบนสูงประมาณ 10-20 เมตร ชั้นล่างสูงราวๆ 7 เมตร ส่วนไม้พื้นล่าง คือหญ้าต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ ได้แก่ หญ้า ซึ่งหญ้าเหล่านี้จะแห้งในฤดูแล้ง และจะกลายเป็นเชื้อไฟอย่างดีเมื่อถึงฤดูแล้งราวๆ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน จะมีระยะหนึ่งที่ต้นไม้ในป่านี้จะผลัดใบ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และดินลูกรัง ป่ามีลักษณะเป็นป่าโปร่งมีพรรณไม้ขึ้นกระจายกระจายทั่วพื้นที่การศึกษา

ความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา โดยได้มีการแบ่งพื้นที่สำรวจโดยทำการสุ่มวางแปลงตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการวางแปลงขนาด 40X40 เมตร จำนวน 58 แปลง และวางแปลงย่อยขนาด 10X10 เมตร จำนวน 580 แปลงย่อย สำหรับการลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ต้น ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ทำการวางแปลงตัวอย่างแบบเจาะจงในแต่ละแปลงพบพรรณไม้ต้นทั้งหมด 28 วงศ์ 23 สกุล 38 ชนิด มีชื่อวงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่อท้องถิ่น และการนำไปใช้ประโยชน์ และวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด คือ วงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE (4 ชนิด) วงศ์ Fabaceae (3 ชนิด) และวงศ์ MORACEAE (2 ชนิด) จากนั้นคณะผู้วิจัยและนักวิจัยชุมชนก็ได้เดินสำรวจ พร้อมกับวัดพิกัดพื้นที่โดยใช้ เครื่องมือโปรแกรมสารสนเทศด้านภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) และในขณะที่เดินสำรวจนั้นคณะผู้วิจัยเรียนรู้ด้านการสร้างเขตพื้นที่จากการวัดพิกัดโดยใช้เครื่อง GIS และการเดินสำรวจพบว่า มีขนาดพื้นที่ จำนวน 461.59 ไร่

หากมองในภาพรวมจะเห็นว่าพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างดี และมีความหนาแน่นของทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างน้อย แต่ในขณะที่เดียวกันมองในส่วนย่อย พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ไร่ นา ที่ชาวบ้านได้บุกรุกทำเป็นพื้นที่การเกษตรสลับกับต้นไม้ขนาดใหญ่ เช่น ต้นยางนา ต้นสัก และต้นยูคาลิปตัส ที่คนในชุมชนได้เข้าไปปลูกเป็นของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ได้แก่ ต้นส้มโอและต้นฝรั่งกิมจู เป็นต้น เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากพร้อมทั้งมีเห็ดนานาชนิดขึ้น เป็นต้น

3.1.2 การจัดทำแผนที่ซึ่งผลการดำเนินงานจัดทำแผนที่การลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

หมายเหตุ :	1-8	แสดงจุดพิกัดพื้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด
	9-17	แสดงจุดพิกัดพื้นที่วัด
	18-29	แสดงจุดพิกัดพื้นที่สวนเกษตร
	30-34	แสดงจุดพิกัดพื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าว
	35-58	แสดงจุดพิกัดพื้นที่ปลูกป่า

ภาพที่ 3.1 จุดพิกัดภูมิศาสตร์ที่ทำการวางแผนสำรวจมีทั้งหมด 58 จุด ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

จากภาพที่ 3.1 เป็นการแสดงจุดพิกัดภูมิศาสตร์ที่ทำการวางแผนสำรวจมีทั้งหมด 58 จุด ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้การกำหนดพื้นที่ศึกษาเป็นการวางแผนเพื่อการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณไม้ได้อย่างมีระบบ

3.2 การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นที่ทำการสำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะทั่วไปของพื้นที่เป็นลักษณะป่าปลูกในเขตชุมชนร่วมกับป่าธรรมชาติ และส่วนมากต้นไม้ในเขตพื้นที่จะมีความสูงแยกออกเป็นสองชั้น คือ ชั้นบนสูงประมาณ 10-20 เมตร ชั้นล่างสูงราวๆ 7 เมตร ส่วนไม้พื้นล่าง คือ หญ้าต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ ได้แก่ หญ้าเพ็กและกระเจียว หญ้าเหล่านี้จะแห้งในฤดูแล้ง และจะกลายเป็นเชื้อไฟอย่างดีเมื่อถึงฤดูแล้งราวๆ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และดินลูกรัง ในส่วนที่เป็นป่าธรรมชาติในเขตพื้นที่สำรวจจะมีลักษณะเป็นป่าโปร่งมีพรรณไม้ขึ้นกระจัดกระจายทั่วพื้นที่การศึกษา ความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ ซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น รวมทั้งสิ้น 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา โดยได้มีการแบ่งพื้นที่สำรวจโดยทำการสุ่มวางแผนตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการวางแผนขนาด 40X40 เมตร จำนวน 58 แปลง และวางแผนย่อยขนาด 10X10 เมตร จำนวน 580 แปลงย่อย สำหรับการลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้น ในเขตพื้นที่ได้ทำการวางแผนตัวอย่างแบบเจาะจงในแต่ละแปลงพบพรรณไม้ต้นทั้งหมด พบพรรณไม้ต้นทั้งหมด 28 วงศ์ 23 สกุล 38 ชนิด มีชื่อวงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่อท้องถิ่น และการนำไปใช้ประโยชน์ และวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด คือ วงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE (4 ชนิด) วงศ์ Fabaceae (3 ชนิด) และวงศ์ MORACEAE (2 ชนิด)

3.2.1 การศึกษาค่าความหนาแน่น ความถี่และความเด่นของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช

สำหรับการศึกษาถึงค่าความถี่ ความหนาแน่นและความเด่นของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช โดยค่าข้อมูลต่างๆ นี้จะให้ความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือค่าความถี่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการกระจายตามพื้นที่ว่ามีการกระจายอยู่ทั่วพื้นที่หรือไม่ ค่าความหนาแน่นบอกให้ทราบถึงจำนวนของประชากรว่ามีมากน้อยเพียงใด ส่วนค่าความเด่นนั้นจะบอกให้ทราบถึงการปกคลุมพื้นที่ของพรรณไม้ชนิดต่างๆ ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดดังในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ค่าความหนาแน่น (Density, D) ค่าความถี่ (Frequency, F) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) และค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่ พบ	จำนวน ต้น	D (ต้น/ ตร.ม)	F (%)	RD (%)	RF (%)
1	กระทุ่ม <i>Anthocephalus chinensis</i> (Lamk.) <i>A. Rich. ex Walp.</i>	1	1	0.00065	1.72413	0.08326	0.49817
2	กระถิน <i>Leucaena glauca</i> <i>Benth</i>	6	10	0.0025	10.34482	0.83263	2.98905
3	กระถินณรงค์ <i>Acacia auriculiformis</i> A. <i>Cunn. ex Benth.</i>	3	6	0.00375	5.17241	0.49958	1.49452
4	ซีเหล็ก <i>Cassia siamea</i> (Lamk.) Irwin et <i>Barneby</i>	5	19	0.01187	8.62068	1.58201	249088
5	ข่อย <i>Streblus asper</i> Lour	4	10	0.00625	6.89655	0.83263	1.99270
6	แคป้า <i>Dolichandrone serrulata</i> Wall. <i>ex DC. Seem</i>	3	8	0.005	5.17241	0.66611	1.49452
7	จาม <i>Butea monosperma</i> (Lam. Taub.	2	3	0.00187	3.44827	0.24979	0.9963

ตารางที่ 3.2 ค่าความหนาแน่น (Density, D) ค่าความถี่ (Frequency, F) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) และค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่ พบ	จำนวน ต้น	D (ต้น/ ตร.ม)	F (%)	RD (%)	RF (%)
8	จามจุรี <i>Samanea saman</i> (Jacq.) Merr.	18	58	0.03625	31.03448	4.82930	8.96716
9	ตีนเป็ด <i>Alstonia scholaris</i> (L.) R. Br.	6	10	0.00625	10.34482	0.83263	2.98905
10	ตะโก <i>Diospyros rhodocalyx</i> <i>kurz</i>	7	31	0.01937	12.06896	2.8118	3.48723
11	ตะคร้อ <i>Scheuchzeria</i> <i>oleosa</i> (Lour.) Oken	2	2	0.00125	3.44827	0.166527	0.99635
12	ตะแบก <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	1	8	0.005	1.72413	0.66611	0.49817
13	ประดู่ป่า <i>Pterocarpus indicus</i> <i>Willd</i>	5	21	0.01312	8.62068	1.74852	2.49087
14	ฝรั่งกิมจู <i>Psidium</i> <i>guajava</i> Linn.	3	161	0.10062	5.17241	13.30578	1.49452

ตารางที่ 3.2 ค่าความหนาแน่น (Density, D) ค่าความถี่ (Frequency, F) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) และค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่ พบ	จำนวน ต้น	D (ต้น/ ตร.ม)	F (%)	RD (%)	RF (%)
15	พญาเสือโคร่ง <i>Prunus cerasoides</i> <i>D.Don</i>	5	30	0.01875	8.62068	2.49791	2.49087
16	พยูง <i>Dalbergiacochinis</i>	5	24	0.015	8.620068	1.99833	2.49087
17	พุทรา <i>Ziziphus mauritiana</i> <i>Lam.</i>	1	1	0.00062	1.72413	0.08326	0.49817
18	โพธิ์ <i>Ficus religiosa L.</i>	2	2	0.00125	3.44827	0.16625	0.99635
19	มะกอก <i>Spondias cytherea</i> <i>Sonn</i>	3	3	0.00177	5.17241	0.24979	1.49452
20	มะขาม <i>Tamarindus indica</i> <i>(L.)</i>	5	21	0.01312	8.62068	1.74854	2.49087
21	มะขามเทศ <i>PithecellobiumRoxb.</i>	1	10	0.00625	1.72413	0.832639	0.49817
22	มะค่าแต้ <i>Sindora</i> <i>siamensis Teijsm. ex</i>	1	11	0.00687	1.72413	0.915903	0.49817

ตารางที่ 3.2 ค่าความหนาแน่น (Density, D) ค่าความถี่ (Frequency, F) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) และค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่ พบ	จำนวน ต้น	D (ต้น/ ตร.ม)	F (%)	RD (%)	RF (%)
23	มะค่าโมง <i>Afzelia xylocarp</i> (Kurz) Craib	1	8	0.005	1.72413	0.66611	0.49817
24	มะม่วง <i>Mangifera indica</i> L.	14	54	0.03375	24.13793	4.49625	6.97446
25	มะพร้าว <i>Cocos nucifera</i> L.	15	5	0.00312	5.17241	0.16652	1.49452
26	มะฮอกกานี <i>Swietenia macrophylla</i> King	3	21	0.0112	5.17241	1.73553	1.49452
27	ยางนา <i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G.Don	3	17	0.01062	5.17241	1.41548	1.49452
28	ยูคาลิปตัส <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	15	235	0.14687	25.86206	19.56702	7.47263
29	ราชพฤกษ์ <i>Cassia fistula</i> Linn.	9	48	0.03	5.51724	3.99669	4.48358
30	ลิ้นฟ้า <i>Oroxylum indicum</i> (L) Kurz	1	4	0.0025	1.72413	0.33305	2.49087

ตารางที่ 3.2 ค่าความหนาแน่น (Density, D) ค่าความถี่ (Frequency, F) ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) และค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่ พบ	จำนวน ต้น	D (ต้น/ ตร.ม)	F (%)	RD (%)	RF (%)
31	สะแกนา <i>Combretum quadrangul</i> <i>Kurz.</i>	5	13	0.00812	8.62068	1.0823	2.4987
32	สะเดา <i>Azadirachta indica</i> var.	36	15	0.10312	62.06896	13.7385	17.9343
33	สัก <i>Tectona grandis</i> L.f.	8	97	0.06062	13.79310	8.07660	3.98540
34	สนสองใบ <i>Pinus merkusii</i>	1	25	0.01562	1.72413	2.08159	0.49817
35	สนทางกระลอก <i>Chamaecyparis pisifer</i> <i>a</i>	1		0.0025	1.72413	0.33305	0.49817
36	ส้มโอ <i>Citrus maxima</i> (Burm.) Merr.	3	26	0.01625	5.172413	2.16486	1.49452
37	หางนกยูง <i>Delonix regia</i> (Bojer ex <i>Hook.) Raf.</i>	2	4	0.0025	3.44827	0.33305	0.99635
38	หมากนวล <i>Veitchia merrillii</i> (Becc.) H.E. Moore.	6	23	0.01437	10.34482	1.91507	2.9805
39	หว่า <i>Syzygium cumini</i> (L.)	1	2	0.00125	1.72413	0.16652	0.49817
รวม			1,201	0.75062	346.0900	100	100

จากตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่าในแต่ละแปลงพบพรรณไม้ต้น ทั้งหมด 1,201 ต้น 28 วงศ์ 23 สกุล 39 ชนิด โดยเรียงลำดับจากพืชที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยูคาลิปตัส สะเดาและฝรั่งกิมยู

3.2.2 การศึกษาค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช

การศึกษาค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นการวิเคราะห์เพื่อใช้บอกให้เห็นถึงความหลากหลายของชุมชนของชนิดพันธุ์ไม้ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยพบว่า เมื่อค่าที่ได้จากการวิเคราะห์มีค่าสูงนั้นหมายความว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้สูง และตรงกันข้ามกันหากพบว่ามีค่าต่ำก็จะหมายถึงว่าพื้นที่ดังกล่าวมีค่าความหลากหลายต่ำ ทั้งนี้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพได้ใช้สูตรของ Shannon - Wiener's diversity index (H') (ชุกรี, 2551) สำหรับการใส่สูตรของ Shannon - Wiener's diversity index (H') มีการใช้อย่างแพร่หลายมากในหมู่นักนิเวศวิทยา โดยค่าดัชนีความหลากหลายของ Shannon - Wiener Index (H') จะมีค่าอยู่ในช่วง 0 ถึง ~ 4.6 ค่าที่เข้าใกล้ 4.6 หมายความว่ามีความหลากหลายของพันธุ์พืชในสังคมพื้นที่เพิ่มขึ้นและมีความสม่ำเสมอในการกระจายของจำนวนต้นในแต่ละชนิด ซึ่งค่าที่เข้าใกล้ 0 หมายความว่ามีความหลากหลายในสังคมเพียงแค่นชนิดเดียว (ธรรมบุญ, 2555)

สำหรับการศึกษาค่าดัชนีความสำคัญนั้นเป็นการศึกษาหาค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช (Importance Value Index : IVI of Species in Plant Community) เป็นค่าการแสดงผลของไม้แต่ละชนิดในส่วนที่สัมพันธ์กับไม้อื่นๆ ในสังคมนั้น พันธุ์ไม้ที่มีค่าดัชนีความสำคัญสูงย่อมแสดงว่ามีการแสดงออกในสังคมนั้นได้ดีกว่าไม้ที่มีค่าดัชนีความสำคัญต่ำกว่า อาจมีจำนวนต้นมากหรือมีการกระจายกว้างขวางหรือลำต้นใหญ่โตหรือทั้งหมดก็ได้ การคำนวณหาค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้หาได้จากการรวมค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ และความเด่นสัมพัทธ์ด้วยกัน โดยใช้สูตรในการคำนวณ ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดของข้อมูลจากการศึกษาของพื้นที่ที่ได้ดังในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงผลค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่พบ	จำนวนต้น	pi	ln pi	pi lnpi
1	กระทุ่ม <i>Anthocephalus chinensis (Lamk.) A. Rich. ex Walp.</i>	1	1	0.00082	-4.80362	-0.00582
2	กระถิน <i>Leucaena glauca Benth</i>	6	10	0.00827	-4.7912	-0.03965

ตารางที่ 3.3 แสดงผลค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่พบ	จำนวนต้น	pi	ln pi	pi lnpi
3	กระถินณรงค์ <i>Acacia auriculiformis</i> A. Cunn. <i>eBenth.</i>	3	6	0.00496	-5.30634	-0.02631
4	ซีเหล็ก <i>Cassia siamea</i> (Lamk.) Irwin <i>et Barneby</i>	5	19	0.01671	-5.30634	-0.08336
5	ข่อย <i>Streblus asper</i> Lour	4	10	0.00827	-4.79512	-0.03965
6	แคป่า <i>Dorichandrone serrulata</i> Wall. ex DC. Seem	3	8	0.00661	-5.01917	-0.03317
7	จาม <i>Butea monosperma</i> (Lam.) Taub.	2	3	0.00248	-5.99949	-0.01487
8	จามจุรี <i>Samanea saman</i> (Jacq.) Merr.	18	58	0.04797	-.03717	-3.03717
9	ตีนเป็ด <i>Alstonia scholaris</i> (L.) R. Br.	6	10	0.00827	-4.79512	-0.03955
10	ตะโก <i>Diospyros rhodocalyx</i> kurz	7	31	0.02564	-3.66360	-0.09393
11	ตะคร้อ <i>Schleichera</i> <i>oleosa</i> (Lour.) Oken	2	2	0.00165	-6.40697	-0.01057

ตารางที่ 3.3 แสดงผลค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่พบ	จำนวนต้น	pi	ln pi	pi lnpi
12	ตะแบก <i>Lagerstroemia floribunda Jack</i>	1	8	0.00661	-5.01917	-0.03317
13	ประดู่ป่า <i>Pterocarpus indicus Willd</i>	5	21	0.01736	-4.05358	-0.70370
14	ฝรั่งกิมจู <i>Psidium guajava Linn.</i>	3	161	0.13316	-2.01620	-0.36847
15	พญาเสือโคร่ง <i>Prunus cerasoide</i> □ <i>D.Don</i>	5	30	0.02481	-3.69650	-0.09171
16	พยุง <i>Dalbergia cochinchinensis Pierra</i>	5	24	0.01985	-9.91955	-0.07780
17	พุทรา <i>Ziziphus mauritiana Lam.</i>	1	1	0.00082	-7.10620	-0.00582
18	โพธิ์ <i>Ficus religiosa L.</i>	2	2	0.00165	-6.4067	-0.01057
19	มะกอก <i>Spondias cytherea Sonn</i>	3	3	0.00248	-5.99949	-0.01487
20	มะขาม <i>Tamarindus indica (L.)</i>	5	21	0.01736	-4.05358	-0.07037
21	มะขามเทศ <i>Pithecellobium dulce (Roxb.) Benth.</i>	1	10	0.00827	-4.79512	-0.03965

ตารางที่ 3.3 แสดงผลค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่พบ	จำนวนต้น	pi	ln pi	pi lnpi
22	มะค่าแต้ <i>Sindora siamensis</i> Teijsm. ex Miq.	1	11	0.00909	-4.70058	-0.04272
23	มะค่าโมง <i>Azelia xylocarpa</i> (Kurz) Craib	1	8	0.00661	-5.01917	-0.03317
24	มะม่วง <i>Mangifera indica</i> L.	14	54	0.04466	-3.10867	-0.13883
25	มะพร้าว <i>Cocos nucifera</i> L.	15	5	0.0413	-5.48947	-0.02267
26	มะฮอกกานี <i>Swietenia macrophylla</i> King	3	21	0.01736	-4.05358	-0.07037
27	ยางนา <i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G.Don	3	17	0.01406	-4.26442	-0.05995
28	ยูคาลิปตัส <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	15	235	0.19437	-3.9407	-0.76592
29	ราชพฤกษ์ <i>Cassia fistula</i> Linn.	9	48	0.03970	-3.22640	0.12808
30	ลิ้นฟ้า <i>Oroxylum indicum</i> (L) Kurz	1	4	0.00330	-5.71382	-0.01885
31	สะแกนา <i>Combretum quadrangulare</i> Kurz.	5	13	0.01075	-4.53284	-0.04827

ตารางที่ 3.3 แสดงผลค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพ ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดรวมทั้งหมด 58 แปลง ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับ	ชนิด	จำนวน แปลงที่พบ	จำนวนต้น	pi	ln pi	pi lnpi
32	สะเดา <i>Azadirachta indica</i> L.	36	165	0.13647	-1.99165	-0.27180
33	สัก <i>Tectona grandis</i> L.f.	8	97	0.08023	-2.52287	-0.20240
34	สนสองใบ <i>Pinus merkusii</i> Jungh	1	25	0.02067	-3.87907	-0.08018
35	สนทางกระลอก <i>Chamaecyparispisifera</i>	1	4	0.00330	-5.71383	-0.01885
36	ส้มโอ <i>Citrus maxima</i> Merr.	3	26	0.02150	-3.83970	-0.08255
37	หางนกยูง <i>Delonix regia</i> Raf.	2	4	0.00330	-5.71383	-0.01885
38	หมากนวล <i>Veitchiamerrillii</i> (Becc.) H.E. Moore.	6	23	0.01902	-3.96226	-0.07536
39	หว่า <i>Syzygium cumini</i> (L.)	1	2	0.00165	-6.4067	-0.01057
รวม			1,201 H' = 0.00243	1.13133 Hmax = 7.09754	-181.455 J' = 0.00034	-0.17913 D = 10.4443

จากตารางที่ 3.3 พบว่า การศึกษาสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ต้นในพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเรียงลำดับจากพรรณไม้ต้นที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า ต้นยูคาลิปตัส มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ สะเดา และลำดับสุดท้ายคือ ฝรั่งกิมจู มีความหนาแน่นเป็น 0.146875, 0.103125 และ 0.100625 ค่าความถี่ พบว่าต้นสะเดามีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ จามจุรี และลำดับสุดท้าย คือ ยูคาลิปตัส มีค่าความถี่เป็น 62.06896, 31.03448 และ 25.86206 ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ พบว่า ต้นยูคาลิปตัส มีค่ามากที่สุดรองลงมา คือ สะเดา และลำดับสุดท้าย คือฝรั่งกิมจู มีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์เป็น 19.56702, 13.73855 และ

13.30578 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และค่าความถี่สัมพัทธ์พบว่าต้นสะเดามีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ จามจุรีและลำดับสุดท้าย คือ ยูคาลิปตัส ค่าความถี่สัมพัทธ์เป็น 17.93433, 8.96716 และ 7.47268 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ สำหรับค่าดัชนีความหลากหลายของพรรณไม้พบว่า H' มีค่าเท่ากับ 0.00243 H_{max} มีค่าเท่ากับ 7.09754 J' มีค่าเท่ากับ 0.00034 และค่า D มีค่าเท่ากับ 10.4443 โดยรวมแปลงที่สำรวจได้ ทั้ง 58 แปลง แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความหลากหลายของพรรณไม้ในระดับค่อนข้างต่ำและมีความสม่ำเสมอของชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านในระดับปานกลาง

3.3 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายของไม้ต้นในพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ หนองบัว หนองแสง และหนองตลิ่งหัก ที่เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของคนในชุมชนที่ได้จับปลา และทำการเกษตร เนื่องจากป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดเป็นพื้นที่ติดกับแหล่งน้ำจึงได้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในป่า ดังนั้นป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดจึงเปรียบเสมือนสายน้ำที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนทั้งในและนอกชุมชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า การเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดใช้ทั้งประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

3.3.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

3.3.1.1 การประโยชน์ทางตรงจากทรัพยากรธรรมชาติป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ได้แก่ การนำวัตถุดิบจากป่ามาใช้ประโยชน์ด้านปัจจัยสี่ หรือสิ่งที่ได้จากป่ามาเป็นอาหาร ยาสมุนไพร นำไม้มาก่อสร้างบ้านเรือน ฟืน และใช้เส้นใยจากเปลือกไม้ ผล หรือเถาวัลย์มาถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่

(1) เก็บฟืน เดือน มกราคม-เมษายน การตัดต้นไม้ภายในป่า เพื่อนำมาทำฟืน หรือ เพื่อเอามาเผาถ่าน หรือ นำไปจำหน่ายเพื่อเสริมรายได้ เช่น ไม้ยูคาลิปตัส ไม้มะค่าโมง เป็นต้น การตัดไม้ไปทำฟืน เผาถ่าน สร้างบ้านเรือน ส่งผลกระทบต่อต้นไม้ขนาดใหญ่ลดน้อยลงเป็นจำนวนมาก

(2) เก็บผัก เดือน ตุลาคม-ธันวาคม ชาวบ้านจะเข้าป่าเพื่อหาเพื่อนำมาบริโภค หรือนำไปจำหน่ายเพื่อหารายได้เสริม เช่น ผักหวาน ผักอีหนู ผักกระเจียว ผักติ้ว เป็นต้น อุปกรณ์ในการเก็บส่วนใหญ่จะใช้ตะกร้า ถุงพลาสติก ในการเก็บหา การเก็บหาของป่าส่วนใหญ่จะมีทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน

3.3.1.2 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนเกษตรในป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด มีหลายชนิด เช่น กล้วย ผักสวนครัว ส้มโอ ฝรั่งกิมจู ถั่ว เป็นต้น รวมการใช้ประโยชน์ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 432,00 บาท/ต่อปี คณะผู้ศึกษาสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

(1) กล้วย ช่วงเวลาในการเก็บระหว่างเดือนมกราคม- เดือนธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 219,600 บาท/ต่อปี

(2) ผักสวนครัว ช่วงเวลาในการเก็บระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 36,000 บาท/ต่อปี

(3) ส้มโอ ช่วงเวลาในการเก็บระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณลดลง คิดเป็นเงิน 55,200 บาท/ต่อปี

(4) ฝรั่งกิมจู ช่วงเวลาในการเก็บระหว่างเดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 78,200 บาท/ต่อปี ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตรในป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

ประเภท ทรัพยากร ในป่า	ช่วงเดือนที่เก็บหาของป่า (เดือน)	ลักษณะการใช้ ประโยชน์	มูลค่า (บาท)
กล้วย	มกราคม-ธันวาคม	บริโภคและจำหน่าย	219,600
ผักสวนครัว	มกราคม-ธันวาคม	บริโภคและจำหน่าย	36,000
ส้มโอ	มกราคม-ธันวาคม	บริโภคและจำหน่าย	55,200
ฝรั่งกิมจู	พฤษภาคม-พฤศจิกายน	บริโภคและจำหน่าย	78,200
รวมเป็นเงินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น			432,000 บาท

จากตารางที่ 3.4 พบว่า การใช้ประโยชน์จากพืชพรรณทางการเกษตรเพิ่มมูลค่าการใช้ประโยชน์ด้านการเป็นอยู่การเลี้ยงชีพของประชาชนได้เป็นมูลค่าสูง และพืชที่ให้มูลค่าสูงสุด คือ กล้วย และมูลค่าต่ำสุด คือ ผักสวนครัว

3.3.2 การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายชนิดของไม้ต้นของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ เทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพบพรรณไม้ต้นหลากหลายชนิด ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด รวมทั้งสิ้น 23 วงศ์ 35 สกุล 38 ชนิด ซึ่งในแต่ละชนิดมีการนำไปใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน จึงได้ ทำการจัดจำแนกการนำพรรณไม้ต้นไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งได้แสดงในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 กระทุ่ม	ไม่พบการใช้ประโยชน์	น้ำต้มจากใบและเปลือกต้นใช้อมกลั้วคอ แก้อาการอักเสบของเยื่อเมือกในปาก	เนื้อไม้ละเอียดสีเหลืองหรือขาวใช้ทำพื้นและฝาที่ใช้งานในร่ม และทำเยื่อกระดาษได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 กระถินณรงค์	ลำต้น และกิ่งไม้ใช้ทำเป็นฝืนหุงหาอาหารในครัวเรือน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เผาถ่านและการทำงานเฟอร์นิเจอร์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ซี่เหล็ก	ดอกตูม ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร ช่วยเจริญอาหาร	แก้ท้องผูก ช่วยให้หลับสบาย เนื้อ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ข่อย	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้	รากพอกรักษาแผลติดเชื้อแก้ท้องร่วง บิด ช่วยเจริญอาหาร	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 แคนป่า	ดอก กินเป็นผัก ใช้ประกอบอาหารหรือลวกกินกับ	บาดแผล ต้มเอาน้ำบ้วนปากเปลือกแก้ท้องเฟ้อ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	สำหรับให้ร่มเงาและเป็นไม้ประดับเสริมจุดเด่นให้สวนที่ปลูกได้	เนื้อไม้ของต้นแคนาสามารถนำมาใช้ทำสิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือนได้
 จาน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เมล็ดใช้บำบัดพยาธิภายใน ดอกใช้ขับปัสสาวะ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ดอก ให้สีแดงใช้ย้อมผ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 จามจุรี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้นแก้โรคเหียงอก บวม แก้ริดสีดวงทวารหนัก	เนื้อไม้ ใช้นำมาแปรรูปเป็นไม้ก่อสร้างบ้าน ไม้ปูพื้น ไม้ฝ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับไม้ให้ร่มเงา หรือปลูกไว้เพื่อเลี้ยงครั้ง

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ตีนเป็ด	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้น พญาสัตบรรณ รักษาโรคบิด ลำไส้ติดเชื้อ	เนื้อไม้ ใช้ทำ ฟืน หรือนำใช้ ทำโครงสร้าง ส่วนต่าง ๆ ของบ้าน เช่น เสาบ้าน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ตะโก	ผลสุกของ ตะโกนา สามารถใช้รับประทานได้ โดยจะมีรสหวานฝาด	แก่นและเปลือกใช้เข้ายา รักษาเมะเร็ง	เนื้อไม้ใช้ทำ ด้ามเครื่องมือ ทางเกษตร เสา คาน	ผลอ่อนหรือ ผลดิบใช้ สำหรับย้อมสี ผ้า แห อวน	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ตะคร้อ	ผลสุก รับประทาน มีรสหวานอมเปรี้ยว	เปลือก ต้ม น้ำดื่ม แก้ไข้หนอง	เนื้อไม้ตะคร้อ เฟอร์นิเจอร์ ใช้ทำไม้เสาเรือน บ้าน อาคาร บ้านเรือน	เปลือกต้นใช้ สกัดทำเป็นสีย้อมได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ตะแบก	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ขอนดอกมีสรรพคุณเป็นยาบำรุงหัวใจ บำรุงปอด บำรุงตับ	เนื้อไม้ ละเอียด แข็ง ใช้ทำสิ่งปลูกสร้างที่รับน้ำหนัก เสา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ตะแบกมาปลูกเป็นไม้ประดับในรูปสวน

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ประดู่ป่า	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เนื้อไม้บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต แก่นบำรุงโลหิต	เนื้อไม้ที่มีสีสวยและลวดลายสวยงามทำเฟอร์นิเจอร์	เปลือกไม้ประดู่สามารถนำมาใช้ย้อมผ้าให้เป็นสีน้ำตาล	ไม้ใช้ทำเครื่องเรือนของประดับตกแต่งบ้าน
 ฝรั่งกิมจู	นำไปแปรรูป เช่นทำเป็นฝรั่งดอง	ป้องกันลำไส้อักเสบ ท้องเสีย ใช้ทาแก้ผื่นคัน พุพองได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้นฝรั่งใช้ทำสีย้อมผ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 พญาเสือโคร่ง	ผลรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว	เปลือกต้นใช้เป็นยาแก้เลือดกำเดาไหล	เนื้อไม้อ่อนสามารถนำมาใช้ทำด้ามเครื่องมือการเกษตรได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ปลูกประดับ
 พะยุง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ยางสดรักษาโรคปากเปื่อย รากลดพิษไข้	เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่อง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ผลใช้ทำเป็นไม้ประดับแห้งได้

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 พุทรา	ผลใช้เป็นผลไม้	ส่วนที่ใช้เป็นยา เปลือกต้น ใบ ผลดิบ ผลสุก	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 โพ	ใบอ่อนใช้รับประทานเป็นอาหาร ใช้เลี้ยงหนอนไหม	ใบใช้รักษาโรคคางทูม	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามวัดวาอาราม
 มะกอก	ยอดอ่อน ใบอ่อน รับประทานเป็นผักสด จิ้มน้ำพริก ลาบ	รากทำให้ชุ่มคอ แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ท้องร่วง	เนื้อไม้มะกอกสามารถใช้ในงานก่อสร้างบ้านได้	เปลือกต้นนำมาทำสีย้อมผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมให้สีเขียว	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะขาม	ยอดอ่อน ดอก ผล รับประทานเป็นอาหาร รับประทานเนื้อ	กินเป็นยาถ่ายพยาธิ รากแก้ท้องร่วง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 มะขามเทศ	มะขามเทศสามารถนำมาประกอบเป็นอาหารได้ เช่น แกงส้ม	เปลือกของต้นที่นำมาต้มกับน้ำสามารถปรุงเป็นยาแก้ท้องร่วงได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้นำมาทำเป็นยาย้อมผ้า แห อวน จากน้ำฝาดสีดำ	สมุนไพรพืชมงคล พืชใช้เนื้อไม้ พืชให้ร่มเงา
 มะค่าแต้	เมล็ดแก่เมื่อนำมาเผาไฟแล้วกะเทาะเปลือกออกรับประทานเป็นอาหารว่างได้	เปลือกใช้ต้มแก้ซาง แก่ลิ้นเป็นผ้า	เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง	ฝักและเปลือกนำมาใช้ย้อมสีเส้นไหม ย้อมแห โดยจะให้สีแดง	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะค่าโมง	เมล็ดมะค่าอ่อนรับประทานได้	เมล็ดขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง	ไม้มะค่าใช้สร้างสิ่งปลูกสร้าง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะม่วง	ผลมะม่วงนำมารับประทานได้ทั้งดิบและสุก	ช่วยแก้อาการร้อนใน ด้วยการรับประทานผลมะม่วง	เนื้อไม้ของต้นมะม่วงสามารถนำมาใช้ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์	ใบแก่ของมะม่วงใช้เป็นสีย้อมผ้าให้เป็นสีเหลือง	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 มะพร้าว	ผลอ่อนใช้รับประทานสด	ช่วยแก้อาการปากเปื่อย ปากเป็นแผล ด้วยการอมน้ำกะทิสด ๆ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะฮอกกานี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้นฝนทาสมานแผล ต้มดื่มแก้ไข้ เจริญอาหาร	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ยางนา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใบและยางมีรสฝาดขมร้อน ใช้รับประทานกินเป็นยาขับเลือด	เนื้อไม้ยางนาสามารถก่อสร้างอาคารบ้านเรือนได้ดี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ยูคาลิปตัส	ไม่พบการใช้ประโยชน์	น้ำยาหอมระเหยไอระเหยแก้หวัด	ลำต้นเป็นวัสดุในการก่อสร้างเสาเข็ม ทำกระดาสสร้างบ้านเรือน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่มีไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ราชพฤกษ์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใบระบายท้อง พอกแก้ปวดข้อ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ฝักอ่อนและแก่นใช้เป็นสีย้อมผ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ลิ้นฟ้า	ดอก ใช้กินกับน้ำพริกได้	ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคมะเร็งได้ (ฝักอ่อน)	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ชาวกะเหรี่ยงใช้เปลือกต้นย้อมผ้าให้สีเขียว	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 สะแกนา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ต้นและใบใช้ปรุงเป็นยารักษาเมเร็งภายในต่างๆ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 สะเดา	ดอก ใบประกอบอาหารได้	ช่วยบำรุงโลหิต (ใบ, แก่น)[5]	เนื้อไม้ใช้ในการทำการก่อสร้างได้ดี ทำเครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เติยง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้สกัดทำสีย้อมผ้า โดยเปลือกต้นสะเดาให้สีแดง ส่วนยางให้สีเหลือง[

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 สัก	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใบแก้เบาหวาน ต้มอมแก้เจ็บคอ	เนื้อไม้เหมาะสำหรับสร้างบ้านเรือน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 สนสองใบ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ยางสน ใช้ผสมยาทาถูวดแก้ปวดเมื่อย	เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างได้ดี ทำเครื่องใช้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	น้ำมันและชันใช้ทำน้ำมันชักเงา
 สนทางกระรอก	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ยางสนมีสรรพคุณเป็นยาสมานแผล	ไม้ค้ำยันในการก่อสร้าง เนื้อไม้ทำเฟอร์นิเจอร์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ส้มโอ	ผล เป็นผลไม้รับประทานได้	สรรพคุณทางยา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบได้ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 หางนกยูง	ส่วนที่เป็นวันสีขาวต้ม น้ำตาลรดกะทิเป็นอาหารหวาน	เปลือกต้นเป็นยาแก้ไข้ ปวด	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ดอกไม้ประดับ ไม้ให้ร่มเงา
 หมากนวล	ส่วนยอดอ่อนของลำต้นสามารถนำมารับประทานเป็นอาหารจำพวกผักได้	เปลือกผลมีสรรพคุณเป็นยาบำรุงธาตุ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับ
 หว้า	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ ทำเป็นเครื่องดื่ม	เล็ดต้มรับประทาน แก้โรคเบาหวาน ท้องเสีย	เนื้อไม้ใช้ทำสิ่งปลูกสร้าง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

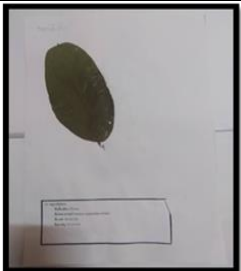
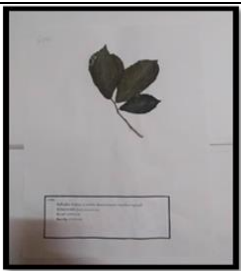
จากตารางที่ 3.5 พบว่า การนำมาใช้ประโยชน์ของพืชที่สำรวจเจอในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ด้านอาหารมีทั้งหมด 21 ชนิด ประโยชน์ด้านสมุนไพรทั้งหมด 37 ชนิด ประโยชน์ด้านก่อสร้าง 21 ชนิด ประโยชน์ด้านทำเป็นสีย้อม 12 ชนิด และประโยชน์ด้านเป็นไม้ประดับ 11 ชนิด

3.4 การเผยแพร่ข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

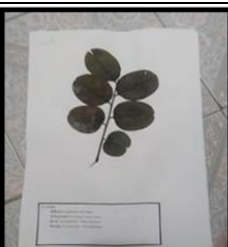
3.4.1 การเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้ง

การเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้งเป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด ซึ่งการอัดพรรณไม้แห้งเหมาะแก่การศึกษาลักษณะภายนอกของพรรณพืชเท่านั้น โดยเฉพาะการศึกษาด้านอนุกรมวิธานของพืช และเก็บเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของพรรณพืชแต่ละชนิด จากการสำรวจในพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

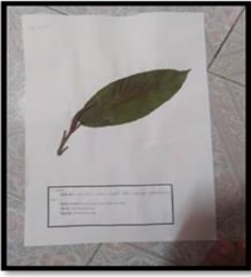
ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 หว้า	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ ทำเป็นเครื่องดื่ม	เมล็ดต้มรับประทานแก้โรคเบาหวาน ท้องเสีย	เนื้อไม้ใช้ทำสิ่งปลูกสร้าง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 พญาเสือโคร่ง	ผลรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว	เปลือกต้นใช้เป็นยาแก้เลือดกำเดาไหล	เนื้อไม้อ่อนสามารถนำมาใช้ทำด้ามเครื่องมือการเกษตรได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้เป็นไม้ปลูกประดับ
 ช่อย	ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้	รากพอกรักษาแผลติดเชื้อแก้ท้องร่วง บิด ช่วยเจริญอาหาร	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

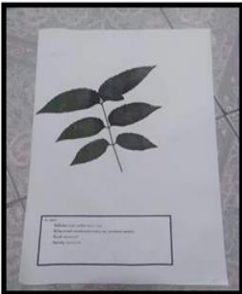
ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 มะขาม	ยอดอ่อน ดอก ผล ประกอบอาหารรับประทานเนื้อ	กินเป็นยาถ่ายพยาธิ รากแก้ท้องร่วง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 โพธิ์	ใบอ่อนใช้รับประทานเป็นอาหาร ใช้เลี้ยงหนอนไหม	ใบใช้รักษาโรคคางทูม	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามวัดวาอาราม
 ตะโก	ผลสุกของตะโกนาสามารถใช้รับประทานได้ โดยจะมีรสหวานฝาด	แก่นและเปลือกใช้เข้ายารักษา มะเร็ง	เนื้อไม้ใช้ทำด้ามเครื่องมือทางเกษตร เสาคาน	ผลอ่อนหรือผลดิบใช้สำหรับย้อมสีผ้า แห อวน	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ยูคาลิปตัส	ไม่พบการใช้ประโยชน์	น้ำยาหอมระเหยไอระเหยแก้หวัด	ลำต้นเป็นวัสดุในการก่อสร้าง เสาค้ำ ทำกระดาดสร้างบ้านเรือน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

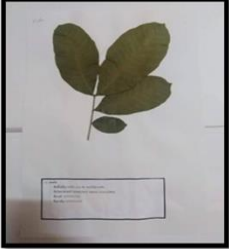
ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 จาน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เมล็ดใช้บำบัดพยาธิภายใน ดอกใช้ขับปัสสาวะ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ดอก ให้สีแดง ใช้ย้อมผ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะม่วง	ผลมะม่วงนำมารับประทานได้ทั้งดิบและสุก	ช่วยแก้อาการร้อนใน ด้วยการรับประทานผลมะม่วง	เนื้อไม้ของต้นมะม่วงสามารถนำมาใช้ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์	ใบแก่ของมะม่วงใช้เป็นสีย้อมผ้าให้เป็นสีเหลือง	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ยางนา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใบและยางมีรสฝาดขม ร้อน ใช้รับประทานกินเป็นยาขับเลือด	เนื้อไม้ยางนาสามารถก่อสร้างอาคารบ้านเรือนได้ดี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 สะแกนา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ต้นและใบใช้ปรุงเป็นยารักษาเมเร็งภายในต่างๆ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

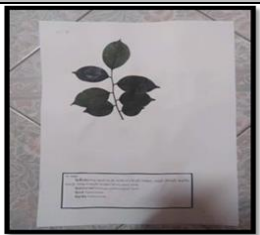
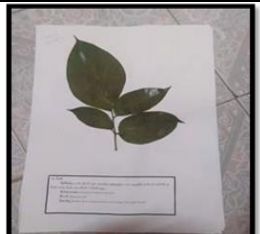
ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ขี้เหล็ก	ดอกตูม ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร ช่วยเจริญอาหาร	แก้ท้องผูก ช่วยให้หลับสบายเนื้อ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 จามจุรี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้นแก้โรคเหียงอก บวม แก้ริดสีดวงทวารหนัก	เนื้อไม้ ใช้ นำมาแปรรูปเป็นไม้ ก่อสร้างบ้าน ไม้ปูพื้น ไม้ฝา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับไม้ให้ร่มเงา หรือ ปลูกไว้เพื่อเลี้ยงครั้ง
 สะเดา	ดอก ใบ ประกอบอาหารได้	ช่วยบำรุงโลหิต (ใบ, แก่น)[5]	เนื้อไม้ใช้ในการทำ การก่อสร้างได้ดี ทำเครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เติง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ใช้สกัดทำสีย้อมผ้า โดยเปลือกต้น สะเดาให้สีแดง ส่วนยางให้สีเหลือง
 ตีนเป็ด	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้น พยาสัตบรรณ รักษาโรคบิด ลำไส้ติดเชื้อ	เนื้อไม้ ใช้ทำ ฟืน หรือนำ ใช้ทำ โครงสร้าง ส่วนต่าง ๆ ของบ้าน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 ตะคร้อ	ผลสุกรับประทาน มีรสหวานอมเปรี้ยว	เปลือก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้หนอง	เนื้อไม้ตะคร้อเฟอร์นิเจอร์ ใช้ทำไม้เสาเรือนบ้านอาคารบ้านเรือน	เปลือกต้นใช้สกัดทำเป็นสีย้อมได้	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะค่าโมง	เมล็ดมะค่าอ่อนรับประทานได้	เมล็ดขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง	ไม้มะค่าใช้สร้างสิ่งปลูกสร้าง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 แคป่า	ดอก กินเป็นผัก ใช้ประกอบอาหารหรือลวกกินกับ	บาดแผล ต้มเอาน้ำบ้วนปากเปลือกแก้ท้องเฟ้อ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	สำหรับให้ร่มเงาและเป็นไม้ประดับเสริมจุดเด่นให้สวนที่ปลูกได้	เนื้อไม้ของต้นแคนาสามารถนำมาใช้ทำสิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือนได้
 ส้มโอ	ผล เป็นผลไม้รับประทานได้	สรรพคุณทางยา	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3.6 แสดงพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาข้อมูลของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ชื่อพรรณไม้แห้ง	ประโยชน์ด้านอาหาร	ประโยชน์ยาสมุนไพร	ประโยชน์ด้านก่อสร้าง	ประโยชน์ทำเป็นสีย้อม	ประโยชน์เป็นไม้ประดับ
 พะยูน	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ยางสดรักษาโรคปากเปื่อย รากลดพิษไข้	เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่อง	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ผลใช้ทำเป็นไม้ประดับแห้งได้
 มะค่าแต้	เมล็ดแก่เมื่อนำมาเผาไฟแล้วกะเทาะเปลือกออกรับประทานเป็นอาหารว่างได้	เปลือกใช้ต้มแก้ซาง แก้ลิ้นเป็นฝ้า	เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง	ฝักและเปลือกนำมาใช้ย้อมสีเส้นไหม ย้อมแห โดยจะให้สีแดง	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 มะฮอกกานี	ไม่พบการใช้ประโยชน์	เปลือกต้นฝนทาสमानแผล ต้มดื่มแก้ไข้ เจริญอาหาร	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์
 ลิ้นฟ้า	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ต้นและใบใช้ปรุงเป็นยารักษา มะเร็ง ภายใตต่างๆ	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์	ไม่พบการใช้ประโยชน์

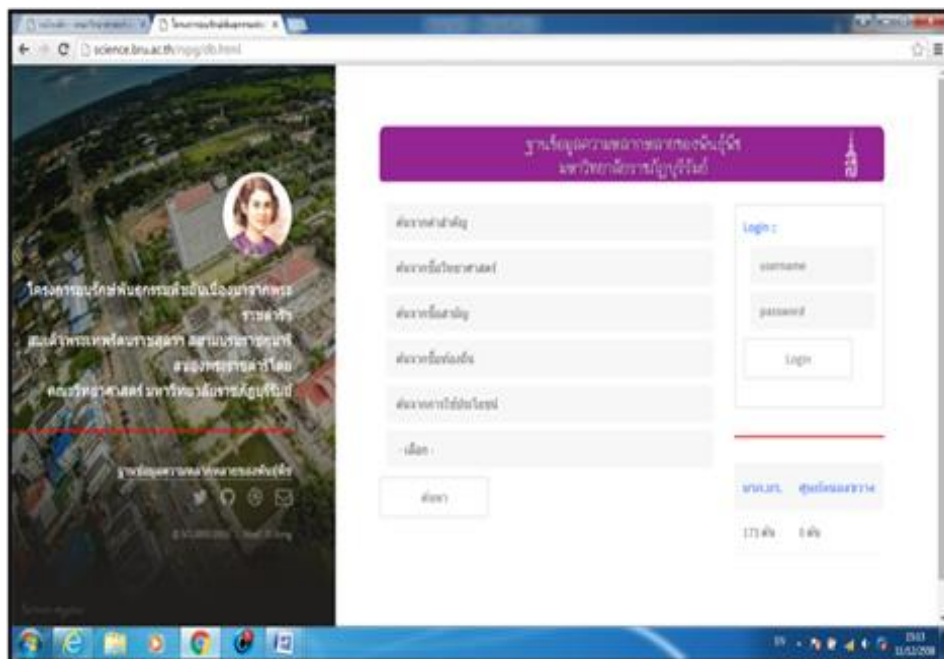
จากตารางที่ 3.6 พบว่า พรรณไม้แห้งที่ทำการเก็บตัวอย่างเพื่อรักษาไว้เป็นหลักฐานอ้างอิง ใช้สำหรับเป็นสื่อการเรียนการสอนทางการศึกษา และการเก็บตัวอย่างพรรณไม้ไม่สามารถทำการเก็บได้ทั้งหมด เนื่องจากฤดูกาลไม่เหมาะสม ใบไม้ร่วงไม่สามารถทำการเก็บพรรณไม้ได้ 2 ชนิด ได้แก่ พุทรา และมะกอก

3.4.2 การจัดทำระบบฐานข้อมูลผ่านทางสื่อออนไลน์

ผลการจัดการข้อมูลภาคสนามและนำเข้าสู่ข้อมูลจัดทำในรูปแบบฐานข้อมูลพรรณไม้ต้น ที่ทันสมัยสามารถค้นคว้าได้ทางสื่อสารสนเทศออนไลน์ที่ <http://www.Science.bru.ac.th>

ภาพที่ 3.2 หน้าหลักของเว็บไซต์ฐานข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืช

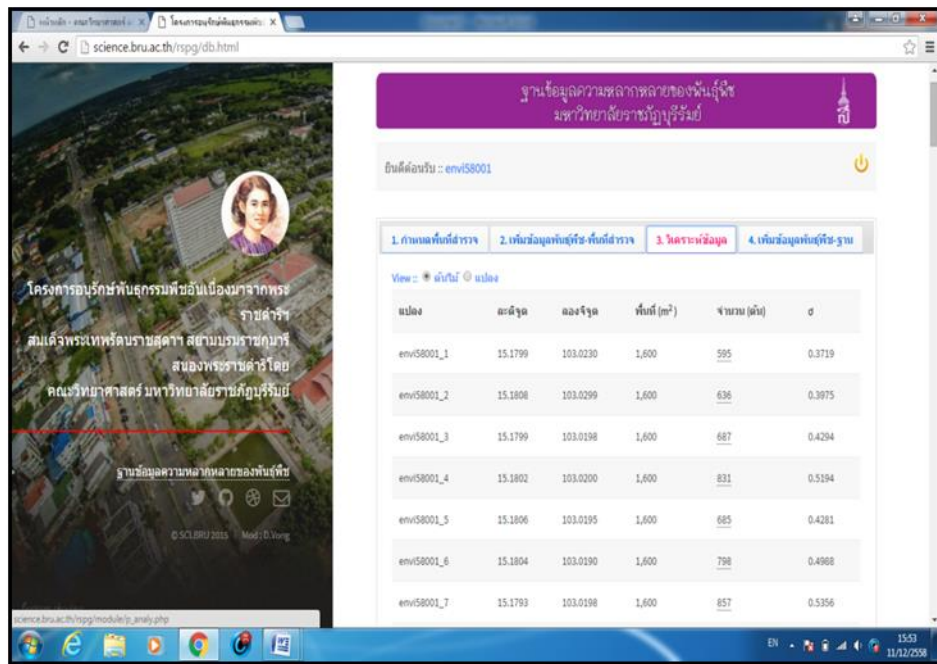

ภาพที่ 3.3 หน้า Login ฐานข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืช

ภาพที่ 3.4 หน้ากำหนดพื้นที่ในการสำรวจความหลากหลายของพันธุ์พืช

ชื่อ/สายพันธุ์พืช	ละออง	ละออง	กิ่ง (mm)	ยาว (mm)	ความยาว
☒ สบร0001_1	15.1799	101.0230	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_2	15.1808	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_3	15.1799	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_4	15.1802	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_5	15.1808	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_6	15.1804	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_7	15.1791	101.0209	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_8	15.1806	101.0223	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_9	15.1797	101.0223	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_10	15.1809	101.0241	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_11	15.1799	101.0241	40.0	40.0	ความยาว
☒ สบร0001_12	15.1807	101.0243	40.0	40.0	ความยาว

ภาพที่ 3.5 หน้าระบุละติจูด ลองจิจูด และขนาดของแปลงสำรวจความหลากหลายของพันธุ์พืช

ฐานข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืช มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

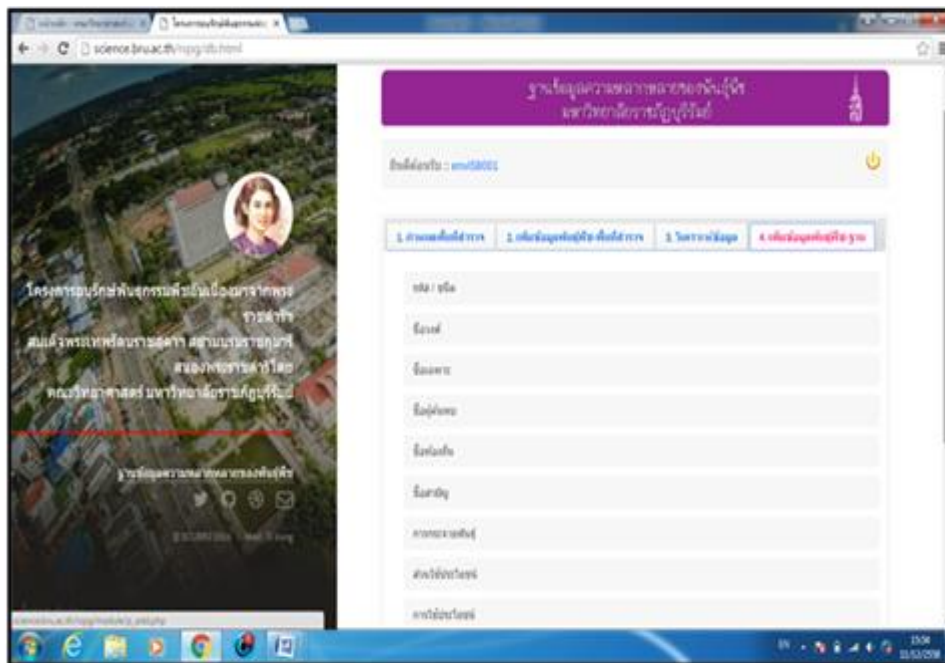
บันทึกข้อมูล : env/58001

1. การแปลพื้นที่สำรวจ 2. เก็บข้อมูลพันธุ์พืช-พื้นที่สำรวจ 3. **วิเคราะห์ข้อมูล** 4. เก็บข้อมูลพันธุ์พืช-ฐาน

View: * ส่วนนี้ * แปลง

แปลง	ละติจูด	ลองจิจูด	พื้นที่ (m ²)	จำนวน (ต้น)	σ
env/58001_1	15.1799	103.0230	1,600	595	0.3719
env/58001_2	15.1808	103.0299	1,600	636	0.3975
env/58001_3	15.1799	103.0198	1,600	687	0.4294
env/58001_4	15.1802	103.0200	1,600	831	0.5194
env/58001_5	15.1806	103.0195	1,600	685	0.4281
env/58001_6	15.1804	103.0190	1,600	798	0.4968
env/58001_7	15.1793	103.0198	1,600	857	0.5356

ภาพที่ 3.8 หน้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืช

ฐานข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืช มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บันทึกข้อมูล : env/58001

1. การแปลพื้นที่สำรวจ 2. เก็บข้อมูลพันธุ์พืช-พื้นที่สำรวจ 3. **วิเคราะห์ข้อมูล** 4. เก็บข้อมูลพันธุ์พืช-ฐาน

ชื่อ :

ชื่อวงศ์ :

ชื่อสามัญ :

ชื่อวิทยาศาสตร์ :

ชื่อไทย :

ชื่ออื่นๆ :

ลักษณะลำต้น :

ลักษณะใบ :

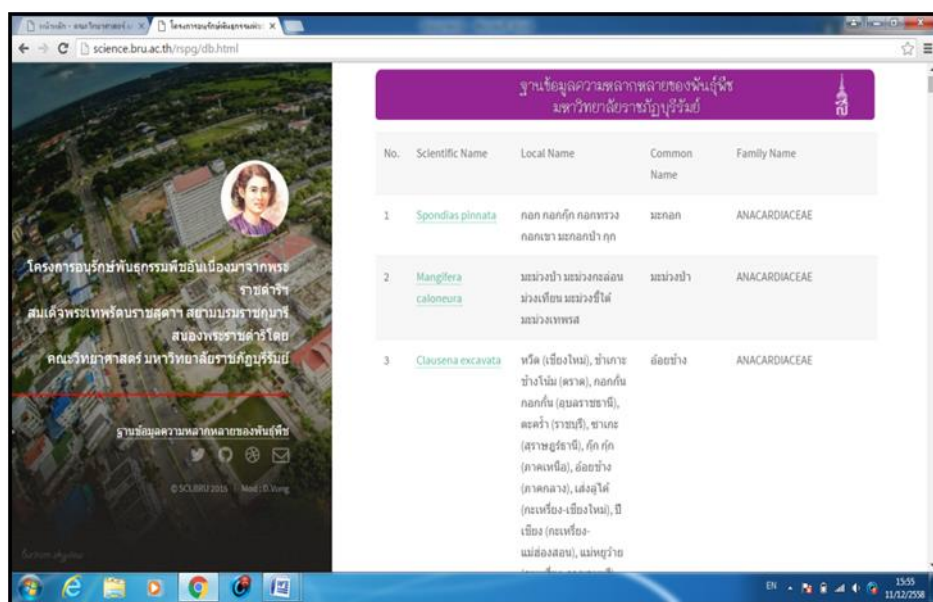
ลักษณะดอก :

ลักษณะผล :

การใช้ประโยชน์ :

การอนุรักษ์ :

ภาพที่ 3.9 หน้าเพิ่มข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืชลงในฐานข้อมูล

ภาพที่ 3.10 หน้าค้นหาข้อมูลความหลากหลายของพันธุ์พืชทุกชนิดที่มีอยู่ในฐานข้อมูล

3.5 ผลการประเมินความพึงพอใจของโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากร กายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

3.5.1 ระเบียบวิธีการประเมินผล

3.5.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลครั้งนี้คือ แบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีข้อมูลรายละเอียดของผู้เข้ารับการอบรม ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังนี้

- (1) ส่วนที่ 1 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการฯ
- (2) ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโครงการฯ

3.5.1.2 การให้คะแนนระดับความพึงพอใจ

สำหรับลักษณะคำถามมีคำตอบให้เลือกอยู่ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยดังนี้

- (1) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า พึงพอใจมากที่สุด
- (2) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า พึงพอใจมาก
- (3) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า พึงพอใจปานกลาง
- (4) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า พึงพอใจน้อย
- (5) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า พึงพอใจน้อยที่สุด

3.5.2 ผลการประเมินโครงการ/กิจกรรม

3.5.2.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 60 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ

3.5.2.2 ผลการประเมินโครงการ

สรุปผลการประเมินโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติเรื่องการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อประเมินความพึงพอใจ และประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ และเพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดโครงการครั้งต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 3.7 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
นักศึกษา	10	16.67
ประชาชนทั่วไป	45	75.00
ครู / อาจารย์ / นักวิชาการ	5	8.33
รวม	60	100

จากตารางที่ 3.7 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน เป็นนักศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 เป็นประชาชนทั่วไปจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และเป็นนักวิชาการจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตารางที่ 3.8 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ชาย	22	36.67
หญิง	38	63.33
รวม	60	100

จากตารางที่ 3.8 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด 60 คน เป็นเพศชาย 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 และเป็นเพศหญิง 38 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33

ตารางที่ 3.9 ฐานะในการเข้าร่วมการอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ร่วมในฐานะ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ส่วนบุคคล	5	8.33
กลุ่มที่เกี่ยวข้อง	55	91.67
รวม	60	100

จากตารางที่ 3.9 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน เข้าร่วมการอบรมในฐานะกลุ่มที่เกี่ยวข้องจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 และเป็นส่วนบุคคลจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตารางที่ 3.10 จำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรม	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ครั้งที่ 1	55	91.67
ครั้งที่ 2	3	5.00
มากกว่า 2 ครั้ง	2	3.33
รวม	60	100

จากตารางที่ 3.10 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 2 ครั้ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของโครงการ

สำหรับการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของโครงการ ได้ทำการเก็บข้อมูลจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านต่างๆ อีกทั้งมีการตั้งคำถามลงในแบบสอบถามตามประเด็นต่างๆ เพื่อสอบถามให้สะท้อนถึงความพึงพอใจต่อโครงการ ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดได้ในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านต่างๆ

รายการ	ระดับคุณภาพ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก			
ด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการ								
1. ความเหมาะสมในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดโครงการ	19.0	76.2	4.8	-	-	4.64	0.47	พึงพอใจมาก
2. ความเหมาะสมเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ภายในงาน	19.0	66.7	9.5	4.8	-	4.71	0.70	พึงพอใจมาก
เฉลี่ยรวม						4.68	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านกระบวนการและขั้นตอนการอบรมโครงการ								
3. ความเหมาะสมของช่วงเวลาในการจัดโครงการ	38.1	47.6	14.3	-	-	4.43	0.70	พึงพอใจมาก
4. ความเหมาะสมของระยะเวลาการจัดโครงการ	33.3	37.5	16.7	-	-	4.59	0.74	พึงพอใจมากที่สุด
5. ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม	19.0	66.7	14.3	-	-	4.54	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
6. ความเหมาะสมของรูปแบบในการจัดกิจกรรม	29.2	54.2	4.2	-	-	4.45	0.57	พึงพอใจมาก
7. ความน่าสนใจของกิจกรรม	33.3	57.6	19.1	-	-	4.42	0.72	พึงพอใจมาก
8. ความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย	19.1	57.1	23.8	-	-	4.65	0.74	พึงพอใจมากที่สุด
9. เนื้อหาสาระตรงกับความสนใจ	47.6	38.1	14.3	-	-	4.50	0.66	พึงพอใจมากที่สุด
10. ความเหมาะสมของสื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้	14.2	42.9	42.9	-	-	4.48	0.73	พึงพอใจมาก
เฉลี่ยรวม						4.51	0.68	พึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านต่างๆ (ต่อ)

รายการ	ระดับคุณภาพ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก			
ด้านคุณภาพการให้บริการ								
11. ประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยากร	19.1	58.3	8.3	-	-	4.69	0.76	พึงพอใจมากที่สุด
12. การได้รับความสะดวกในการมาร่วมกิจกรรม	47.6	38.1	14.3	-	-	4.64	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
13. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ	14.2	42.9	42.9	-	-	4.59	0.53	พึงพอใจมากที่สุด
14. ความรู้ที่ได้จากมาร่วมกิจกรรม	14.3	76.2	9.5	-	-	4.34	0.49	พึงพอใจมาก
15. ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	38.1	42.9	19.0	-	-	4.39	0.74	พึงพอใจมาก
16. ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับกลุ่มและเครือข่าย	33.3	47.6	33.4	-	-	4.55	0.72	พึงพอใจมากที่สุด
17. โครงการนี้มีส่วนทำให้เกิดความตื่นตัวทางวิชาการ	19.0	57.2	23.8	-	-	4.42	0.66	พึงพอใจมาก
เฉลี่ยรวม						4.57	0.63	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 3.11 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่พึงพอใจด้านประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยากร มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.69 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่การได้รับความสะดวกในการมาร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.64 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ย 4.59 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน ส่วนในด้านของความเหมาะสมของช่วง เวลาในการจัดโครงการ จะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.43 แต่ก็ยังพบว่ามีระดับพึงพอใจ และทั้งนี้หากพิจารณาในภาพรวมทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการอบรมและด้านคุณภาพการให้บริการ จะพบว่า มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และหากคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ มีค่าเท่ากับ 91.40

บทที่ 4

สรุปผลและองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

จากผลการดำเนินงานโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ (The Survey Project of Heredity Collected in Physical Resources and Biodiversity : Case Study at Chum Het Sub - District, Buriram Province) สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สรุปผลการดำเนินโครงการ

การศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ต้น และการนำไปใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ เพื่อสำรวจความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ต้นและการนำไปใช้ประโยชน์ โดยคณะผู้วิจัยได้วางแผนตัวอย่างแบบเจาะจงในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา แบ่งออกเป็นแปลงขนาด 40x40 เมตร จำนวน 58 แปลง ผลจากการสำรวจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ในสังคมพืชและค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ต้นที่พบจากการสำรวจ

จากการศึกษาสำรวจความหนาแน่นสัมพัทธ์ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่ามีความหนาแน่นสัมพัทธ์ของพรรณไม้ต้นแต่ละชนิดแตกต่างกัน โดยรวบรวมพรรณไม้ต้นพรรณไม้พื้นล่างที่ได้จากแปลงที่สำรวจทั้งหมดมาจำแนกชนิดและจำนวนความหลากหลายของพรรณไม้ต้น พบพรรณไม้ต้นทั้งหมดจำนวน 1,216 ต้น 28 วงศ์ 23 สกุล 39 ชนิดพรรณไม้ต้นที่มีความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุดเป็น 3 ลำดับแรก พบว่า ต้นยูคาลิปตัส (0.146875)มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ สะเดา (0.103125) และ ฝรั่งกิมจู (0.100625) ทั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลพรรณไม้ต้น พบว่า ชนิดของพรรณไม้ต้นที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก อยู่ในวงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE วงศ์ Fabaceae และวงศ์ MORACEAE

ส่วนค่าดัชนีความหลากหลายทางชีวภาพที่สำรวจพบจากพื้นที่เก็บตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ามีค่า $H_{\max} = 7.09754$ ค่า $H' = 0.00243$ เมื่อเปรียบเทียบกับค่า $J' = 0.00034$ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำและค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง และจากค่า $D = 10.44433$ แสดงให้เห็นว่าจาก 39 ชนิดที่สำรวจพบในพื้นที่ทำการสำรวจมีเพียง 29 ชนิดที่สามารถปรับตัวเข้ากับพื้นที่ได้ดี มีการขยายพันธุ์ในพื้นที่ได้อย่างปกติ และอีก 10 ชนิด มีแนวโน้มการพบชนิดน้อยอาจสูญหายไปจากพื้นที่

4.1.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด

ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า การเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดใช้ทั้งประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม พบว่าพืชในพื้นที่ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้สูง ได้แก่ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติด้านสวนเกษตรในป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด มีหลายชนิด เช่น กล้วย ผักสวนครัวส้มโอฝรั่งกิมจู ถั่วเป็นต้น รวมการใช้ประโยชน์ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 432,00 บาท/ต่อปี โดยสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.2.1 กล้วย ช่วงเวลาในการเก็บหระหว่างเดือนมกราคม – เดือนธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 219,600 บาท/ต่อปี

4.1.2.2 ผักสวนครัว ช่วงเวลาในการเก็บหระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 36,000 บาท/ต่อปี

4.1.2.3 ส้มโอ ช่วงเวลาในการเก็บหระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณลดลง คิดเป็นเงิน 55,200 บาท/ต่อปี

4.1.2.4 ฝรั่งกิมจู ช่วงเวลาในการเก็บหระหว่างเดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน ส่วนใหญ่เก็บหาเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีปริมาณเพิ่มขึ้น คิดเป็นเงิน 78,200 บาท/ต่อปี นอกจากนี้ยังมีไม้ต้นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆได้ เช่น การนำไปใช้ประโยชน์ด้านอาหาร การนำไปใช้ประโยชน์ด้านยาสมุนไพร การนำไปใช้ประโยชน์ด้านที่อยู่อาศัย การนำไปใช้ประโยชน์ด้านสีย้อม เป็นต้น

4.1.3 การเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้งที่ทำการศึกษาค้นคว้าของพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

การเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้งเป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด ซึ่งการอัดพรรณไม้แห้งเหมาะแก่การศึกษาลักษณะภายนอกของพรรณพืชเท่านั้น โดยเฉพาะการศึกษาด้านอนุกรมวิธานของพืช และเก็บเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของพรรณพืชแต่ละชนิด จากการสำรวจในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ทำการเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้งทั้งหมดจำนวน 23 วงศ์ 35 สกุล 39 ชนิด

4.1.4 การจัดทำระบบฐานข้อมูลพรรณไม้ต้นที่สำรวจพบ

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาจัดทำฐานข้อมูลของพรรณไม้ต้น ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการเก็บเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของพรรณพืชและจัดเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ <http://science.bru.ac.th> โดยโครงสร้างของผู้ใช้งานของเว็บไซต์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของผู้ใช้งานทั่วไป สามารถสืบค้นข้อมูลพรรณไม้ได้ทางเว็บไซต์ <http://rspg.bru.ac.th/db.html> ที่เว็บโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริและสามารถค้นหาชื่อพรรณไม้ที่ต้องการทราบได้ที่ฐานข้อมูลความหลากหลายของพรรณพืช และส่วนของผู้ดูแลระบบสามารถปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมเนื้อหา เพื่อพัฒนาระบบต่อไปได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อไปในการเพิ่มข้อมูลในอนาคต ทั้งนี้ยังอยู่ในช่วงของการพัฒนาเว็บไซต์ให้ดีขึ้นประโยชน์ของฐานข้อมูล คือ ช่วยลดการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ข้อมูลบางชุดที่อยู่ในรูปของแฟ้มข้อมูลอาจมีปรากฏอยู่หลายๆ แห่ง เพราะมีผู้ใช้ข้อมูลชุดนี้หลายคน เมื่อใช้ระบบฐานข้อมูลแล้วจะช่วยให้ความซ้ำซ้อนของข้อมูลลดลง รักษาความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากฐานข้อมูลมีเพียงฐานข้อมูลเดียว ในกรณีที่มีชุดข้อมูลเดียวกันปรากฏอยู่หลายแห่งในฐานข้อมูล ข้อมูลเหล่านี้จะต้องตรงกัน ถ้ามีการแก้ไขข้อมูลทุกๆ แห่งข้อมูลที่ปรากฏอยู่จะแก้ไขให้ถูกต้องตามกันหมดโดนอัตโนมัติด้วยระบบจัดการฐานข้อมูล การป้องกัน และรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลทำได้โดยสะดวก การป้องกัน และรักษาความปลอดภัยกับข้อมูลระบบฐานข้อมูลจะให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดความปลอดภัยของข้อมูลด้วย และฐานข้อมูลสามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลเพื่อจะนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการนำพรรณพืชไปใช้ประโยชน์ และส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกพันธุ์ไม้เพิ่มเติม เพื่อป้องกันไม่ให้สูญพันธุ์ และเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศรวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะทำการสำรวจพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป และประโยชน์ของพรรณไม้แต่ละชนิด

4.1.5 สรุปผลภาพรวมการดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานโครงการครั้งนี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมให้ความสนใจกับกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างดี เป็นอย่างมากในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ จึงทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งในการดำเนินการอบรมสมาชิกในกลุ่มเป้าหมาย ได้ร่วมกันนำสิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมมาวิเคราะห์เพื่อนำมาย้อนปรับสิ่งที่ประโยชน์ให้เข้ากับกลุ่มของตนเอง ดังนั้น เป้าหมายของโครงการอบรมในครั้งนี้นับได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการครบถ้วนซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้โครงการครั้งนี้บรรลุไปได้ การดำเนินโครงการมีความมุ่งหวัง เพื่อกระตุ้นให้เกิดผลพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อชุมชนพร้อมภาพประกอบของพรรณไม้ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลพรรณไม้ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้นักเรียน นักศึกษาคณาจารย์ บุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไป ให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของพรรณไม้ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งของชาติ อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการหวงแหน เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

4.1.5.1 การบรรลุวัตถุประสงค์การจัดโครงการ

- (1) ได้สนองพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- (2) ได้ดำเนินงานการสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากรท้องถิ่นในลักษณะของตัวอย่างพรรณไม้ทั้งสดและแห้งที่พบในเขตพื้นที่เป้าหมาย
- (3) จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีทั้งทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ วัฒนธรรม กับภูมิปัญญาในเขตพื้นที่เป้าหมาย

4.1.5.2 การบรรลุเป้าหมายของโครงการ

- (1) เป้าหมายเชิงปริมาณ
มีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 100
- (2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ
ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
(4.57 ± 0.63)

4.1.5.3 สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ

- (1) การจัดอบรมในครั้งนี้นี้ดีมาก ได้ความรู้ที่สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้
- (2) ฝึกให้ผู้เข้าอบรมทุกคนได้ปฏิบัติจริง
- (3) วิทยากรให้ความรู้ความเป็นกันเองมาก
- (4) การจัดอาหารว่างและอาหารกลางวันจัดได้ดีมาก

สรุปผลการดำเนินโครงการและผลการประเมินในภาพรวม ว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการดำเนินโครงการ

ตัวชี้วัด	แผน ค่าเป้าหมาย	ผล การดำเนินงาน	การแปร ผลลัพธ์
เชิงปริมาณ :			
- จำนวนคนเข้าร่วมโครงการ	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100	บรรลุ
- ดำเนินการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ดำเนินงานใน ไตรมาสที่ 2 ถึง	ดำเนินงานใน ไตรมาสที่ 2 ถึง	บรรลุ
เชิงคุณภาพ :			
- ระดับความพึงพอใจในภาพรวมของผู้ร่วมโครงการ (ขณะอบรม)	ร้อยละ 90	ร้อยละ 91.40 (4.57)	บรรลุ
- ร้อยละของผู้ร่วมโครงการที่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (ภายหลังการอบรมแล้วเสร็จ 1 เดือน)	ร้อยละ 80	ร้อยละ 93.60 (4.68)	บรรลุ

จากตารางที่ 4.1 แสดงผลการดำเนินโครงการ พบว่า การดำเนินงานทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพของโครงการบรรลุเป้าหมายทุกตัวชี้วัด แสดงให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุน ทั้งนี้พิจารณาได้จากผลการประเมินเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในภาพรวมของผู้ร่วมโครงการขณะอบรม พบว่า มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และร้อยละของผู้ร่วมโครงการที่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ภายหลังการอบรมแล้วเสร็จ 1 เดือน พบว่า มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) เช่นกัน

4.2 การถอดองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

4.2.1 การอภิปรายผลการดำเนินโครงการ

จากการศึกษาพื้นที่ความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ต้นและการนำไปใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ดเป็นพื้นที่ป่าที่มีความหนาแน่นของพรรณไม้ต่ำซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นพื้นที่ไม่อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติมากนัก และมีสิ่งก่อสร้างทั้งที่เป็นที่อยู่อาศัยและหน่วยงานราชการต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ในเขตพื้นที่ที่จะพบพรรณไม้ต้นที่มีความเด่นมากที่สุด คือ ยูคาลิปตัส เพราะลักษณะทั่วไปของพื้นที่ป่าทั้งหมดเป็นป่าในเมืองมีการนำเข้ามาปลูก มีพรรณไม้ขึ้นกระจัดกระจายทั่วพื้นที่ มีลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย จากการสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ต้น พบว่า พรรณไม้ต้นที่มีความเด่นมากที่สุด คือ ยูคาลิปตัส เนื่องจากยูคาลิปตัสมีความทนทานต่อสภาพอากาศและสามารถเติบโตได้เกือบทุกพื้นที่โดยเฉพาะจะสามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีอินทรีย์วัตถุสูงและมีแสงแดด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีความสมบูรณ์ด้านแร่ธาตุและมีอินทรีย์วัตถุอยู่สูง จึงทำให้ต้นไม้มีความอุดมสมบูรณ์และมีปริมาณมาก โดยพันธุ์ไม้ต้นที่มีความเด่นลำดับที่สอง คือ สะเดา ตามมาด้วยฝรั่งกิมจู

ในขั้นตอนการสำรวจพรรณไม้ต้น โดยทั้งนี้ได้ทำการวางแผนสำรวจพรรณไม้ต้นในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีเนื้อที่ทั้งหมด 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา และจากการสำรวจพบพรรณไม้ต้นจำนวน 1,216 ต้น 28 วงศ์ 23 สกุล 39 ชนิด โดยมีค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ในสังคมพืช (Importance Value Index : IVI of Species in Plant Community) เป็นค่าการแสดงออกของไม้แต่ละชนิดในส่วนที่สัมพันธ์กับไม้อื่นๆ ในสังคมนั้น พันธุ์ไม้ที่มีค่าดัชนีความสำคัญสูง คือ ยูคาลิปตัส ซึ่งก็สามารถแสดงออกในสังคมนั้นได้ดี จากจำนวนต้นทั้งหมด 1,216 ต้น มีการกระจายกว้างขวางถึง 19.32 เปอร์เซ็นต์ และเป็นชนิดไม้ที่มีความเด่นมาก และค่าดัชนีความหลากหลายของพรรณไม้ต้น 0.14687 บอกได้ว่าจาก 39 ชนิด ที่สำรวจพบในพื้นที่ทำการสำรวจมีเพียง 19 ชนิด ที่จะสามารถพบได้ในอนาคต พรรณไม้ต้นจะสามารถปรับตัวเข้ากับพื้นที่ได้ดี มีการขยายพันธุ์ในพื้นที่ได้อย่างปกติ มีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตอยู่ได้และมีการกระจายตัวได้ดีในพื้นที่ที่สามารถบอกถึงพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์

มาก และอีก 10 ชนิด มีแนวโน้มการพบชนิดน้อย อาจสูญหายไปจากพื้นที่และมีปัญหาเรื่อง การขยายพันธุ์ รวมถึงการปรับตัวเข้ากับพื้นที่ ซึ่งอาจจะต้องมีการอนุรักษ์และปลูกพรรณไม้ต้นเพื่อให้พรรณไม้ชนิดนั้นๆ ดำรงอยู่ในพื้นที่ป่า

จากการศึกษาการนำพืชทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์พบว่าพืชทางการเกษตรสามารถนำมาสร้างเป็นรายได้ให้กับประชาชนและเป็นรายได้ในการเลี้ยงชีพได้ และยังมีพืชที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เช่นกล้วย ส้มโอ หน่อไม้ฝรั่งกิมจู เป็นต้น และนอกจากพืชทางการเกษตรยังมีไม้ต้นที่มีประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่นประโยชน์ทางด้านอาหาร ประโยชน์ทางด้านยาสมุนไพร ประโยชน์ทางการก่อสร้าง และประโยชน์ทางด้านสีย้อมผ้า เป็นต้น

4.2.2 การอภิปรายผลการดำเนินโครงการ

4.3.2.1 ควรศึกษาสำรวจ และเก็บตัวอย่างพรรณไม้ทุกช่วงฤดูกาล เนื่องจากช่วงฤดูกาลเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้งมีอยู่อย่างจำกัด

4.3.2.2 ควรดำเนินการเพื่อศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดผลผลิตจากงานวิจัย และควรมีการศึกษาการขยายพันธุ์ของไม้ใกล้สูญพันธุ์

บทที่ 5

การติดตามผลการดำเนินงาน

สำหรับการติดตามผลการดำเนินงานโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมทรัพยากรกายภาพชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ คณะกรรมการดำเนินโครงการได้ติดตามเก็บข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมโครงการแล้วเสร็จ 1 เดือน โดยสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดของการติดตามผลการดำเนินงานดังนี้

5.1 ผลการประเมินจากแบบประเมินติดตามผลหลังการอบรม

จากผลการประเมินจากแบบประเมินติดตามผลหลังการอบรม โดยใช้แบบสอบถามในการติดตามข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการอบรม สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังในตารางที่ 5.1

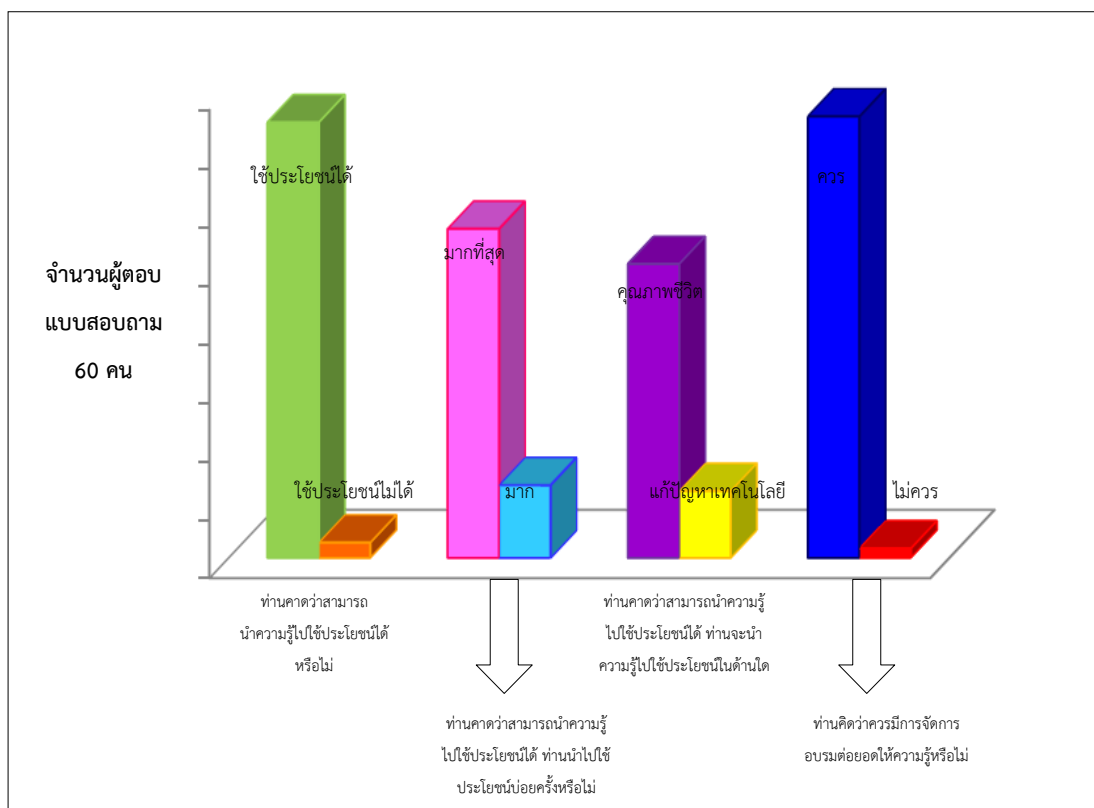
ตารางที่ 5.1 ผลการประเมินจากแบบประเมินติดตามผลหลังการอบรม ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 60 คน (N=60)

ความพึงพอใจต่อด้านต่างๆ ของหน่วยงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (เต็ม 5 คะแนน)	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านข้อมูล			
1.1 ความเหมาะสมของเนื้อหาในการอบรม	4.00	80.00	มาก
1.2 ได้รับความรู้เพิ่มเติม	4.44	88.80	มาก
รวมเฉลี่ย (ด้านที่ 1)	4.22	84.40	มาก
2. ด้านบุคลากร			
2.1 ความรู้ความสามารถของวิทยากร	4.00	80.00	มาก
2.2 การตอบข้อซักถามของวิทยากร	4.11	82.20	มาก
รวมเฉลี่ย (ด้านที่ 2)	4.10	81.10	มาก
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์			
3.1 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.67	93.60	มาก
รวมเฉลี่ย (ด้านที่ 3)	4.67	93.60	มาก
รวมเฉลี่ย	4.33	86.37	มาก

นอกจากข้อมูลพื้นฐานและการสอบถามความพึงพอใจในภาพรวมแล้ว ได้ทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมว่าผู้เข้าร่วมอบรมได้มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อหรือไม่ โดยแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5.2 และรูปที่ 5.1

ตารางที่ 5.2 ผลการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมว่าผู้เข้าร่วมอบรมได้มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อหรือไม่ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 60 คน (N=60)

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (เต็ม 5 คะแนน)	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่		
1.1 ใช้ประโยชน์ได้	4.65	มากที่สุด
1.2 ใช้ประโยชน์ไม่ได้	0.35	น้อยที่สุด
2. จากข้อ 1 ถ้าท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ท่านนำไปใช้ประโยชน์บ่อยครั้งหรือไม่		
2.1 มากที่สุด	4.48	มาก
2.2 มาก	0.27	น้อยที่สุด
2.3 ปานกลาง	0.13	มากที่สุด
2.4 น้อย	0.10	น้อยที่สุด
2.5 น้อยที่สุด	0.02	น้อยที่สุด
3. จากข้อ 2 ถ้าท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ท่านจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในด้านใด		
3.1 เพิ่มรายได้	0.33	มากที่สุด
3.2 ลดรายจ่าย	0.33	น้อยที่สุด
3.3 คุณภาพชีวิต	3.70	มาก
3.4 แก้ปัญหาเทคโนโลยี	0.64	น้อยที่สุด
4. ท่านคิดว่าควรมีการจัดการอบรมต่อยอดให้ความรู้หรือไม่		
4.1 ควร	4.91	มากที่สุด
4.2 ไม่ควร	0.09	น้อยที่สุด

ภาพที่ 5.1 แสดงข้อมูลการติดตามผลการใช้ประโยชน์จากโครงการอบรมฯ

5.2 รายงานการประชุมติดตามผลการดำเนินงานรอบ 1 เดือน (After Action Review)

After Action Review

โครงการ “โครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ

ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ : พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์”

การประชุมติดตามผลการดำเนินงานรอบ 1 เดือน

วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2562

เวลา 09.30 – 16.30 น.

ณ หอประชุมเอนกประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลชุมเห็ด

ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีรา	สุนทรารักษ์	ประธานกรรมการ
นางสาวนิภารัตน์	เงินเรียง	กรรมการ
กลุ่มประชาชน	ในพื้นที่ตำบลชุมเห็ด	กรรมการชุมชน
นางสาวอารียา	สีลาคต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ ดำเนินงานตามกิจกรรมสำรวจ เก็บรวบรวมพันธุ์กรรมพืชในพื้นที่เป้าหมาย ตามกรอบการเรียนรู้ทรัพยากร ของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

1. ความเป็นมา

โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่ริเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ให้มีการดำเนินการสำรวจ รวบรวม ปลูกดูแลรักษาพรรณพืชต่างๆ ที่หายากและกำลังจะหมดไป ต่อมาในปี พ.ศ.2535 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงสืบสานพระราชปณิธานต่อและมีโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชเกิดขึ้นต่อเนื่องในหลายพื้นที่ เช่น พื้นที่เกาะลันตา จังหวัดพังงา เมื่อปี พ.ศ.2539 พื้นที่มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพะเยา เมื่อปี พ.ศ.2551 (เสวียน เปรมประสิทธิ์, 2551) พื้นที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เมื่อปี พ.ศ.2552 (เชิดศักดิ์ ทัพโพธิ์, 2552) และพื้นที่เขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อปี พ.ศ.2553 เป็นต้น (สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2549)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริบางประการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โดยทรงเน้นกิจกรรมที่ดำเนินการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมในพื้นที่ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงหรือสูญสิ้นจากการพัฒนา เช่น จากการทำอ่างเก็บน้ำ ทำถนน การพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากป่าธรรมชาติเป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือการทำโรงงานอุตสาหกรรม การจัดทำบ้านจัดสรร ฯลฯ ซึ่งพันธุ์กรรมในพื้นที่เหล่านั้นจะสูญไป รวมทั้งการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมพืชและทรัพยากรต่างๆ รอบพื้นที่ของหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริฯ ซึ่งได้ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ การสำรวจทรัพยากรทั้งในด้านกายภาพและชีวภาพ มีการสำรวจและเก็บพันธุ์กรรมของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์พันธุ์กรรมของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่เก็บรวบรวมได้ โดยเฉพาะพืชนั้นมีการเก็บในรูปแบบเมล็ด เก็บตัวอย่างแห้ง และตัวอย่างดอง ต้นพืชที่มีชีวิต ชิ้นส่วนพืชที่มีชีวิต เช่น ผล กิ่งชำ กิ่งตอน หัว ราก เหง้า ฯลฯ และได้นำพืชบางส่วนไปปลูกรวบรวมพันธุ์กรรมพืชและจัดแสดงบริเวณสวนพฤกษศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์จึงมีความตระหนักในการที่จะดำเนินงานเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ และรองรับแนวพระราชดำริดังกล่าว โดยทั้งนี้ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ทำการสำรวจเก็บรวบรวม พันธุกรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ของพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาล เมืองชุมเห็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าในการปกครองขององค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ไปทางทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่เป็นที่ราบสูง โดยอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 150 – 180 เมตร สภาพพื้นที่ ส่วนใหญ่ ใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งได้มีความหลากหลายด้านการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่นาที่ ชาวบ้านบุกรุกเข้าไปทำการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. 2558 เทศบาลเมืองชุมเห็ดได้มีการยึดพื้นที่คืนโดยทำโครงการ ปาล้อมเมือง ด้วยวิธีการปลูกป่าโดยแบ่งพื้นที่ภายในป่า 292 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา ออกเป็น 1) พื้นที่ทำการ องค์การบริหารส่วนเทศบาลเมืองชุมเห็ด 2) พื้นที่วัด 3) พื้นที่สวนเกษตร 4) พื้นที่ศูนย์วิจัยพรรณข้าวและ 5) พื้นที่ปลูกป่า ดังนั้น เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้จึงต้องดำเนินการสำรวจ และเก็บข้อมูลความ หลากหลายทางด้านชีวภาพของพรรณไม้ต้นทุกชนิดเพื่อนำมาใช้ในการประเมินสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดผลพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อชุมชนพร้อม ภาพประกอบของพรรณไม้ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลพรรณไม้ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้แก่ักเรียน นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไป ให้เกิดความ ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของพรรณไม้ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งของ ชาติ อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการหวงแหนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืนต่อไป

2. ผลสรุปของ AAR

2.1 การจัดเตรียมการประชุมและเอกสารประกอบการประชุม

2.1.1 คณะทำงานได้ดำเนินการจัดทำโครงการจัดประชุม กำหนดการจัดประชุม จัดเตรียมคำกล่าวเปิด คำกล่าวรายงานการประชุม แบบประเมินผลการประชุม และจัดทำหนังสือเชิญ ผู้เข้าร่วมการประชุม และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารผลงาน

2.1.2 ภาพรวมการเตรียมการไม่มีปัญหาอุปสรรค

2.2 จำนวนผู้เข้าประชุม

2.2.1 การประชุมครั้งนี้กำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน ตามรายชื่อ คณะกรรมการดำเนินโครงการ

3. ความเรียบร้อยในห้องประชุม

คณะทำงานได้ประชุมชี้แจงผลการประเมินของการติดตามโครงการเมื่อแล้วเสร็จ แก่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ

ภาพรวมการเตรียมการในห้องประชุม ไม่พบปัญหาอุปสรรค มีเพียงอุณหภูมิในห้องประชุมที่ไม่สม่ำเสมอเนื่องจากห้องประชุมมีขนาดค่อนข้างเล็ก

ภาพที่ 5.2 ภาพบรรยากาศภายในห้องประชุม After Action Review

4. สรุปบทเรียน

ในกรณีที่มีการจัดประชุมในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากองค์ประชุม ควรพิจารณาจัดรูปแบบตัว U เพื่อความเหมาะสมกับการประชุม

4.1 ควรสำรอง file ไว้ที่ผู้นำเสนอ หรือตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมด้วย กรณีติดขัดสามารถใช้ file สำรองแทนได้

4.2 คณะทำงานผู้รับผิดชอบควรตรวจสอบความถูกต้องของ file ข้อมูล กับเจ้าของข้อมูลก่อน เพื่อป้องกันข้อมูลผิดพลาด

5. พิธีกร

มีการประสานงานล่วงหน้าก่อนการประชุมระหว่างคณะทำงานและพิธีกร ทำให้ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

6. การบันทึกข้อมูลการนำเสนอระหว่างการประชุม

ได้จัดเตรียมเครื่องบันทึกเสียง MP4 และขณะเดียวกันคณะทำงานได้จัดทีมจดบันทึกการประชุม ทำให้ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการบันทึกข้อมูล

7. อุปกรณ์สำหรับการประชุม (Notebook, LCD, MP4, กล้องถ่ายภาพ)

คณะทำงานผู้รับผิดชอบได้ทดสอบการทำงานอุปกรณ์ ทุกชนิดก่อนการประชุมจริง ทำให้ไม่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปิดประชุมเวลา 12.10 น.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยพระราชทานุญาต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ประกาศที่ อพ.สธ. ๕๑ /๒๕๕๙

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ประสบความสำเร็จเป็นผลประโยชน์แก่ และให้เป็นไปตามการปรับโครงสร้างหน่วยงานใหม่ ตามการปฏิรูประบบราชการ การนี้จึงแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ดังต่อไปนี้

๑.	ดร.อำพล เสนาณรงค์	กรรมการที่ปรึกษา
๒.	ศ.ดร.วีระ สุกตะบุตร	กรรมการที่ปรึกษา
๓.	เลขาธิการพระราชวัง ในฐานะผู้ช่วยการ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ	ประธานกรรมการ
๔.	รองผู้ช่วยการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (นายพรชัย จุฑามาศ)	รองประธานกรรมการ
๕.	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๖.	ผู้ช่วยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๗.	ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
๘.	ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
๙.	ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	กรรมการ
๑๐.	ผู้บัญชาการกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	กรรมการ
๑๑.	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๑๒.	ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑๓.	ผู้ดำเนินการองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการ
๑๔.	ผู้ดำเนินการองค์การสวนพฤกษศาสตร์	กรรมการ
๑๕.	ผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนหลวง	กรรมการ
๑๖.	ผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	กรรมการ
๑๗.	ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๑๘.	ผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ	กรรมการ

๑๑๙.	อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
๑๒๐.	อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	กรรมการ
๑๒๑.	อธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
๑๒๒.	อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	กรรมการ
๑๒๓.	อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
๑๒๔.	อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
๑๒๕.	อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
๑๒๖.	อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๑๒๗.	อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี	กรรมการ
๑๒๘.	อธิบดีกรมการข้าว	กรรมการ
๑๒๙.	อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ	กรรมการ
๑๓๐.	อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาล	กรรมการ
๑๓๑.	อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	กรรมการ
๑๓๒.	อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์บริการ	กรรมการ
๑๓๓.	อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	กรรมการ
๑๓๔.	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการ
๑๓๕.	อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑๓๖.	เลขาธิการสภาการศึกษา	กรรมการ
๑๓๗.	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	กรรมการ
๑๓๘.	เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	กรรมการ
๑๓๙.	เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา	กรรมการ
๑๔๐.	เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	กรรมการ
๑๔๑.	เลขาธิการคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย	กรรมการ
๑๔๒.	เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กรรมการ
๑๔๓.	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑๔๔.	ผู้ว่าการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๑๔๕.	ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ	กรรมการ
๑๔๖.	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ	กรรมการ
๑๔๗.	ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน)	กรรมการ
๑๔๘.	ผู้อำนวยการองค์การนาฬิกากรรม	กรรมการ
๑๔๙.	ผู้อำนวยการองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๑๕๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กรรมการ

๕๑.	อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
๕๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้	กรรมการ
๕๓.	อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	กรรมการ
๕๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	กรรมการ
๕๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	กรรมการ
๕๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น	กรรมการ
๕๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	กรรมการ
๕๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล	กรรมการ
๕๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	กรรมการ
๖๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา	กรรมการ
๖๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนครสวรรค์	กรรมการ
๖๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร	กรรมการ
๖๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง	กรรมการ
๖๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กรรมการ
๖๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	กรรมการ
๖๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา	กรรมการ
๖๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
๖๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ	กรรมการ
๖๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ	กรรมการ
๗๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	กรรมการ
๗๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยพายัพ	กรรมการ
๗๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	กรรมการ
๗๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเนชั่น	กรรมการ
๗๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	กรรมการ
๗๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร	กรรมการ
๗๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	กรรมการ
๗๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	กรรมการ
๗๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์	กรรมการ
๗๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสกลนคร	กรรมการ
๘๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	กรรมการ
๘๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	กรรมการ
๘๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	กรรมการ

๘๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา	กรรมการ
๘๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	กรรมการ
๘๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	กรรมการ
๘๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	กรรมการ
๘๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	กรรมการ
๘๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	กรรมการ
๘๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	กรรมการ
๙๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๙๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์	กรรมการ
๙๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๙๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
๙๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	กรรมการ
๙๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	กรรมการ
๙๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	กรรมการ
๙๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	กรรมการ
๙๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๙๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	กรรมการ
๑๐๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	กรรมการ
๑๐๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี	กรรมการ
๑๐๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการ
๑๐๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	กรรมการ
๑๐๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	กรรมการ
๑๐๕.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	กรรมการ
๑๐๖.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๐๗.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๐๘.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๐๙.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๐.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๑.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๒.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๓.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๔.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	กรรมการ
๑๑๕.	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)	กรรมการ

๑๑๖.	ผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ	กรรมการ
๑๑๗.	ผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	กรรมการ
๑๑๘.	ผู้อำนวยการสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติ (องค์การมหาชน)	กรรมการ
๑๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)	กรรมการ
๑๒๐.	ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
๑๒๑.	ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	กรรมการ
๑๒๒.	ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร	กรรมการ
๑๒๓.	ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี	กรรมการ
๑๒๔.	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๑๒๕.	ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย	กรรมการ
๑๒๖.	ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี	กรรมการ
๑๒๗.	ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต	กรรมการ
๑๒๘.	ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๒๙.	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
๑๓๐.	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์	กรรมการ
๑๓๑.	ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี	กรรมการ
๑๓๒.	ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	กรรมการ
๑๓๓.	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๑๓๔.	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก	กรรมการ
๑๓๕.	ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี	กรรมการ
๑๓๖.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๑๓๗.	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย	กรรมการ
๑๓๘.	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก	กรรมการ
๑๓๙.	ผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ	กรรมการ
๑๔๐.	ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี	กรรมการ
๑๔๑.	ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง	กรรมการ
๑๔๒.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์	กรรมการ
๑๔๓.	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร	กรรมการ
๑๔๔.	ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่	กรรมการ

๑๔๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดวัง	กรรมการ
๑๔๙. ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว	กรรมการ
๑๕๐. ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร	กรรมการ
๑๕๑. ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี	กรรมการ
๑๕๒. ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
๑๕๓. ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา	กรรมการ
๑๕๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล	กรรมการ
๑๕๕. ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่	กรรมการ
๑๕๖. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ	กรรมการ
๑๕๗. ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
๑๕๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ	กรรมการ
๑๕๙. ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา	กรรมการ
๑๖๐. ประธานมูลนิธิฟื้นฟูสุขภาพทะเลสยาม	กรรมการ
๑๖๑. ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)	กรรมการ
๑๖๒. ราชนาการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	กรรมการ
๑๖๓. รองหัวหน้าสำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ฝ่ายวิชาการ (ดร.ปิยวิทย์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์)	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ

-รับนโยบายและกรอบการดำเนินงานของส่วนราชการ หน่วยงานในการสนองพระราชดำริ หรือสนับสนุนโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

-หัวหน้าส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กร ไปแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของตน โดยเสนอรายชื่อผ่านเลขาธิการพระราชวัง ในฐานะผู้ประสานงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เพื่อนำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทขอพระราชทานแต่งตั้งโดยพระราชนุญาต

-หัวหน้าส่วนราชการ หน่วยงานและองค์กร อำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในพื้นที่และเขตความรับผิดชอบของตนให้เป็นไปตามเป้าหมายวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

(นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา)

เลขาธิการพระราชวัง

ในฐานะผู้ประสานงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ
ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
: พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
1	นายกมล ตระกูลมัยผล
2	นายก้องภพ ปัญนะทุภา
3	นายกังวาล ตรีเมฆ
4	นางเฉลียว เพตายนต์
5	นายจอมจวน เนตรสง่า
6	นางเจียมศรี มีตุ้ม
7	นางสาวญานิกา โคตรภักดี
8	นางสาวดาราวดี การนอก
9	นายโยธิน ยินดีรัมย์
10	นายโยธี ศิริธนาศาสตร์
11	นางเฉลา บุรณ์เจริญ
12	นางเฉลิม ทับทิมหิน
13	นายโรม แก้วยงกฎ
14	นายโส สระแก้ว
15	นางเดือนเต็ม สายแก้ว
16	นางสาวศศิประภา ดีรัมย์
17	นางสาวเขมิกาณ์ นพสุวรรณวงศ์
18	นายโสภณวิชน์ สุภาชิต
19	นายโสภา สदनางรอง
20	นางเต่า พึ่งประสพ

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ
ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
: พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

.....

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
21	นายไมตรี ศรีสุวรรณ
22	นางสาวน้ำค้าง โจนประโคน
23	นางเทียนทอง ฮวดศรี
24	นายทองศักดิ์ สุขวงกฎ
25	นายทศพล พันไธสง
26	นางสาวทับทิม เฉื่อยไธสง
27	นางสาวทิพรดา ปีกไธสง
28	นายธนพล หอยสังข์
29	นางเนตรนภิศ อรรคระน้อย
30	นางสาวเนตรนภิส แสไธสง
31	นางเนาวรัตน์ สุขสกล
32	นางสาวเทวิกา ใจซื่อ
33	นางสาวทับทิม เฉื่อยไธสง
34	นางสาวทิพรดา ปีกไธสง
35	นายธนพล หอยสังข์
36	นางธัญลักษณ์ บุญมี
37	นางสาวนฤมล จุลตะคุ
38	นายไพฑูรย์ จอดสันเทียะ
39	นายไพฑูรย์ ศรีเนาวรัตน์
40	นางสาวชุลีพร อินัง

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ
ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
: พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

.....

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
41	นางสาวขวัญใจ เพ็ชรเลิศ
42	นายไวพจน์ พลาหาญ
43	นางสาวเดือนเต็ม ปัญญารมย์
44	นางเนียม ดั่งกำเหนิด
45	นางสาวสุดา สีलगาม
46	นายไสว เตียกประโคน
47	นางสาวชมพู่ ตรีเนตร
48	นางเพ็ชร กบินรัมย์
49	นางเพ็ญพรรณณี สวงรัมย์
50	นางเพ็ญศิริ ช้องผม
51	นางผกามาศ ภูมิรัมย์
52	นายพยุงค์ศักดิ์ ตากกระโทก
53	นางพวงรัตน์ จันทรรบ
54	นางสาวพิกุล บุญทา
55	นายพิเชษฐา หลาบนอก
56	นายภูวดล บุญเวช
57	นางสาวมินตรา ลุงไธสง
58	นางสาวมลินดี เดชาโชติธนสิทธิ์
59	นายยศพล สวัสดิ์
60	นางสาวรสสุคนธ์ เพชรพราว

ภาคผนวก ค

เครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูล
ในการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

แบบสอบถามความพึงพอใจ
โครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
: พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความต่อไปนี้)

1. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง		
2. อายุ	☐ 10-20 ปี	☐ 21-30 ปี	☐ 31-40 ปี	☐ 41 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก
4. อาชีพ	☐ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ นักเรียน/นักศึกษา	☐ ครู/อาจารย์	☐ ลูกจ้างประจำ
	☐ ลูกจ้างชั่วคราว	☐ พนง.บริษัท	☐ ค้าขาย	☐ รับจ้าง ☐ อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการให้บริการ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	ไม่มี/ไม่ พบในการ ให้บริการ
1. ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ						
1.1 มีกระบวนการและขั้นตอนเป็นระบบชัดเจน						
1.2 ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม						
1.3 ขั้นตอนในการให้บริการมีความเหมาะสม						
1.4 มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมในการให้บริการ						
1.5 การประสานงานและการประชาสัมพันธ์						
2. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่						
2.1 ให้บริการด้วยความสุภาพ เป็นมิตร						
2.2 ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น เต็มใจให้บริการ						
2.3 ชี้แจงและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการให้บริการที่ชัดเจน						
2.4 ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้						
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก						
3.1 สถานที่/พื้นที่และบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม						
3.2 อาหาร/ของว่างหรือเครื่องดื่ม มีความเหมาะสม						
4. ด้านผลจากการให้บริการ						
4.1 ความรู้และภูมิปัญญาที่ได้รับจากกิจกรรมในโครงการฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้						
4.2 กิจกรรมในโครงการฯ มีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมในระดับ						
5. กิจกรรมสอดคล้องต่อความต้องการของผู้รับบริการ						
6. โดยภาพรวมทั้งหมดท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด						

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

แบบประเมินติดตามผลหลังการอบรม (After Action Review)

โครงการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์กรรมทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
: พื้นที่ตำบลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์

การประชุมติดตามผลการดำเนินงานรอบ 1 เดือน

วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2562

เวลา 09.30 – 10.30 น. ณ หอประชุมอเนกประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลชุมเห็ด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สถานะภาพ ☐ นักศึกษา ☐ อาจารย์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- 5 = พอใจมากที่สุด 4 = พอใจมาก 3 = พอใจปานกลาง
2 = พอใจน้อย 1 = พอใจน้อยที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านข้อมูล					
1.1 ความเหมาะสมของเนื้อหาในการอบรม					
1.2 ได้รับความรู้เพิ่มเติม					
2. ด้านบุคลากร					
2.1 ความรู้ความสามารถของวิทยากร					
2.2 การตอบข้อซักถามของวิทยากร					
3. ด้านการนำไปใช้					
3.1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					

4. ท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่

☐ ใช้ประโยชน์ได้ ☐ ใช้ประโยชน์ไม่ได้

5. จากข้อ 4 ถ้าท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ท่านนำไปใช้ประโยชน์บ่อยครั้งหรือไม่

☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ น้อยที่สุด

6. จากข้อ 4 ถ้าท่านคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ท่านจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในด้านใด

☐ เพิ่มรายได้ ☐ ลดรายจ่าย ☐ คุณภาพชีวิต ☐ แก้ปัญหาเทคโนโลยี

7. ท่านคิดว่าควรมีการจัดการอบรมต่อยอดให้ความรู้หรือไม่

☐ ควร ☐ ไม่ควร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ภาคผนวก ง

สภาพพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด
ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ ผง-1 แปลงสำรวจสวนเกษตร

ภาพที่ ผง-2 การวางแปลงสำรวจ

ภาพที่ ผง-3 แปลงสำรวจวัด

ภาพที่ ผง-4 แปลงสำรวจศูนย์วิจัยพรรณข้าว

ภาพที่ ผง-5 แปลงสำรวจพื้นที่ปลูกป่า

ภาพที่ ผง-6 การเดินเข้าแปลงสำรวจ

ภาพที่ ผง-7 การจดบันทึกข้อมูล

ภาพที่ ผง-8 การจดบันทึกข้อมูล

ภาพที่ ผง-9 การเก็บตัวอย่างพรรณไม้

ภาพที่ ผง-10 การเก็บข้อมูลพรรณไม้

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างพรรณไม้สดและพรรณไม้ดองซึ่งเก็บตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา
ประจำปี 2562 ณ พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด
ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ ผจ-1 การเก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้ง

ภาพที่ ผจ-2 การเก็บตัวอย่างพรรณไม้ดอง

ภาคผนวก ฉ

ฐานข้อมูลพรรณไม้ ณ พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์เทศบาลเมืองชุมเห็ด
ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

1.กระทุ่ม

ชื่อพื้นเมือง ตะกู ตะโกสั้ม ตุ่มขี้หมู ตุ่มหลวง ตุ่มพราย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anthocephalus chinensis* (Lamk.) A. Rich. ex Walp.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ กระทุ่ม

สรรพคุณ ช่วยลดความดันโลหิต ใบและเปลือกต้นใช้ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ไข้ น้ำต้มจากใบและเปลือกต้น ใช้อมกลั้วคอแก้อาการอักเสบของเยื่อเมือกในปาก ใช้เป็นยารักษาโรคในลำไส้ ด้วยการใช้ใบและเปลือกต้นนำมาต้มกับน้ำเป็นยาขับ ผลใช้เป็นยาฝาดสมานในโรคท้องร่วง ช่วยแก้อาการปวดมดลูก ด้วยการใช้ใบและเปลือกต้นนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยา

ลักษณะ ไม้ขนาดใหญ่ สูง 15 – 30 เมตร กิ่งออกเกือบตั้งฉากกับลำต้น แผ่นใบเกลี้ยงหรือมีขนนุ่มสั้นอยู่ด้านล่าง ทุเป็นรูปสามเหลี่ยม ดอกสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อกระจุกแน่น กลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 – 5 ซม. ก้านช่อยาว 3 – 4 ซม. ดอกเล็กอัดกันแน่น กลีบเลี้ยงเป็นหลอดสั้น กลีบดอกสีเหลืองเชื่อมกันเป็นหลอดยาวรูปดอกเข็ม ผลเป็นกระจุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและสีน้ำตาล

ประโยชน์ เนื้อไม้ละเอียด สีเหลืองหรือขาว ใช้ทำพื้นและฝาที่ใช้งานในร่ม และทำเยื่อกระดาษได้

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

2.กระถิน

ชื่อพื้นเมือง กะเส็ดโคก กะเส็ดบก ตอเขา สะตอเขา สะตอเทศ ผักก้านดิน ผักหนองบก กระถินไทย
กระถินบ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Leucaenaglauca*Benth

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE

สรรพคุณ ดอก รสมัน บำรุงตับ แก้เกล็ดกระดี่ขึ้นตา ราก รสเจื่อน ขับลม ขับระดูขาว เป็นยาอายุวัฒนะ เมล็ด ใช้ถ่ายพยาธิตัวกลม (ascariasis)

ลักษณะ ต้นกระถิน และมีถิ่นกำเนิดในอเมริกาเขตร้อนและในหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก มีการนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย เนื่องจากต้นกระถินเป็นพืชที่ขยายพันธุ์ได้ง่ายจึงพบได้ทั่วไป จัดเป็นไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก มีขนาดความสูงประมาณ 3-10 เมตร ไม่ผลัดใบ ลักษณะทรงต้นเป็นเรือนยอดรูปไข่หรือกลม เปลือกต้นมีสีเทา และมีปมขนของรอยกิ่งก้านที่หลุดร่วงไป และขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เมล็ด เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุยหรือในดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี ใบกระถิน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ลักษณะของใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน โคนใบเบี้ยว ปลายใบแหลม ขอบใบมีขน ส่วนก้านใบย่อยมีความยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร ดอกกระถิน ดอกมีสีขาว ออกดอกเป็นช่อแบบกระจุกแน่นตามง่ามใบและปลายกิ่ง ประมาณ 1-3 ช่อ กลีบเลี้ยงโคนติดกันลักษณะเป็นรูปประฆัง ส่วนปลายแยกเป็นสามเหลี่ยมเล็ก 5 แฉก มีขน ส่วนกลีบดอกมี 5 กลีบ มีเกสรตัวผู้ 10 อัน เมื่อดอกบานเต็มที่ และจะออกผลในช่วงเดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนมกราคม เมล็ดกระถิน เมล็ดมีลักษณะเป็นรูปไข่แบนกว้าง มีสีน้ำตาลและเป็นมัน

ประโยชน์ ยอดอ่อน ดอกอ่อน ฝักอ่อน และเมล็ดสดรับประทานเป็นเครื่องเคียง เนื้อไม้ใช้ทำกระดาด ใบและเมล็ดเป็นยารักษาเบาหวาน ความดันโลหิตสูง แก้อท้องร่วง ใบแก่ตากให้แห้งใช้ผสมเป็นอาหารสัตว์ให้โปรตีนสูง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

3.กระถินณรงค์

ชื่อพื้นเมือง กระถินณรงค์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Acacia auriculiformis* A. Cunn.exBenth.

ชื่อวงศ์ Fabaceae

ชื่อสามัญ Fabaceae

สรรพคุณ –

ลักษณะ ราก และลำต้น กระถินณรงค์ เป็นไม้ขนาดกลาง มีลำต้นสูงประมาณ 10-20 เมตร ลำต้นทรงกลม ตั้งตรง แต่หากพื้นที่แห้งแล้งมาก ลำต้นจะไม่สมมาตร เปลือกของต้นอายุน้อยมีสีเทา ผิวขรุขระ เมื่อต้นเจริญเต็มที่ เปลือกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม ผิวเป็นร่องแตกสะเก็ด แตกกิ่งก้านมาก และหนาแน่นมาก บริเวณเรือนยอด สามารถแตกกิ่งได้ในระดับล่างของลำต้น กิ่งอ่อนมีสีเขียว กิ่งแก่มีสีน้ำตาล เนื้อไม้กระถินณรงค์ เมื่ออายุประมาณ 3-5 ปี จะมีสีเหลืองอ่อน ยังไม่มีลวดลายปรากฏมากนัก เมื่ออายุ 5-10 ปี จะเริ่มมีเหลืองเข้มจนถึงน้ำตาล และเริ่มมีลวดลายให้เห็นบ้าง เมื่ออายุมากกว่า 10 ปี จะมีสีน้ำตาลจนถึงเป็นสีน้ำตาลเข้ม เป็นลายด่างให้เห็นชัดเจน และหากมีอายุมากจะมีสีน้ำตาลเข้ม และมีลายดำปะปน ใบ กระถินณรงค์เป็นพืชไม่ผลัดใบ แตกใบได้ตลอดทั้งปี แตกออกตามกิ่งเรียงสลับกัน ใบมีลักษณะเรียวยาว และโค้งเป็นรูปเคียว มีสีเขียวเข้ม ลักษณะค่อนข้างหนา ขนานกันตามแนวยาวจากโคนใบจรดปลายใบ ดอก กระถินณรงค์ออกดอกเป็นช่อ ตามซอกใบ ดอกห้อยยาวคล้ายหางกระรอก มีสีเหลือง ส่งกลิ่นหอม ดอกที่ผสมจะกลายเป็นฝัก ส่วนดอกที่ไม่ได้ผสมจะร่วง โดยในหนึ่งช่อดอกจะมีดอกที่ผสมติดกลายเป็นฝักประมาณ 2-5 ฝัก ผล มีลักษณะเป็นฝักม้วนงอขยุกขยิก ฝักอ่อนจะมีสีเขียว ฝักแก่มีสีน้ำตาลเข้ม และดำตามอายุของฝัก เมื่อแก่มาก เมล็ดมีลักษณะกลมแบน มีรูกสีเหลืองติดเมล็ด สีเมล็ดออกสีน้ำตาลเข้มถึงดำ

ประโยชน์ กระถินณรงค์เป็นไม้โตเร็ว นิยมปลูกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง นอกจากการใช้เป็นพืชเบิกนำในการปลูกป่าในพื้นที่เสื่อมโทรมได้ดีแล้ว ยังใช้ตัดฟืนเป็นไม้ฟืนเชื้อเพลิงได้

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

4. ขี้เหล็ก

ชื่อพื้นเมือง ขี้เหล็กแก่น, ขี้เหล็กบ้าน, ขี้เหล็กหลวง, ขี้เหล็กใหญ่, ผักจี้ล, แมะขี้เหละพะโตะ,

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cassia siamea* (Lamk.) Irwin et Barneby

ชื่อวงศ์ Fabaceae (Leguminosae)

ชื่อสามัญ Fabaceae (Leguminosae)

สรรพคุณ ใบ รสขม ถ่ายพรรดิก ถ่ายกระษัย ถ่ายพิษไข้ พิษเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้กษัย แก้น้ำตาพอกแก้เหน็บชา แก้กวม บำรุงโลหิต ดับพิษโลหิต ดองสุราดื่มก่อนนอน แก้นอนไม่หลับ ดอก รสขม แก้โรคประสาท แก้นอนไม่หลับ แก้หืด แก้กังแค เป็นยาระบาย ผัก รสขม แก้ไข้พิษเพื่อปิดตะ ใช้เพื่อเสมหะ เปลือก ผัก รสขมฝื่อน แก้เส้นเอ็นตึง

ลักษณะ ลักษณะทั่วไป ไม้ยืนต้น สูง 10-15 เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูปขอบขนาน กว้างประมาณ 1.5 ซม. ยาว 4 ซม. ใบอ่อนมีขนสีน้ำตาลแกมเขียว ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีเหลือง ผลเป็นฝัก แบบยาวและหนา ต้นขี้เหล็กเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงปานกลาง ผลัดใบ สูงประมาณ 8-15 เมตร ลำต้นมักคดงอเป็นปุ่มเปลือกสีเทาถึงสีน้ำตาลดำยอดอ่อนสีแดงเรื่อๆ ใบประกอบเป็นแบบขนนก เรียงสลับกัน มีใบย่อย 5-12 คู่ ปลายสุดมีใบเดี่ยว ใบย่อยรูปขอบขนาน ด้านบนเกลี้ยงดอกช่อสีเหลืองอยู่ตามปลายกิ่ง ดอกจะบานจากโคนช่อไปยังปลายช่อ กลีบเลี้ยงมี 3-4 กลีบ กลีบดอกมี 5 กลีบ เกสรตัวผู้ 10 อัน ผลเป็นฝักแบน ยาวมีสีคล้ำ เมล็ดรูปไข่ยาวแบนสีน้ำตาลอ่อนเรียงตามขวางมี 20-30 เมล็ด เนื้อไม้มีสีน้ำตาลแกมเกือบดำ ส่วนของดอกและใบขี้เหล็กใช้เป็นอาหารในหลายประเทศ เช่น ไทย พม่า อินเดีย และมาเลเซีย เป็นต้น

ประโยชน์ ดอกตูม ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหาร ช่วยเจริญอาหาร แก้กท้องผูก ช่วยให้หลับสบาย เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องเรือน รากแก้ไข้ บำรุงธาตุ แก้โรคเหน็บชา ลำต้นและกิ่งเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ทั้งต้น

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

5. ข่อย

ชื่อพื้นเมือง กักไม้ฝอย (ภาคเหนือ), ส้มพอ ตองชะแห่น (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Streblus asper* Lour

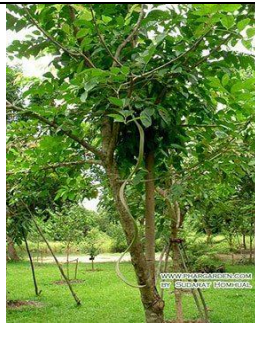
ชื่อวงศ์ MORACEAE

ชื่อสามัญ MORACEAE

สรรพคุณ เปลือก และเนื้อไม้ใช้ตำรับประทุษร้ายรักษาโรคบิด แก้ท้องร่วง รักษาไช้สน แก้กพิษงู โดยเฉพาะยางจากเปลือกข่อยมีฤทธิ์ต้าน และฆ่าเชื้อโรค เชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส รักษาแผล รักษาฝี รักษาโรคผิวหนัง รักษาโรคผิวหนัง รักษาริดสีดวงจมูก รักษาไช้สน และใช้เป็นยาระงับประสาท นอกจากนี้ ยังใช้เนื้อไม้ทำเป็นยาสีฟัน ไม้ขัดฟันป้องกันโรคติดเชื้อมาจากแบคทีเรียในช่องปาก

ลักษณะ ต้นข่อย มีถิ่นกำเนิดแถวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในประเทศไทย โดยจัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มีความสูงประมาณ 5-15 เมตร ลำต้นและกิ่งก้านค่อนข้างคดงอ มีปุ่มปมอยู่รอบ ๆ ต้น หรือเป็นพุ่มเป็นร่องทั่วไป ซึ่งอาจจะขึ้นเป็นต้นเดี่ยวหรือเป็นกลุ่ม เปลือกต้นมีสีเทาอ่อน เปลือกต้นบางขรุขระเล็กน้อยแตกเป็นแผ่นบาง ๆ และมียางสีขาวข้นเหนียวซึมออกมา แตกกิ่งก้านมีสาขามาก แตกกิ่งต่ำเป็นพุ่มทึบ และนิยมขยายพันธุ์ด้วยการใช้รากปักชำ เพราะจะเจริญเติบโตได้เร็วกว่าการใช้กิ่งปักชำหรือการเพาะเมล็ด ใบข่อย ลักษณะเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับมีขนาดเล็ก แผ่นใบมีสีเขียวเนื้อใบค่อนข้างหนากรอบ ผิดใบสากคล้ายกระดาษทรายทั้งสองด้าน ลักษณะใบคล้ายรูปรีแกมรูปไข่หัวกลับ โคนใบสอบ ปลายใบแหลม ขอบใบหยัก โดยจะออกตามปลายกิ่งตามซอกใบ ดอกเดี่ยวแต่รวมกันเป็นกระจุก ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียจะอยู่ต่างดอกกัน ผลข่อย ผลสดมีลักษณะกลมสี

ประโยชน์ ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ ไม้ใช้ทำกระดาษ รากพอกรักษาแผลติดเชื้อ เปลือกต้นแก้ท้องร่วง ใบสดต้มน้ำดื่มเป็นยาระบายอ่อนๆ เมล็ดรับประทานเป็นอายุวัฒนะ ช่วยเจริญอาหาร รักษาท้องอืด ท้องเฟ้อ กังใช้สีฟัน ทำให้ฟันทน ยางใช้กำจัดแมลง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

6. แคนป่า

ชื่อพื้นเมือง แคนป่าแคนา แคนขาวแคน คีตถวา แคนเน แคนฝอย แคนผ่า แคนภู่อ แคนแหนแห่

แคนทราย แคนยาวแคนาว แคนยอดดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dolichandrone serrulata* Wall. ex DC. Seem

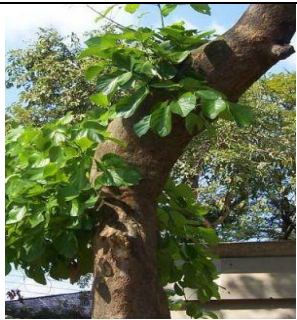
ชื่อวงศ์ Bignoniaceae

ชื่อสามัญ Bignoniaceae

สรรพคุณ -

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มีความสูงของลำต้นได้ถึง 10-20 เมตร ลำต้นเปลาตรง มักแตกกิ่งต่ำ เปลือกของลำต้นเป็นสีน้ำตาลอ่อนอมสีเทา และอาจมีจุดดำประ ผิวต้นเรียบหรือล่อนเป็นเกล็ดขนาดเล็กๆ เป็นใบประกอบแบบขนชั้นเดียวปลายคี่ ออกตรงข้ามกันประมาณ 3-5 คู่ ลักษณะของใบเป็นรูปไข่แกมขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว ส่วนขอบใบหยักเป็นแบบซี่ฟันตื้นๆ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 2.5-7 เซนติเมตร และยาวประมาณ 6-16 เซนติเมตร ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นอยู่ประปรายบนก้านใบ ส่วนก้านใบย่อยมีความยาวประมาณ 7-10 มิลลิเมตร ดอกออกดอกเป็นช่อแบบช่อกระจุกสั้น ดอกมีขนาดใหญ่ ลักษณะของดอกเป็นรูปแตรสีขาว โดยจะออกดอกตามปลายกิ่ง ดอกยาวประมาณ 2-3 เซนติเมตร ส่วนก้านดอกยาวประมาณ 1.8-4 เซนติเมตร ในแต่ละช่อจะมีดอกอยู่ประมาณ 2-10 ดอก กลีบเลี้ยงหนาและเหนียว ส่วนโคนจะแคบเป็นหลอด สีเขียวอ่อน ส่วนบนจะบานออกคล้ายกรวยเป็นสีขาวแกมสีชมพู แฉกกลีบดอกมีอยู่ 5 กลีบ ลักษณะเป็นรูปไข่ ยาวประมาณ 3-4 เซนติเมตร ที่ขอบกลีบจะย่นเป็นคลื่นๆ ดอกเป็นสีขาว ดอกตูมเป็นสีเขียวอ่อนๆ โคนกลีบมีสีน้ำตาลปน ดอกมีกลิ่นหอม ดอกบานในตอนกลางคืน และจะออกดอกในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน

ประโยชน์ ดอก กินเป็นผัก ใช้ประกอบอาหารหรือลวกกินกับน้ำพริก ขับเสมหะ ขับลม ใบ ตำพอกบาดแผล ต้มเอาน้ำบ้วนปากเปลือก แก้กึ่งเพื่อ ใช้กับสตรีหลังคลอดเมล็ด แก้ปวดประสาท แก้โรคชัก ราก แก้เสมหะและลม บำรุงโลหิต

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

7.จาม

ชื่อพื้นเมือง กวาว ก้าว จอมทอง จ้า จาน ทองธรรมชาติ ทองตัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Butea monosperma* (Lam.) Taub.

ชื่อวงศ์ FABACEAE (LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE)

ชื่อสามัญ FABACEAE (LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE)

สรรพคุณ เมล็ดใช้บำบัดพยาธิภายใน ดอกใช้ขับปัสสาวะ

ลักษณะ ไม้ขนาดกลาง สูง 8-15 เมตร ลำต้นส่วนมากจะคดงอ และแตกกิ่งต่ำ เปลือกสีเทาคล้ำ แตกสะเก็ดเป็นร่องตื้น ๆ ใบ เป็นใบประกอบที่ออกจาก จุดปลายก้านเดียวกัน 3 ใบ ติดเรียงเวียนสลับ แน่นบริเวณปลายกิ่ง ใบย่อยรูปป้อม โคนเบี้ยว ปลายมน ลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ใบกลางจะมีก้านใบยาวและใหญ่ที่สุด ดอก ออกเป็นช่อ ตามกิ่งเหนือรอยแผลใบและตามปลายกิ่ง ส่วนฐานรองดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ดอกสีสดที่เป็นสีเหลืองหายาก ลักษณะเป็นดอกถั่วขนาดใหญ่มี 5 กลีบ เกสรผู้มี 10 อัน แยกเป็นอิสระ 1 อัน อีก 9 อัน โคนก้านเชื่อม ติดกันเป็นหลอด ผล เป็นฝักแบน กว้างประมาณ 3.5 ซม. ยาวถึง 14 ซม. มีขนคลุมแน่น ภายในมีเมล็ดแบน ๆ มีเมล็ดเดียว

ประโยชน์ เนื้อไม้เมื่อแห้งมีน้ำหนักรุนแรงและหดรัดตัวมาก ใช้ทำกระดานกรุบ่อน้ำ ดอก ให้สีแดงใช้ย้อมผ้า เมล็ดใช้บำบัดพยาธิภายใน ดอกใช้ขับปัสสาวะ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

8.จามจุรี

ชื่อพื้นเมือง ก้ามกราม ก้ามกุ้ง ก้ามปู จามจุรี (ภาคกลาง), กิมปี้ (กระบี่), ฉำฉา สารสา สำสา ล้าง (ภาคเหนือ), ตืดตู (ตาก), เสคุ เส่คู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Samanea saman* (Jacq.) Merr.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

สรรพคุณ ราก นำมาต้มดื่ม รักษาอาการท้องร่วง นำมาฝนทาแผล รักษาแผลอักเสบ เป็นหนอง ฝัก หรือผลสุก นำมารับประทาน ช่วยบำรุงร่างกาย ใบนำใบสดมาต้มน้ำดื่ม หรือตากแห้งใช้ชงเป็นชาดื่ม ช่วยรักษาโรคท้องร่วง เปลือกต้น มีรสฝาด นำมาต้มน้ำดื่มรักษาโรคท้องเสีย

ลักษณะ ต้น จัดเป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ตามกิ่งก้านมีขนขึ้นปกคลุม เป็นพรรณไม้ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่ลุ่มตื้นน้ำอาจขึ้นลงท่วมถึงได้ โดยพบได้ตามลำธารทางภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ส่วนในกรุงเทพฯ ก็พอหาได้บ้าง ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก มี 3-4 ใบ ใบย่อยของแต่ละใบประกอบมี 15-25 คู่ เรียงตรงข้ามกัน ไม่มีก้าน ใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบมนหรือแหลม มีขนขึ้นปกคลุมทั้ง 2 ด้าน ดอก ออกดอกเป็นช่อด้านข้าง เป็นดอกช่อชนิดกลุ่มย่อย กลีบเลี้ยงเป็นรูปกระดิ่ง กลีบดอกเป็นหลอด ผล มีลักษณะฝักแบนโต สีน้ำตาลเข้ม มีขนขึ้นปกคลุม

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้แกะสลัก บุผนัง เปลือกต้นแก้โรคเห็บกาวม แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก้ท้องร่วง ใบแก้กระหายน้ำ แก้ท้องเสีย เมล็ดแก้กลากเกลื้อน แก้โรคเรื้อน ทั้งต้นแก้กระหายน้ำ พอกฝี แก้บิด แก้ฝี อักเสบ ปลูกเป็นไม้ประดับ ไม้ให้ร่มเงา หรือปลูกไว้เพื่อเลี้ยงครั่ง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

9. ตีนเป็ด

ชื่อพื้นเมือง ตีนเป็ด หัสบัน สัตบรรณ จะบัน บะชา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Alstoniascholaris* (L.) R. Br.

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ White Cheesewood

สรรพคุณ นำใบ เปลือกต้น ดอก และยาง มาใช้เพื่อรักษาโรคและอาการต่างๆ ได้แก่ ช่วยเจริญอาหาร ลดระดับน้ำตาลในเลือด แก้อาการปวดหู แก้อาการปวดฟัน

ลักษณะ เปลือกหนาแต่เปราะ ผิวต้นมีสะเก็ดเล็ก ๆ สีขาวปนน้ำตาลกริดดูจะมียางสีขาวลำต้นตรง แตกกิ่งก้านสาขามากลักษณะเป็นชั้น ๆ เปลือกชั้นในสีน้ำตาล มีน้ำยางสีขาว ใบเป็นกลุ่มบริเวณปลายกิ่งข้อหนึ่งมีใบประมาณ 5-7 ใบ ก้านใบสั้น แผ่นใบรูปรีแกมรูปขอบขนานถึงรูปหอกแกมรูปขอบขนาน หรือรูปมนแกมรูปบรรทัด ปลายใบเป็นติ่งเล็กน้อย ใบด้านบนมีสีเขียวเข้ม ด้านล่างมีสีขาวนวล ถ้าเด็ดก้านใบจะมียางสีขาว ลักษณะใบยาวรี ปลายใบมนโคนใบแหลม ขนาดใบยาวประมาณ 10-12 เซนติเมตร ออกดอกสีเขียวอ่อนเป็นช่อตามปลายกิ่ง ปากท่อของกลีบดอกมีขนยาวปุกปุย ดอกมีกลิ่นฉุนรุนแรง สุดดมเพียงเล็กน้อยจะรู้สึกกลิ่นหอม หากสูดดมมากจะรู้สึกวิงเวียนศีรษะ ช่วงค่ำจะส่งกลิ่นแรงกว่าเวลาอื่น ๆ ดอกเป็นกลุ่มคล้ายดอกเข็มช่อหนึ่งจะมีกลุ่มดอกประมาณ 7 กลุ่ม ดอกมีสีขาวอมเหลือง ปกติจะออกดอกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคมผลเป็นฝักยาว ฝักคู่หรือเดี่ยว ลักษณะเป็นเส้นๆ กลมเรียวยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร เมื่อแก่จะแตก มีขุยสีขาวคล้ายฝ้ายปลิวไปตามลมได้ในฝักมีเมล็ดเล็กๆ ติดอยู่กับขุยนั้น

ประโยชน์ ในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใช้เปลือกต้นพญาสัตบรรณรักษาโรคบิด ลำไส้ติดเชื้อ และมาลาเรีย ใบใช้ในการรักษาโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง ในประเทศอินเดียมีการนำส่วนต่างๆ ของต้น

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

10. ตะโก

ชื่อพื้นเมือง ตะโก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Diospyros rhodocalyx kurz*

ชื่อวงศ์ EBENACEAE

ชื่อสามัญ Ebong

สรรพคุณ ผลสุก รับประทานได้มีรสหวานอมฝาด เปลือกต้น แก่น บำรุงธาตุ ต้มกับเกลือรักษาเหงือกบวม แก้ปวดฟัน ผล แก้ก้องร่วง คลื่นไส้ ขับพยาธิ แก้ฝี ปวดบวม เปลือกผล เผาเป็นถ่าน แขน้ำกิน ขับปัสสาวะ

ลักษณะ ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูงประมาณ 8 – 15 เมตร ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมหรือรูปไข่ ทั่วปลายกิ่งมักห้อยลู่ลง ลำต้นเปลาตรง แต่แตกกิ่งต่ำ เปลือกนอกสีดำ แตกเป็นสะเก็ดหนา ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ป้อม หรือสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด กว้าง 2.5 – 7 เซนติเมตร ยาว 3 – 12 เซนติเมตร

โคนใบสอบเรียว รูปไข่ หรือป้าน ขอบใบเรียบ ปลายใบมน หรือหว่า แผ่นใบค่อนข้างหนา หลังใบเกลี้ยง ท้องใบอ่อนมีขนสั้นนุ่ม ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียแยกต้น ดอกเพศผู้เป็นช่อกระจุกสั้นๆ หนึ่งช่อมีประมาณ 3 ดอก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยรูปประฆังสีขาว หรือเหลืองอ่อน ขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ ยาว 3 – 4 มิลลิเมตร ด้านนอกมีขนสั้นนุ่ม ส่วนด้านในมีขนหยาบ กลีบดอกรูปคนโท โคนเชื่อมติดกันยาว

8 – 12 มิลลิเมตร ปลายแยกเป็น 4 กลีบเล็กๆ เกสรผู้มี 14 – 16 อัน ดอกเพศเมีย ออกเป็นดอกเดี่ยวที่ง่ามใบ ทั้งกลีบดอกและกลีบเลี้ยงมีอย่างละ 4 กลีบ คล้ายกับดอกเพศผู้ แต่ขนาดใหญ่กว่า ผลสดมีเนื้อหลายเมล็ด เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 – 2.5 เซนติเมตร ผลอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดงคลุม ผลแก่เกลี้ยงและออกสีเหลืองอมเขียว มีกลีบเลี้ยงปิดตรงหัวของผล แฉกลึกครึ่งหนึ่ง ไม่พังก่อ

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ทำด้ามเครื่องมือทางเกษตร เสา คาน

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

11. ตะคร้อ

ชื่อพื้นเมือง งามะโจ๊ก เคาะ ค้อ ตะคร้อไข่ คอส้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Schleichera oleosa* (Lour.) Oken

ชื่อวงศ์ SAPINDACEAE

ชื่อสามัญ SAPINDACEAE

สรรพคุณ เปลือก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้หนอง

ลักษณะ ไม้ต้นผลัดใบ สูงถึง 25 เมตร ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 2-4 คู่ ใบย่อยคู่บนขนาดใหญ่กว่าคู่ล่าง รูปไข่หรือแกมรี ปลายใบเรียวแหลม โคนใบไม่สมมาตรถึงทุ่ ดอก สีเขียวอ่อน หรือแกมเหลือง ออกเป็นช่อห้อยลงจากปลายกิ่งหรือซอกใบ ยาวถึง 20 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบรองดอกรูปไข่ถึงรูปสามเหลี่ยม มี 4-6 กลีบ ไม่มีกลีบดอก เกสรผู้ 5-9 อัน ยาวพ้นกลีบดอก ผล รูปทรงกลมหรือรูปไข่ กว้าง 1.5-2.5 ซม. สีเขียวสดแล้วเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล ปลายผลเป็นติ่งแหลม มี 1-2 เมล็ด

ประโยชน์ เปลือก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้หนอง ผลสุกรับประทาน มีรสหวานอมเปรี้ยว

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

12. ตะแบก

ชื่อพื้นเมือง กระแบก ตะแบกไข่ ตะแบกเปื่อยต้อง เปื่อยนา เปื่อยหางค่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lagerstroemia floribunda* Jack

ชื่อวงศ์ LYTHRACEAE

ชื่อสามัญ LYTHRACEAE

สรรพคุณ เปลือก ใช้ปรุงเป็นยาแก้บิด ลงแดง และมูกเลือด

ลักษณะ ไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๑๕ - ๓๐ เมตร เปลือกต้นเรียบเป็นมัน สีเทาหรือสีเทาอ่อนอมขาว แตกร่อนเป็นหลุมตื้นๆ ตลอดลำต้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม แผ่นใบรูปใบหอก รูปรี หรือรูปขอบขนาน ปลายใบเป็นติ่งแหลม หรือมน ก้านช่อดอกและดอกตูมมีขนสีน้ำตาลอ่อนปกคลุม ดอกย่อยสีชมพูอ่อนหรือม่วง ผลแห้งแล้วแตก รูปไข่สีน้ำตาล แตกเป็น ๕ - ๖ พู เมล็ดขนาดเล็ก แบน สีน้ำตาล มีปีก

ประโยชน์ เนื้อไม้ ละเอียด แข็ง ใช้ทำสิ่งปลูกสร้างที่รับน้ำหนัก เสา กระดานพื้น และเครื่องมือการเกษตร และนิยมปลูกประดับสวนให้ร่มเงา ทนแล้ง และทนน้ำท่วมขัง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

13. ประดู่ป่า

ชื่อพื้นเมือง ประดู่กิ่งอ่อน สะโน อังสนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pterocarpus indicus* Willd

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE

สรรพคุณ ราก ต้มน้ำดื่มรักษาโรคบิด(คนเมือง) เปลือกต้น ต้มน้ำดื่มแก้อาการท้องเสีย เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน เนื้อไม้ ใช้ทำโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน เช่น เสาบ้าน ไม้กระดาน เปลือกต้น ต้มน้ำเดือดใช้ย้อมผ้า ให้สีน้ำตาล เปลือกไม้ ต้มแล้วนำน้ำที่ได้ใช้ย้อมผ้า ให้สีน้ำตาลแดง

ลักษณะ ประดู่ป่า เป็นไม้ต้นสูง 15-30 เมตร ใบประดู่ป่า เป็นใบประกอบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยมี 3-13 คู่เรียงสลับใบรูปไข่ หรือขอบขนาน โคนใบรูปปลีถึงกลม ปลายใบแหลม หรือเป็นติ่งแหลม ดอกประดู่ป่า ช่อดอกแบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยงรูปประฆังปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกรูปถ้วย เกสรเพศผู้ 10 อัน ผลประดู่ป่า เป็นฝักแบนคล้ายโล่ มีปีกเปื้อาแผ่นกลม เมล็ด 1-2 เมล็ด รูปทรงรี

ประโยชน์ ไม้ใช้ทำเครื่องเรือน ของประดับตกแต่งบ้าน เครื่องใช้สอย ก่อสร้างทุกชนิด รากแก้ไข เปลือกแก้โรคปากเปื่อย แก้ท้องเสีย แก้โรคบิด เนื้อไม้บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต แก่นบำรุงโลหิต ใบพอกฝี พอกแผล แก้ผดผื่นคัน ดอกพอกแผล แก้ผดผื่นคัน ยางแก้ท้องเสีย แก้โรคปากเปื่อย แก่นและเปลือกให้สีแดงใช้ย้อมผ้า

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

14. ฝรั่งกิมจู

ชื่อพื้นเมือง ฝรั่งกิมจู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Psidium guajava* Linn.

ชื่อวงศ์ Myrtaceae

ชื่อสามัญ Myrtaceae

สรรพคุณ –

ลักษณะ ฝรั่งเป็นไม้ยืนต้น สูง 3-10 เมตร ต้นเกลี้ยงมัน เปลือกต้นเรียบ ใบเดี่ยว กิ่งอ่อนเป็นสี่เหลี่ยม ยอดอ่อนมีขนสั้นๆ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมขอบขนาน กว้าง 3-8 ซม. ยาว 6-1 ซม. ดอก เดี่ยวหรือช่อ 2-3 ดอก ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว ร่วงง่าย มีเกสรตัวผู้จำนวนมาก ผลเป็นผลสด ผลดิบสีเขียว กินได้เมื่อสุกเป็นสีเหลือง

ประโยชน์ ชาวยุโรปนิยมบริโภคฝรั่งสุก โดยนำไปทำพายและขนมได้หลายชนิด ชาวเอเชียนิยมบริโภคฝรั่งแก่จัดแต่ยังไม่สุก และนำไปแปรรูป เช่นทำเป็นฝรั่งดอง ฝรั่งแช่บ๊วย นอกจากนั้น ฝรั่งยังมีฤทธิ์เป็นยาสมุนไพร ใบฝรั่งใช้ดับกลิ่นปาก น้ำต้มใบฝรั่งสด มีฤทธิ์ทางด้านป้องกันลำไส้อักเสบ ท้องเสีย ใช้ทาแก้ผื่นคันพุพองได้ น้ำต้มผลฝรั่งตากแห้ง มีฤทธิ์แก้คออักเสบ เสียงแห้ง ชาวอินเดียใช้ใบรักษาแผลและแก้ปวดฟัน ในฟิลิปปินส์ใช้ใบแก้เหงือกบวมและท้องเดิน เปลือกต้นฝรั่งใช้ทำสีย้อมผ้า

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

15. พญาเสือโคร่ง

ชื่อพื้นเมือง ฉวีวรรณ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Prunus cerasoides* D. Don

ชื่อวงศ์ ROSACEAE

ชื่อสามัญ ROSACEAE

สรรพคุณ -

ลักษณะ ไม้ต้น ผลัดใบ สูงประมาณ 10 เมตร เปลือกเรียบเป็นมัน สีเหลืองน้ำตาล เยื่อผิวบาง หลุดออกง่าย ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปไข่ ออกสลับ กว้าง 3-5 ซม. ยาว 5-12 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนกลมหรือสอบแคบ ขอบจักถี่ ๆ ปลาย ก้านใบมีต่อม 2-4 ต่อม หูใบแตกแขนงคล้ายเป็นริ้วเล็ก ๆ ร่วงง่าย ดอก สีชมพูแดง หรือซีดขาว ออกเป็นช่อกระจุก ใกล้ปลายกิ่งก้าน ดอกยาว 0.7-2 ซม. กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปกรวย กลีบดอก 5 กลีบ เมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 ซม. หลุดร่วงง่าย ผล รูปไข่หรือค่อนข้างกลม ผิวเรียบยาว 1-1.5 ซม. เมื่อสุกสีแดง

ประโยชน์ ใช้เป็นไม้ปลูกประดับ ผลรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

16. พะยุง

ชื่อพื้นเมือง ขะยุง (อุบลราชธานี), แดงจีน (ปราจีนบุรี), ประดู่ตม, ประดู่หน้า (จันทบุรี), พะยุงไหม (สระบุรี), ประดู่ลาย (ชลบุรี), ประดู่เสน (ตราด), กระยง, กระยง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dalbergiacochinchinensis* Pierre

ชื่อวงศ์ Papilionaceae

ชื่อสามัญ Papilionaceae

สรรพคุณ ตำรับยาพื้นบ้านอีสานจะใช้เปลือกต้นหรือแก่นพะยุง นำมาผสมกับแก่นสนสามใบ แก่นขี้เหล็ก และแก่นแสมสาร ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้มะเร็ง (เปลือกต้น, แก่น)

ลักษณะ ลักษณะเนื้อไม้ เนื้อละเอียด สีสนนเป็นริ้วแคบ ๆ เหนียว แข็งทนทาน หนักมาก สีน้ำตาลอ่อนแกนสีแดงอมม่วง หรือสีม่วงกึ่งสีเลือดหมูแก่ เป็นมันเลื่อม และมีริ้วสีดำหรือสีน้ำตาลอ่อน ใบเป็นใบประกอบ ออกเป็นช่อแบบขนนก ช่อติดเรียงสลับปลายสุดของช่อเป็นใบเดี่ยว ๆ ใบมีลักษณะเหนียวคล้ายแผ่นหนังบาง ๆ มีลักษณะรูปไข่แกมรูปขอบขนาน หลังใบมันสีเขียวเข้มกว่าด้านท้อง กลีบฐานดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยตื้น ๆ ขอบหยักเป็น 5 แฉก กลีบคลุมมีลักษณะคล้ายโล่ กลีบปีกสองกลีบรูปขอบขนาน ส่วนกลีบกระโดงจะเชื่อมติดกัน มีลักษณะคล้ายรูปเรือหรือพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว เกสรผู้มี 10 อัน อันบนจะเป็นอิสระ นอกนั้นจะติดกันเป็นกลุ่ม รังไข่รูปรี ๆ ภายในมีช่องเดียว แต่มีไข่อ่อนหลายหน่วย หลอดท่อรังไข่มีหลอดเดียว จะยาวยื่นผ่านกลุ่มเกสรผู้ขึ้นมา ระยะเวลาออกดอก ประมาณเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ผล เป็นฝัก ผิวเกลี้ยงแบน และบอบบาง รูปขอบขนาน กว้าง 1.2 ซม. ยาว 4-6 ซม. ตรงบริเวณที่หุ้มเมล็ดมองเห็นเส้นแขนงไม้ชัดเจน ฝักจะแก่ประมาณ 2 เดือน หลังจากออกดอกซึ่งอยู่ระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน ฝักเมื่อแก่จะไม่แตกออกเหมือนฝักไม้แดงหรือฝักมะค่าโมง ฝักจะร่วงหล่นโดยที่เมล็ดอยู่ในฝัก เมล็ด รูปไต สีน้ำตาลถึงสีน้ำตาลเข้ม ผิวค่อนข้างมัน กว้าง 4 ซม. ยาว 7 มม. เมล็ดจะเรียงตามยาวของฝัก ใน 1 ฝักจะมีเมล็ดจำนวน 1-4 เมล็ด

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องเรือน แกะสลัก เปลือก ยางสดรักษาโรคปากเปื่อย

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

17. พุทรา

ชื่อพื้นเมือง พุทรา (ไทย) มะตัน, นางต๋มตัน, หมากทัน (จำปาศักดิ์), มะตันหลวง, มะท้อง, มะตอง, มะตันตัน (ภาคเหนือ, พายัพ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ziziphus mauritiana* Lam.

ชื่อวงศ์ RHAMNACEAE

ชื่อสามัญ RHAMNACEAE

สรรพคุณ ผลดิบ รสฝาด แก้ไข้ เปลือกต้น, ใบ รสฝาดอมเปรี้ยว แก้อาการจุกเสียด แก่ท้องเสีย แก่ท้องร่วง แก่อาเจียนผลสุก หวานฝาดเปรี้ยว ขับเสมหะ แก้ไอ เป็นยาระบาย

ลักษณะ พุทราอินเดียเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบรูปทรงไข่แกมกลมขนาดประมาณ 1 นิ้ว บริเวณลำต้นและกิ่งจะมีหนามแหลม ดอกจะออกเป็นช่อเล็ก ๆ สีเหลือง มีกลิ่นเหม็น ผลมีเปลือกสีเขียว รูปทรงมีทั้งที่เป็นแบบทรงกลมถึงรูปรี ปลายผลรูปร่างกลมถึงแหลม มีหลายขนาด ผลแก่จะมีสีเหลือง แก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล รสชาติมีทั้งแบบที่หวานสนิท เปรี้ยวอมหวานหรือฝาด มีเมล็ดเดี่ยวอยู่กลางลูก

ประโยชน์ ส่วนที่ใช้เป็นยา เปลือกต้น ใบ ผลดิบ ผลสุก

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

18. โพ

ชื่อพื้นเมือง โพ โพศรีมหาโพ (ภาคกลาง), สลี (ภาคเหนือ), ย่อง (ฉาน-แม่ฮ่องสอน)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ficus religiosa* L.

ชื่อวงศ์ MORACEAE

ชื่อสามัญ Sacred Fig Tree, Pipal Tree, Bohhi Tree, Bo Tree, Peepul

สรรพคุณ ใบมีสรรพคุณช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดรากใช้เป็นยารักษาโรคเหงือก

ลักษณะ ไม้ต้นผลัดใบขนาดใหญ่ สูง 20-30 ม. แตกกิ่งก้านสาขาออกเป็นพุ่มตรง ลำต้นมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5-3 ม. มียางสีขาว ใบ ใบเรียงเวียนสลับถี่ ใบเดี่ยว รูปหัวใจ กว้าง 8-15 ซม. ยาว 12-20 ซม. ปลายใบยาวคล้ายหาง โคนใบรูปหัวใจ ใบสีเขียวจนลอมเทา ก้านใบเล็กยาว 8-12 ซม. ส่วนยอดอ่อน เป็นสีครีมหรือสีงาช้างอมชมพูดอก ดอกสีเหลืองนวล ออกเป็นช่อที่ซอกใบ ดอกแยกเพศขนาดเล็ก จำนวนมาก อยู่ภายในฐานรองดอก รูปคล้ายผล ผล ผลรวมรูปกลม ขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.8 ซม. เมื่อสุกสีม่วงดำ

ประโยชน์ ใบอ่อนใช้รับประทานเป็นอาหาร ใช้เลี้ยงหนอนไหม นอกจากนี้ใบโพธิ์ยังมีคุณค่าทางโภชนาการซึ่งสามารถนำมาใช้ในสูตรอาหารในการทำปศุสัตว์ได้ และยังพบว่าใบมีปริมาณของโปรตีนและธาตุหินปูนสูง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

19. มะกอก

ชื่อพื้นเมือง มะกอก (กลาง) กอกถุกูก กอกหมอง (เหนือ) กอกเขา (ใต้ทางนครศรีธรรมราช) กอก (ใต้) มะกอกดง ไผแซ มะกอกฝรั่ง หมากกอก (อุดร-อีสาน-จังหวัดบ้านเกิดของผู้เขียน)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *SpondiascythereaSonn*

ชื่อวงศ์ Anacardiaceae

ชื่อสามัญ Anacardiaceae

สรรพคุณ เนื้อผลมะกอก มีรสเปรี้ยวฝาด หวานชุ่มคอ บำบัดโรคธาตุพิการ*โดยน้ำดีไม่ปกติ และมีประโยชน์แก้โรคบิดได้ด้วย น้ำคั้นใบมะกอก ใช้หยอดหู แก้ปวดหูได้ (ตรงนี้หากกรณีมีแมลงเข้าหูและนำน้ำมันมะกอกน่ะครับ) ผลมะกอกสุก รสเปรี้ยว อมหวาน รับประทานทำให้ชุ่มคอ แก้กระหายน้ำได้ดี ลักษณะแบบตอนกินแล้วฝาดแต่พอกินน้ำตามแล้วหวานคอดีเช่น เดียวกันกับผลมะขามป้อม เปลือก ฝาด เย็นเปรี้ยว แก้ร้อนในอย่างแรง แก้กึ่งท้องปวดมวน แก่สะอึก เมล็ดมะกอก สุมไปให้เป็นถ่าน แชน้ำ เอาน้ำรับประทานแก้ร้อนใน แก้หอบ แก่สะอึกดีมาก

ลักษณะ ไม้ต้น สูง 7-12 เมตร เปลือกลำต้นสีเทาหรือน้ำตาลแดง ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ก้านใบยาว ใบย่อยรูปไข่ค่อนข้างเรียวแหลม ขอบใบหยักเล็กน้อย ดอก ออกเป็นช่อแบบพนิช ตามปลายยอด ดอกย่อยมีกลีบดอก 5 กลีบ สีขาว ฐานรองดอกมีสีเหลือง เป็นดอกสมบูรณ์เพศ ผล รูปไข่หรือรูปกระสวย มียางคล้ายโรโซปลา ผลอ่อนมีสีเขียวเข้ม ผลแก่มีสีเขียวอมเหลือง สุกมีสีส้ม เมล็ด กลมรี เปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง และมีขนแข็งที่เปลือกหุ้มเมล็ด

ประโยชน์ ยอดอ่อน ใบอ่อน รับประทานเป็นผักสดจิ้มน้ำพริก ลาบ ผลสุกใช้ประกอบอาหาร รากทำให้ชุ่มคอ แก่ร้อนในกระหายน้ำ แก่ท้องร่วง เปลือกต้นแก้กระหายน้ำแก้ร้อนใน ผลแก้กระหายน้ำ แก่ร้อนใน ทำให้ชุ่มคอ แก่เลือดออกตามไรฟัน เปลือกต้นนำมาทำสีย้อมผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมให้สีเขียว

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

20. มะขาม

ชื่อพื้นเมือง มะขาม , มะขามไทย (ภาคกลาง) , ตะลบ (นครศรีธรรมราช) , ม่วงโคล้ง

(กาญจนบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tamarindus indica* (L.)

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE

สรรพคุณ เนื้อในฝักแก้แการท้องผูก แก้ไอ ขับเสมหะ เป็นยาระบาย เนื้อมะขามเปียกชั้น ๆ ผสมเกลือ กินขับเลือดที่ตกค้างของหญิงหลังคลอด

ลักษณะ ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบ ซึ่งต้นมะขามปัจจุบันที่ปลูกจะนิยมจากการตอนกิ่งหรือการเสียบยอด ทำให้ลำต้นมีขนาดเล็ก และมีความสูงน้อย ลำต้นทั่วไปจะแตกกิ่งปานกลาง มีทรงพุ่มค่อนข้างโปร่ง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลอมดำ มีร่องแตกตามแนวยาวของความสูงลำต้น ใบ มะขามเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ ชนิดใบประกอบแบบใบคู่ ใบมีสีเขียวสด แผ่นใบเรียบ เป็นมันเล็กน้อย ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ แทงออกเป็นช่อบริเวณปลายกิ่ง จำนวนดอก/ช่อประมาณ 10-20 ดอก ดอกลักษณะสีเหลืองอมขาว โคนกลีบดอกมีประสีแดง ด้านในมีเกสรตัวผู้ 5 และรังไข่ที่ฐานดอก โดยจะแทงช่อดอกในช่วงเดือนพฤษภาคม และเก็บผลแก่ได้ประมาณเดือนพฤศจิกายนจนถึงมกราคม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ ผล และเมล็ด มีลักษณะหลายแบบ อาทิ ฝักแบนโค้งงอเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว หรือ ฝักตรงดิ่ง เป็นต้น เปลือกฝักที่ยังดิบมีสีเขียว เริ่มแก่หรือห่ามมีสีน้ำตาลซึ่งระยะนี้ เปลือกฝักจะยังติดอยู่กับเนื้อฝัก แกะแยกออกยาก และเมื่อสุกเต็มที่เปลือกจะยังมีสีน้ำตาลเหมือนเดิม แต่เนื้อจะแยกตัวออกจากฝัก เมื่อเคาะจะมีเสียงดังก้อง รู้สึกได้ว่ามีอากาศอยู่บริเวณเปลือกฝัก

ประโยชน์ ยอดอ่อน ดอก ผลประกอบอาหาร รับประทาน เนื้อไม้ใช้ทำเชือก เฝ้านให้ถ่านคุณภาพดี เมล็ดแก่นำมาคั่ว แกะเปลือกออก ขี้เกลือ กินเป็นยาถ่ายพยาธิ รากแก้ท้องร่วง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

21. มะขามเทศ

ชื่อพื้นเมือง มะขามข้อง (แพร่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pithecellobium dulce* (Roxb.) Benth.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่อสามัญ Madras thorn/ Manila tamarind

สรรพคุณ ผล เนื้อในผลหรือฝักสดบรรเทาอาการโรคเบาหวาน ลดอาการแสบแผล และรักษาแผลในกระเพาะอาหาร ช่วยลดกรดในกระเพาะอาหาร ช่วยบำรุงร่างกาย มีกำลังช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบประสาท

ลักษณะ ลำต้น สูงได้มากกว่า 10 ม. ไม้ยืนต้น หรือไม้พุ่ม ไม้ผลัดใบ แตกกิ่งก้านสาขาได้มาก กิ่งเล็กค่อนข้างกลม ผิวเกลี้ยงใบ ใบประกอบ 2 ใบ และออกเป็นคู่ ทุใบมีลักษณะเป็นหนามแหลม เป็นคู่ยาว 4-10 มม. แกนกลางของช่อใบยาว 1.0-2.5 ซม. ก้านช่อใบย่อยยาวได้ถึง 7.5 ซม. และที่ปลายซึ่งอยู่ตรงกลางระหว่างใบย่อย มีหูใบซึ่งมีลักษณะเป็นหนามสั้นๆ 1 อัน ปลายโค้งแบบครึ่งวงกลมหรือโค้งมนเล็กน้อย หรือปลายแหลม โคนสอบแคบและโค้งมน ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง ดอก ออกเป็นช่อกระจุกแยกแขนง ที่บริเวณข้อติดกับก้านใบ ช่อดอกยาวได้ถึง 10 ซม. ก้านช่อดอกยาว 1-2 ซม. มีขนละเอียดปกคลุม ดอกย่อยสมบูรณ์เพศรวมเป็นกลุ่ม 15-20 ดอกในแต่ละช่อย่อย กลีบเลี้ยงเชื่อมกันเป็นหลอดยาวประมาณ 1.5 มม. กลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอดยาว 3.5 มม. ก้านชูอับเรณูมีจำนวนมาก สีขาว ผล เป็นฝักยาวและโค้งงอ แบนข้างเล็กน้อย กว้าง 0.8-1.2 ซม. ยาว

5-8 ซม. เปลือกหุ้มค่อนข้างหนา ผิวเรียบ เมื่อแก่สีขาวถึงสีน้ำตาลอมแดง เนื้อในสีขาวค่อนข้างฝ้าม หุ้มเมล็ดเป็นปล้องๆ เมล็ด เมล็ดรูปไข่รีค่อนข้างแบน ขนาดโดยประมาณกว้าง 7 มม. ยาว 9 มม. หนา 2 มม. ผิวสีดำเป็นมันเลื่อม

ประโยชน์ อาหาร , สมุนไพร,พืชประดับ , พืชใช้เนื้อไม้ , พืชให้ร่มเงา

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

22. มะค่าแต้

ชื่อพื้นเมือง แต้ มะค่าหนาม มะค่าหยุ่ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sindorasiamensis* Teijsm. exMiq.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

สรรพคุณ เปลือกต้นหนามหันและรากถั่วแปบช้าง ต้มน้ำดื่ม แก้อีสุกอีใส

ลักษณะ ไม้ต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูงได้ถึง 20 เมตร ลำต้นสีเทาคล้ำ เปลือกแตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ กิ่งอ่อนมีขน กิ่งแก่เกลี้ยง ใบประกอบแบบขนนก ปลายคู้ ก้านใบยาว 2-4 ซม. มีใบย่อย 6-8 ใบ เรียงสลับ ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่ป้อม เรียงตรงข้ามกัน โคนใบมนหรือสอบ ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมหรือเว้าเล็กน้อยแผ่นใบรูปไข่ ปลายใบและโคนใบมน ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นสีอ่อน ผิวใบหนาค่อนข้างมัน ด้านบนสีเขียวเข้ม ดอกเป็นช่อตามปลายกิ่ง ดอกย่อยสีเหลืองแกมแดง มีขนสั้นสีน้ำตาล กลีบรองดอกรูปไข่กว้าง ปลายกลีบมีหนามขนาดเล็ก เกสรเพศผู้ 10 อัน มี 2 อันใหญ่กว่าอันอื่น เกสรเพศเมียมีรังไข่เหนือวงกลีบ และมีขนแข็งและหนาม ผลเป็นฝักเดี่ยว แบนเกือบกลม สีดำ มีหนามแหลมที่ผิว แข็งแตกเมื่อแห้ง

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

23. มะค่าโมง

ชื่อพื้นเมือง มะค่าใหญ่ มะค่าโมง (ภาคกลาง) มะค่าหลวง มะค่าหัวคำ (ภาคเหนือ) เขงเบง (สุรินทร์) บึง (จันทบุรี) ปั่น มะค่าโมง (นครราชสีมา)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Azeliaxylocarpa (Kurz) Craib*

ชื่อวงศ์ Leguminosae-Caesalpinaceae

ชื่อสามัญ Leguminosae-Caesalpinaceae

สรรพคุณ เปลือกใช้ต้มแก้ซาง แก้ลิ้นเป็นฝ้า (เปลือก) ปุ่มที่เปลือกมีรสเมาเบื่อ ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้พยาธิ ส่วนเมล็ดมีรสเมาเบื่อสุขุมเป็นยาขับพยาธิเช่นกัน (ปุ่มเปลือก, เมล็ด) ปุ่มที่เปลือกนำมาต้มรมให้หัวริดสีดวงทวารหนักฝ่อได้

ลักษณะ ต้นมะค่าแต่ มีเขตการกระจายพันธุ์จากภูมิภาคอินโดจีนจนถึงมาเลเซีย ในประเทศไทยสามารถพบได้ตามป่าป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณแล้ง ป่าโคกขาว ป่าผลัดใบ ป่าดิบแล้ง และป่าชายหาดที่ระดับใกล้กับน้ำทะเลไปจนถึงที่ระดับความสูง 400 เมตรโดยจัดเป็นไม้ยืนต้น มีความสูงของต้นประมาณ 10-15 เมตร แตกกิ่งก้านแผ่กว้าง มีเรือนยอดเป็นรูปร่มหรือเป็นทรงเจดีย์ต่ำ กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีน้ำตาล เปลือกต้นเรียบเป็นสีเทาคล้ำ ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดและวิธีการตอนกิ่ง ใบมะค่าแต่ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ออกเรียงสลับ มีใบย่อยประมาณ 3-4 ใบ แกนข้อใบยาวประมาณ 2-4 เซนติเมตร ลักษณะของใบเป็นรูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบเว้าตื้น โคนใบเป็นรูปกลม ส่วน แผ่นใบหนา ออกผลเป็นฝักเดี่ยวแบนค่อนข้างกลม ที่ผิวเปลือกมีหนามแหลมอยู่ทั่วไป ผลเป็นรูปไข่ กว้างหรือเป็นรูปโล่ โคนเบี้ยวและมักมีติ่งแหลม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4.5-10 เซนติเมตร

ประโยชน์ เมล็ดมะค่าอ่อนรับประทานได้ ไม้มะค่าใช้สร้างสิ่งปลูกสร้าง ทำเครื่องเรือน เมล็ดขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง จุกของเมล็ดฝนละลายน้ำดื่มแก้ผด (อาหารเป็นพิษ) พวกเนื้อสัตว์ ถ้ากินผิดพวกเกิดให้ฝน ผสมกับน้ำผึ้งฝนทารักษาโรคผิวหนัง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

24. มะม่วง

ชื่อพื้นเมือง ตะเคาะชะ(กะเหรี่ยงเชียงใหม่), จ้องบัวะ(ม้ง), เปา (มลาญ-ยะลา)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mangifera indica* L.

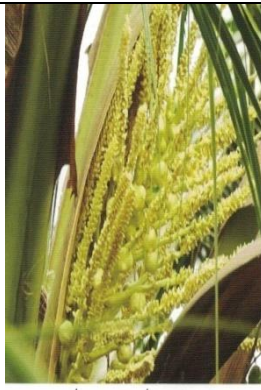
ชื่อวงศ์ ANACARDIACEAE

ชื่อสามัญ Mango

สรรพคุณ ผลสดแก้รับประทานแก้คลื่นไส้อาเจียน วิงเวียน

ลักษณะ ไม้ยืนต้น ลำต้นมีขนาดสูงประมาณ 10-20 เมตร เส้นรอบวงประมาณ 100-200 เซนติเมตรลำต้นมีสีน้ำตาลลำต้นมีสีน้ำตาล ผิวลำต้นแตกเป็นร่องยาวใบ ใบเดี่ยว การเรียงตัวของเส้นใบเป็นร่างแหแบบขนนก ใบรูปหอก ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเรียว ขอบใบเรียบ เนื้อใบมีลักษณะคล้ายเยื่อ ใบเรียงแบบสลับ ด้านบนแผ่นใบเกลี้ยง สีของใบด้านบนมีสีเขียวเข้ม ท้องมีสีเขียว ใบอ่อนสีม่วงแดง ใบแก่สีเขียว ใบกว้างประมาณ 4-10 เซนติเมตร ยาวประมาณ 15-30 เซนติเมตรดอก เป็นดอกช่อแยกแขนง ดอกประกอบด้วยดอกไม่สมบูรณ์เพศและดอกสมบูรณ์เพศในช่อเดียวกัน กลีบดอกมี 5 กลีบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ ดอกไม่สมบูรณ์เพศมีเกสรตัวผู้ 5 อัน เป็นหมัน 4 อัน ดอกสมบูรณ์เพศมีเกสรตัวผู้ 5 อัน มีเกสรตัวเมีย 1 อัน มีกลีบดอกสีขาวเหลือง ผล ผลสด ผลเมล็ดแข็ง ผลอ่อนมีสีเขียว ผลแก่มีสีน้ำตาล ผลสุกมีสีเหลืองอมเขียว

ประโยชน์ ผลมะม่วงนำมารับประทานได้ทั้งดิบและสุก มะม่วงดิบเปลือกสีเขียวเนื้อสีขาวส่วนใหญ่มีรสเปรี้ยว

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

25. มะพร้าว

ชื่อพื้นเมือง ดุง (จันทบุรี) เอ็ดดุง (เพชรบูรณ์) โพล (กาญจนบุรี) คอสา (แม่ฮ่องสอน) พรวัว (นครศรีธรรมราช) หมากอูน หมากอุน (ทั่วไป)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cocos nucifera* L.

ชื่อวงศ์ Palmae

ชื่อสามัญ Coconut

สรรพคุณ -

ลักษณะ ไม้ยืนต้นจำพวกปาล์ม สูงได้ถึง 25 เมตร ลำต้นตั้งตรง ไม่แตกกิ่ง มีรอยแผลเมื่อก้านใบหลุดออกไป ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ หนาแน่นที่บริเวณยอด ยาว 4-6 เมตร ใบย่อยรูปพัดจีบ กว้าง 1.5-5 ซม. ยาว 50-100 ซม. ดอกช่อ ออกระหว่างก้านใบ ดอกย่อยจำนวนมาก แยกเพศ อยู่ บนต้นเดียวกัน ดอกตัวผู้สีเหลืองหม่น ดอกตัวเมียสีเขียว หรือเขียวแกมเหลือง ใบประดับยาว 60-90 ซม.

ผล เป็นผลสด รูปไข่แกมทรงกลมหรือรูปไข่กลับ สีเขียวหรือเขียวแกมเหลือง เนื้อสีขาว

ประโยชน์ เราใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของมะพร้าว เช่น ผลอ่อนใช้รับประทานสด (ทั้งน้ำและเนื้อ) เนื้อมะพร้าวจากผลแก่นำไปปรุงอาหารและขนมหลายชนิด และใช้สกัดน้ำมัน กากที่เหลือใช้เลี้ยงสัตว์ น้ำมันมะพร้าวใช้ประกอบอาหาร เนยเทียม และสบู่ เปลือกมะพร้าวนำไปแยกเอาเส้นใยใช้ทำเชือก วัสดุทำเบาะและที่นอน ขุยมะพร้าวใช้ทำวัสดุเพาะชำต้นไม้ กะลาใช้ทำภาชนะ ตักดวงของเหลว (กระจำ กระบวย ฯลฯ) ทำกระดุม เครื่องประดับ เครื่องดนตรี (ซอฮู้) ทำเชื้อเพลิง และถ่านกัมมันต์ (มีคุณสมบัติในการดูดซับสูง) ใบมะพร้าวทั้งอ่อนและแก่ ตลอดจนก้านใบใช้มุงหลังคา เครื่องจักสาน ไม้กวาดทางมะพร้าว ใช้ทำรั้วและเชื้อเพลิง ลำต้นแก่ใช้ในการก่อสร้างประดิษฐ์เครื่องเรือน ยอดอ่อนใช้เป็นอาหาร จั่น (ช่อดอก) มีน้ำหวานรองมาดื่มเป็นน้ำผลไม้หรือทำน้ำตาล

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

26. มะฮอกกานี

ชื่อพื้นเมือง -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Swieteniamacrophylla* King

ชื่อวงศ์ MELIACEAE

ชื่อสามัญ MELIACEAECoconut

สรรพคุณ เปลือกต้น - ใช้เป็นยาแก้ไข้ เจริญอาหาร

ลักษณะต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15 - 25 เมตร ผลัดใบ เรือนยอดรูปไข่หรือทรงกระบอก ทรงพุ่มทึบ ลำต้นเปลาตรง เนื้อไม้สีน้ำตาลอมเหลืองหรือแดงเข้ม เนื้อละเอียดเหนียว ลวดลายสวยงาม เมื่อแห้งจะมีแถบขาวสลับทองขวางเส้นไม้ เนื้อไม้แข็ง มีคุณภาพดี สามารถไสกบและตกแต่งได้ง่าย ยึดตะปูได้ดี คุณภาพใกล้เคียงกับไม้สัก ทนทานต่อการเข้าทำลายของปลวก เมล็ดรสขมมาก ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ออกเวียนสลับ มีใบย่อย 3 - 4 คู่ ออกตรงกันข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย รูปไข่หรือรูปรี กว้าง 5 - 6 เซนติเมตร ยาว 11 - 17 เซนติเมตร ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนเบี้ยว ขอบใบเรียบแผ่นใบสีเขียวเข้มเป็นมันคล้ายแผ่นหนัง ก้านใบย่อยยาว 0.3 - 0.5 เซนติเมตร ดอก สีเหลืองอ่อนหรือเหลืองแกมเขียว ขนาดเล็ก กลิ่นหอมอ่อน ๆ ออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ เมื่อบานเต็มที่กว้าง 0.5 - 1.0 เซนติเมตร มีเกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านเกสรเชื่อมติดกันเป็นรูปแฉก สีสแดง ก้านเกสรเพศเมียสั้น ยอดเกสรเพศเมียแผ่แบนคล้ายร่ม ผล เดี่ยวขนาดใหญ่ กลม รูปไข่ ปลายมนเป็นพู่สั้น ๆ สีน้ำตาล เปลือกหนาและแข็ง กว้าง 7 - 12 เซนติเมตร ยาว 10 - 16 เซนติเมตร ก้านผลแข็ง เมื่อแก่แตกออกเป็น 5 พู ภายในมี เมล็ดจำนวนมาก เมล็ดแห้งสีน้ำตาล บางบาง มีปีกบาง ๆ กว้าง 1.0-1.2 เซนติเมตร ยาว 5.0-5.5 เซนติเมตร ปลิวไปตามลมได้

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องเรือน ไม้กระดาน เปลือกต้นฝนทาสมานแผล ต้มดื่มแก้ไข้ เจริญอาหาร เมล็ดหนึ่งให้สุกบดปั้นเป็นเม็ดรับประทานแก้ไข้ตัวร้อน แก้ไข้จับสั่น นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

27. ยางนา

ชื่อพื้นเมือง ยางนา , ยางขาว , ยางหยวก , ยางแม่น้ำ , (ทั่วไป) , กาศิล (เขมร, ปราจีนบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dipterocapus alatus* Roxb. ex G. Don

ชื่อวงศ์ Dipterocarpaceae

ชื่อสามัญ Dipterocarpaceae

สรรพคุณ เปลือกต้น รสฝาดเผื่อนขม ต้มดื่มแก้ตับอักเสบ บำรุงร่างกายฟอกโลหิต ใช้ทาถูนวด แก่ปวดตามข้อ เมล็ด ใบ รสฝาดร้อน ต้มใส่เกลืออมแก้ปวดฟัน ฟันโยกคลอน ใบและยาง รสฝาดขมร้อน รับประทานขับเลือด ตัดลูก(ทำให้เป็นหมัน) น้ำมันยาง รสร้อนเมาขึ้น ทาแผลเน่าเปื่อย แผลมีหนอง แผลโรคร้อน รับประทานกล่อม เสมหะ ห้ามหนอง ใช้แอลกอฮอล์ 2 ส่วนกับน้ำมันยาง 1 ส่วน รับประทานขับปัสสาวะ รักษาแผลทางเดินปัสสาวะ

ลักษณะ ยางนา เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ไม่ผลัดใบ สูงถึง 40 เมตร ลำต้นเปลาตรง เปลือกค่อนข้างเรียบ สีเทาปนขาว โคนต้นมักเป็นพูพอน เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ทึบ ตามกิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขน และมีรอยแผลใบเห็นชัด ใบยางนา เป็นใบเดี่ยว ติดเรียงเวียนสลับ ทรงใบรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กว้าง 8-15 เซนติเมตร ยาว 20-35 เซนติเมตร โคนใบมนกว้าง ปลายใบสอบทู่ เนื้อใบหนา ใบอ่อนมีขนสีเทา ใบแก่เกลี้ยงหรือเกือบเกลี้ยง ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ก้านใบยาว 3-4 เซนติเมตร มีขนประปราย ดอกยางนา สีชมพู ออกรวมกันเป็นช่อสั้นๆ ตามง่ามใบตอนปลาย กิ่งช่อหนึ่งมีหลายดอก โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ส่วนปลายถ้วยแยกเป็น 5 แฉก ยาว 2 แฉก และสั้น 3 แฉก มีขนสั้นๆ สีนํ้าตาลปกคลุม กลีบดอก มี 5 กลีบ โคนกลีบติดกัน ส่วนปลายจะบิดเวียน ผลยางนา เป็นผลชนิดแห้ง รูปกระสวย มีครีบตามยาว 5 ครีบ มีปีกยาว 2 ปีก ขนาด 10-12 เซนติเมตร เส้นปีกตามยาวมี 3 เส้น

ประโยชน์ เนื้อไม้ในการก่อสร้าง

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

28. ยูคาลิปตัส

ชื่อพื้นเมือง ยูคาลิปตัส

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eucalyptus globulus* Labill.

ชื่อวงศ์ MYRTACEAE

ชื่อสามัญ Eucalyptus

สรรพคุณ -

ลักษณะ ไม้ยืนต้น สูงประมาณ 10-25 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มหนาทึบ ค่อนข้างกลม ลำต้นเปลาตรง เปลือก เปลือกหุ้มลำต้น มีลักษณะเรียบเป็นมัน มีสีเทาสลับสีขาวและน้ำตาลแดงเป็นบางแห่ง เปลือกนอกจะแตกออกเป็นแผ่นหลุดออกจากผิวของลำต้น เมื่อแห้งจะลอกออกได้ง่ายในขณะสด ใบ ใบเป็นใบเดี่ยว (simple leaf) เรียงสลับ เป็นรูปหอกยาว 3-12 นิ้ว กว้าง 0.5-0.8 นิ้ว ก้านใบยาว ใบสีเขียวอ่อนหนึบๆ ทั้งสองด้าน ใบห้อยลง เส้นใบมองเห็นได้ชัด ดอก ดอกออกเป็นช่อ ตามข้อต่อระหว่างกิ่งกับใบ มีก้านดอกเรียวยาว มีก้านย่อยแยกไปอีก ออกดอกเกือบตลอดปี ผล ผลมีลักษณะครึ่งวงกลมหรือรูปถ้วย ผิวนอกแข็ง เมื่ออ่อนจะมีสีเขียว และจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเมื่อแก่ เมื่อผลแก่ปลายผลจะแยกออก

ประโยชน์ เนื้อไม้ลำต้นนำมาทำกระดาษ ใบสามารถนำมาสกัดเป็นน้ำมันได้ ทำน้ำยาหอมระเหยไอระเหยแก้หวัด ลำต้นสามารถนำมาใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้าง เสาเข็ม ทำกระดาษสร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือน เครื่องใช้สอย เฟอร์นิเจอร์

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

29. ราชพฤกษ์

ชื่อพื้นเมือง กุเพยะ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี), บัวโย ปือยูเปอโซ แม่หล่าอยู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ลักเกลือ ลักเคย (กะเหรี่ยง), ราชพฤกษ์ ชัยพฤกษ์ (ภาคกลาง), ลมแล้ง (ภาคเหนือ), ราชพฤกษ์ (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cassia fistula* Linn.

ชื่อวงศ์ *Caesalpiniaceae*

ชื่อสามัญ *Caesalpiniaceae*

สรรพคุณ เนื้อในฝัก รสหวานเอียน แก้ท้องผูก ขับเสมหะ ระบายพิษไข้ ช่วยระบายท้องเด็ก เป็นยาระบายที่ไม่ปวดมวน ใช้ในเด็กหรือสตรีมีครรภ์ ท้องผูกเรื้อรัง แก้ไข้มาลาเรีย บิด แก้ก้นคันขโมย ใช้พอกแก้ปวดข้อ ระบายพิษโลหิต แก้ร้อนในกระหายน้ำ

ลักษณะ ต้นราชพฤกษ์ (ต้นคูณ) เป็นพืชพื้นเมืองในแถบเอเชียใต้ ไล่ตั้งแต่ทางตอนใต้ของปากีสถานไปจนถึงอินเดีย พม่า และประเทศศรีลังกา โดยจัดเป็นพรรณไม้ขนาดกลาง มีลำต้นสีน้ำตาลแกมเทาเกลี้ยง ลักษณะของใบออกเป็นช่อ ใบสีเขียวเป็นมัน ช่อหนึ่งยาวประมาณ 2.5 เซนติเมตร และมีใบย่อยเป็นไข่หรือรูปป้อม ๆ ประมาณ 3-6 คู่ ใบย่อยมีความกว้างประมาณ 5-7 เซนติเมตร และยาวประมาณ 9-15 เซนติเมตร โคนใบมนและสอบไปทางปลายใบ เนื้อใบบางเกลี้ยง มีเส้นแขนงใบถี่ และโค้งไปตามรูปใบ ดอกราชพฤกษ์ (ดอกคูณ) ออกดอกเป็นช่อ ยาวประมาณ 20-45 เซนติเมตร มีกลีบรองดอกรูปขอบขนานมีความยาวประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบมี 5 กลีบ หลุดร่วงได้ง่าย และกลีบดอกยาวกว่ากลีบรองดอกประมาณ 2-3 เท่า และมีกลีบรูปไข่จำนวน 5 กลีบ บริเวณพื้นกลีบจะเห็นเส้นกลีบชัดเจน ที่ดอกมีเกสรตัวผู้ ฝักอ่อนจะมีสีเขียว ส่วนฝักแก่จัดจะมีสีดำ ในฝักจะมีผนังเยื่อบาง ๆ กันอยู่เป็นช่อง ๆ ตามขวางของฝัก และในช่องจะมีเมล็ดสีน้ำตาลแบน ๆ อยู่ มีขนาดประมาณ 0.8-0.9 เซนติเมตร

ประโยชน์ ใบระบายท้อง พอกแก้ปวดข้อ ดอกต้มดื่ม แก้ไข้ ระบายท้อง รักษาโรคกระเพาะอาหาร รากแก้กลากเกลื้อน แก้คันขโมย ไข้มาลาเรีย ฝักอ่อนและแก่นใช้เป็นสีย้อมผ้า

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

30. ลั่นฟ้า

ชื่อพื้นเมือง ดอกกะต๊อ กะต๊อ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เบโด (มาเลเซีย-นราธิวาส) มะลิดไม้ มะลื่นไม้ (เหนือ) ลั่นฟ้า หมายลั่นฟ้า บ่าลั่นไม้ (เลย)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Oroxylum indicum* (L) Kurz

ชื่อวงศ์ Bignoniaceae

ชื่อสามัญ Broken Bone tree, Damoclestree, Indian Trumpet Flower

สรรพคุณ ใช้ เมล็ด ต้มน้ำดื่ม แก้ไอและขับเสมหะ ใช้เป็นยาระบาย เมล็ดแก้ มีรสขม เป็นยาระบาย แก้ไอ ขับเสมหะ เมล็ดแห้ง ทำน้ำจับเลี้ยงแก้ร้อนใน กระหายน้ำ

ลักษณะไม้ยืนต้น กิ่งผลัดใบหรือไม่ผลัดใบ สูง 5-12 เมตร เรือนยอดเล็ก กิ่งเปราะหักง่าย แตกกิ่งก้านน้อย ต้นที่มีอายุน้อยมีกิ่งใหญ่ตรงกลางกิ่งเดียว เปลือกเรียบ มีใบเป็นกลุ่มตรงกลาง คล้ายกับต้นปาล์ม ภายหลังจากออกดอก ลำต้นจะแยกเป็นกิ่งกระเถิบ เปลือกต้น สีน้ำตาลครีมอ่อน หรือเทาอ่อน แตกเป็นสะเก็ดสีเหลี่ยม และผลของใบยาวถึง 150 เซนติเมตร เกิดจากใบที่ร่วงไปแล้ว ลำต้นและกิ่งก้านมีรูระบายอากาศ กระจายอยู่ทั่วไป เปลือกลำต้นเรียบสีเทา มีรอยแผลเป็น ก้านใบย่อยยาว 5-8 มิลลิเมตร ก้านใบข้างและก้านใบร่วมโค้งพองออกที่ฐานและที่ข้อ ยื่นออกมานอกทรงพุ่มของยอด ดอกย่อยขนาดใหญ่ 8-12 เซนติเมตร กลีบดอกสีนวลแกมเขียวโคนกลีบเป็นหลอดสีม่วงแดง หรือม่วงด้านนอก หลอดกลีบดอกยาว 2-4 เซนติเมตร รูปแตร กลีบดอกหนา ขอบย่น ไม่มีพู หรือพูไม่เท่ากัน มีต่อมกระจายอยู่ด้านนอก ด้านในมีขนหนาแน่น ดอกบานตอนกลางคืน มีกลิ่นสาบฉุน และร่วงตอนเช้า มักจะมีดอกและผลในกิ่งเดียวกัน ปลายไม้แยกเป็นกลีบอย่างเด่นชัด เมื่อเป็นผล กลีบเลี้ยงนี้จะเจริญเป็นเนื้อแข็งมาก ผลเป็นฝักแบน โค้งเล็กน้อยที่ฐาน มีสันเล็กๆที่ด้านข้าง คล้ายรูปลิ้น

ประโยชน์ ชาวกะเหรี่ยงใช้เปลือกต้นย้อมผ้าให้สีเขียว

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

31. สะแกนา

ชื่อพื้นเมือง แก (อุบลราชธานี) แพง(เหนือ) ขอนแซ่ จองแค(แพร่) สะแก ชังแก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Combretum quadrangulare* Kurz.

ชื่อวงศ์ Combretaceae

ชื่อสามัญ Combretaceae

สรรพคุณ ลำต้น เข้ายากับเบนโคก และเบนน้ำ แก้ปวดมดลูก มดลูกอักเสบ เนื้อไม้ ต้มน้ำดื่ม ช่วยขับน้ำคาวปลาสำหรับผู้หญิงหลังคลอดบุตร เมล็ด ถ่ายพยาธิตัวกลม และพยาธิเส้นด้ายในเด็ก

ลักษณะ ไม้ยืนต้น สูง 15-20 เมตร เปลือกต้นสีเทานวล กิ่งอ่อนเป็นสันสี่มุม ส่วนต่างๆของลำต้น มีขนเป็นเกล็ดกลม ต้นที่มีอายุมากบริเวณโคนลำต้น พบหนามแหลมยาว แข็ง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปไข่กลับแกมขอบขนาน กว้าง 3-6 เซนติเมตร ยาว 6-15 เซนติเมตร ปลายมน หรือเว้าเป็นแฉ่ง ตื้นๆ ขอบใบเรียบ หรือหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย โคนสอบแคบไปยังก้านใบ ก้านใบสั้น เนื้อใบหนาเป็นมัน ผิวใบทั้งสองด้านมีเกล็ดสีเงินหนาแน่น ใบมีสีเขียวสด ผิวใบด้านบนบนสากมือ ดอก เล็ก สีขาวหรือเหลืองอ่อน ออกเป็นช่อที่ซอกใบ และปลายยอด แบบช่อเชิงลด ยาว 4-5 เซนติเมตร ไม่มีก้านดอก ช่อหนึ่งมีดอกเล็กๆจำนวนมาก กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยปลายแยก 4 กลีบ สีขาวอมเหลือง กลีบดอก 4 กลีบ สีขาวอมเหลือง รูปไข่กลับ ปลายมน หลุดร่วงง่าย เกสรเพศผู้มี 8 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่เหนือวงกลีบ ผลแห้ง ขนาด 1-2 เซนติเมตร รูปไข่ มีครีบ 4 ครีบ สีน้ำตาลอมขาว เมล็ดสีน้ำตาลแดง รูปกระสวย มี 4 สัน ตามยาว พบตามป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม

ประโยชน์ ประโยชน์ทางยา

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

32. สะเดา

ชื่อพื้นเมือง สะเดา สะเลียม Neem Tree

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Azadirachta indica* var. *siamensis* valetton

ชื่อวงศ์ MELIACEAE

ชื่อสามัญ MELIACEAE

สรรพคุณ ช่อดอกอ่อนนิยมนำมาใช้เป็นอาหาร ในตำรายาไทยใช้ก้านอ่อนและใบแก้ไข้ทุกชนิด เปลือกต้น แก้ท้องเดิน ใช้แก้บิดมูกเลือด ผลเป็นยาถ่ายพยาธิ แก้ริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ ดอกเป็นยาบำรุงธาตุ รากใช้แก้ไข้ ทำให้อาเจียน ในทางเคมีพบว่าเมล็ดและใบมีสาร azadirachtin ซึ่งมีฤทธิ์ฆ่าแมลงได้ผลดีหลายชนิด

ลักษณะ ไม้ยืนต้นสูง 8-15 เมตร ผลัดใบ ทุกส่วนมีรสขม เปลือกต้นสีเทาแตกเป็นร่องตามยาว ยอดอ่อนที่แตกใหม่มีสีน้ำตาลแดง ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยฐานใบไม่เท่ากัน รูปใบหอก ปลายสอบ ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย กว้าง 3-4 ซม. ยาว 4-7 ซม. ดอก ออกเป็นช่อตามปลายกิ่งพร้อมใบอ่อน ดอกมีขนาดเล็ก กลีบดอกสีขาวมี 5 กลีบ ผล เป็นผลสดรูปกลมรีขนาดผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 ซม. มีเมล็ดเดี่ยว แข็ง

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างได้ดี ทำเครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เติง ฯลฯ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

33. สัก

ชื่อพื้นเมือง ปิฮิ ปิฮือ เปื่อย (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ปายี่ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี), เสบายี่ (กะเหรี่ยง-กำแพงเพชร), เคาะเยียว (ละว้า-เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tectonagrandis* L.f.

ชื่อวงศ์ LAMIACEAE หรือ LABIATAE

ชื่อสามัญ LAMIACEAE หรือ LABIATAE

สรรพคุณ ใบ รสเผ็ดเล็กน้อย รับประทานเป็นยาลดน้ำตาลในเลือด บำรุงโลหิต รักษาประจำเดือนไม่ปกติ แก้กษิโลหิต ขับลม ขับปัสสาวะ แก้ทางเดินปัสสาวะอักเสบ ทำยาอม แก้เจ็บคอ เนื้อไม้ รสเผ็ดเล็กน้อย รับประทานเป็นยา ขับลม ขับปัสสาวะ ได้ดีมาก ใช้แก้บวม บำรุงโลหิต แก้ลมในกระดูก แก้อ่อนเพลีย แก้ไข้ คุมธาตุ ขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง เปลือก ฝาดสมาน ดอก ขับปัสสาวะ

ลักษณะต้นสัก มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย พม่า ลาว และไทย โดยจัดเป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดใหญ่ ที่มีความสูงของต้นตั้งแต่ 20 เมตรขึ้นไป และอาจสูงได้ถึง 30 เมตร มีลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นทรงพุ่มกลมค่อนข้างทึบ เปลือกต้นหนาเป็นเทา หรือสีน้ำตาลอ่อนแกมเทา เปลือกต้นเรียบหรือแตกเป็นร่องเล็ก ๆ ตามความยาวของลำต้น พอดันแกโคนต้นจะเป็นร่องและมีพูพอนขึ้นบ้างเล็กน้อย ตามกิ่งอ่อนเป็นรูปเหลี่ยม ตามกิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีเหลือง ส่วนลักษณะของเนื้อไม้จะเป็นสีน้ำตาลทอง (เรียกว่า “สักทอง”) ถึงสีน้ำตาลแก่ และมักมีเส้นสีน้ำตาลแก่แทรกอยู่ (เรียกว่า “สักทองลายดำ”) เนื้อไม้สักเป็นเส้นตรง เนื้อหยาบ มีความแข็งปานกลาง เลื่อยไสกบตกแต่งได้ง่าย และไม่ค่อยยืดหดหรือบิดงออย่างเหมือนไม้ชนิดอื่น ขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ดและแบบไม่อาศัยเมล็ด (การติดตา, การปักชำ, เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ) ชอบขึ้นตามพื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือตามพื้นที่ราบที่มีดินระบายน้ำได้ดี และน้ำไม่ท่วมขัง หรืออาจจะเป็นดินร่วนปนทรายหรือ

ดินที่มีความลึกมาก ๆ (โดยเฉพาะดินที่เกิดจากหินปูน ที่แตกแยกผุพังจนกลายเป็นดินร่วนลึก) ต้นสักจะเจริญเติบโตได้ดีมาก โดยมักจะขึ้นเป็นกลุ่ม ๆ หรืออาจขึ้นปะปนกับไม้เบญจพรรณอื่น ๆ ใบสัก ใบเป็นใบเดี่ยว แตกออกจากกิ่งเป็นคู่ ๆ ตรงข้ามกัน ในแต่ละคู่จะตั้งฉากสลับกันไปตามความยาวของกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปรีกว้าง หรือรูปไข่กลับ ปลายใบมีหางสั้น ๆ โคนใบสอบ ส่วนขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 12-35 เซนติเมตร และยาวประมาณ 15-60 เซนติเมตร พื้นใบด้านบนและด้านล่างสาบมือ ท้องใบเป็นสีเขียวและมีขนปกคลุม มีก้านใบยาวประมาณ 1-5 เซนติเมตร ที่ท้องใบของใบอ่อนเมื่อนำมาขยี้แล้วจะมีสีแดงคล้ายเลือด โดยจะผลัดใบในช่วงฤดูแล้ง (ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม) และจะแตกใบใหม่ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน ดอกสัก ออกดอกเป็นช่อขนาดใหญ่ โดยจะออกตามซอกใบและปลายยอด ดอกเป็นดอกแบบสมบูรณ์เพศที่มีทั้งเกสรเพศผู้และเพศเมียอยู่ในดอกเดียวกัน ดอกย่อยมีขนาดเล็ก กลีบดอกเป็นสีเขียว นวล มีกลีบดอก 6 กลีบ โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดและมีขนทั้งด้านนอกและด้านใน ดอกมีเกสรเพศผู้ 5-6 อัน ยื่นยาวพ้นออกจากดอก ส่วนเกสรเพศเมียจะยาวเท่ากับเกสรเพศผู้และมี 1 อัน ที่รังไข่มีขนอยู่หนาแน่น ต้นสักจะออกดอกช่อดอกช่อแรกที่ปลายยอดสุดของแกนลำต้นก่อนกิ่งอื่น ๆ แล้วจึงจะเกิดดอกที่ปลายยอดของกิ่ง และดอกจะบานเพียง 1 วัน หลังจากนั้นดอกที่ได้รับการผสมจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นผลต่อไปในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม ผลสัก ลักษณะของผลเป็นรูปทรงกลมแบน มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1-2 เซนติเมตร ผลจะมีชั้นของกลีบเลี้ยงหุ้มอยู่ มีลักษณะพองลมและบาง เป็นสีเขียว ในผลหนึ่งผลจะมีเมล็ดอยู่ประมาณ 1-4 เมล็ด (โดยทั่วไปเรียกผลสักว่า “เมล็ดสัก”) และเมื่อผลแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล (ผลจะเริ่มแก่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม) เมล็ดจะอยู่ในช่อง ช่องละ 1 เมล็ด ลักษณะของเมล็ดเป็นรูปทรงไข่ มีขนาดกว้างประมาณ 0.4 เซนติเมตร และยาวประมาณ 0.6 เซนติเมตร ซึ่งเมล็ดจะเรียงไปตามแนวตั้งของผลสัก ในแต่ละเมล็ดจะถูกห่อหุ้มไปด้วยเปลือกหุ้มเมล็ดที่มีลักษณะบาง ๆ

ประโยชน์ เนื้อไม้เหมาะสำหรับสร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือน ใบแก้เบาหวาน ต้มอมแก้เจ็บคอ ดอกขับปัสสาวะ แก้อ่อนเพลีย แก้เบาหวาน รากเป็นยาแก้ไอ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

34.สนสองใบ

ชื่อพื้นเมือง สนเขา สนหางม้า เกียะ เกียะเปลือกด้า เกียะเปลือกหนา จ้วง ไต้ โซ สะรอลแปก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pinus merkusii* Jungh.&deVriese

ชื่อวงศ์ PINACEAE

ชื่อสามัญ PINACEAE

สรรพคุณ -

ลักษณะ ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10-30 เมตร โท้วัดรอบ 30-40 ซม. ไม้ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นพุ่มกลม แตกกิ่งต่ำกว่าสนสามใบ เปลือกสีน้ำตาลปนดำ เป็นร่องลึกและเป็นสะเก็ดหนาๆ แข็งมาก ใบยาวเรียวเป็นรูปเข็ม ออกเป็นกระจุกๆ ละ 2 ใบ ขนาด 15-25 ซม. ดอกเพศผู้จะออกเป็นช่อสีเหลืองแบบหางกระรอก ติดเป็นกลุ่มบริเวณใกล้ปลายกิ่ง ช่อหนึ่งๆ ยาว 2-4 ซม. ดอกเพศเมียจะออกชิดติดกิ่ง ถัดเข้ามา มักออกเป็นดอกเดี่ยวๆ หรือเป็นคู่ ผลเป็นโคน ส่วนฐานป้อม ปลายสอบขนาด 5-8 ซม. เมื่อผลแก่จัดจะแตกออกเป็นกลีบแข็ง ยังคงติดอยู่กับแกนกลางของผล ก้านผลยาวประมาณ 1 ซม. เมล็ดรูปรีแบนและมีครีบบางๆ สีขาว

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างได้ดี ทำเครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เติง ฯลฯ เยื่อไม้มีคุณสมบัติเหมาะสมใช้ทำกระดาษ น้ำมันและชันใช้น้ำมันชักเงา ซึ่งให้ปริมาณมากกว่าสนสามใบ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

35. สนทางกระรอก

ชื่อพื้นเมือง-

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Chamaecyparispisifera* (Sieb.&Zucc.)Endl. 'SquarrosaSulphurea'

ชื่อวงศ์ Cupressaceae

ชื่อสามัญ Cupressaceae

สรรพคุณ -

ลักษณะต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีความสูงประมาณ 10-20 ม. ไม้ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกของลำต้น สีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นร่องตื้น ๆ ลอกเป็นแผ่นเล็ก ๆ ห้อยตามลำต้นใบ เดี่ยว ใบเล็กแหลมติดอยู่ตามข้อของกิ่งย่อย ใบอ่อนสีเขียว ใบแก่สีเขียวแก่ กว้าง 1 มิลลิเมตร ยาว 6 เวนติเมตร ใบยาวเป็นปล้อง เรียงเป็นกระจุก รูปเข็ม ฝัก/ผล ผิวแข็งเรียงอัดกันเป็นก้อนกลม ๆ ผลแห้งแล้วแตก ผลอ่อนสีเขียว ผลแห้งสีน้ำตาล ดอก ดอกช่อแบบทางกระรอก ออกตามลำต้น ดอกเพศผู้เป็นแบบทางกระรอก เพศเมีย เป็นแบบกลม เมล็ด กลมเล็ก

ประโยชน์ เสาโป๊ะ เสากระโดงเรือ ทำฟืนและถ่าน ไม้กระดาน ไม้ฝา ไม้ค้ำยันในการก่อสร้าง เนื้อไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ ปาร์เก้

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

36. ส้มโอ

ชื่อพื้นเมือง -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Citrus maxima* (Burm.) Merr.

ชื่อวงศ์ RUTACEAE

ชื่อสามัญ Pomelo

สรรพคุณ รับประทานส้มโอช่วยขับสารพิษในร่างกายได้ ส้มโอมีวิตามินซีสูง จึงช่วยป้องกันและรักษาโรคเลือดออกตามไรฟัน

ลักษณะ ส้มโอเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านสาขาที่เรื้อนยอด ลำต้นมีสีน้ำตาล มีหนามเล็ก ๆ สูงประมาณ 8 เมตร ใบเป็นแผ่นหนาสีเขียวเข้ม โคนก้านใบมีหูใบแผ่ออกเป็นรูปหัวใจ แผ่นใบเหมือน มะกรูด คือแบ่งใบเป็น 2 ตอน แต่ขนาดใบใหญ่กว่า ใบหนาแข็ง มีสีเขียวแก่ มีกลิ่นหอม ดอกออกเป็นช่อสั้นหรือดอกเดี่ยว ตามบริเวณง่ามใบ มีสีขาว ปลายกลีบมนมี 4 กลีบ กลางดอกมี เกสร 20-25 อัน ผลกลมโต บางพันธุ์ตรงข้ามมีจุดสูงขึ้นมา ผิวผลเมื่อยังอ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่จัดเปลี่ยนเป็นสีเขียวอมเหลือง ผิวของผลไม่เรียบ ผิวของเปลือกผลมีต่อมน้ำมันกระจายทั่วไป ภายในผลเป็นช่อง ๆ มีแผ่นบาง ๆ สีขาวกั้นเนื้อให้แยกออกจากกัน เนื้อแต่ละส่วนเรียกว่า "กลีบ" มีรสหวานหรือหวานอมเปรี้ยว มีเมล็ดฝังอยู่ระหว่างเนื้อมากกว่า 1 เมล็ด ผลส้มโอมีเปลือกหนาทำให้สามารถเก็บรักษานาน มีวิตามินซีมาก

ประโยชน์ สรรพคุณทางยา

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

37. หางนกยูงฝรั่ง

ชื่อพื้นเมือง หางนกยูงฝรั่ง อินทรี (ภาคกลาง), หงอนยูง (ภาคใต้), นกยูง หางนกยูงฝรั่ง ชมพอหลวง ส้มพอหลวง (ภาคเหนือ), ยูงทอง (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Delonix regia* (Bojer ex Hook.) Raf.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINOIDEAE

ชื่อสามัญ LEGUMINOSAE-CAESALPINOIDEAE

สรรพคุณ ต้นหางนกยูงฝรั่ง สรรพคุณรากใช้เป็นยาขับโลหิตสตรี (ราก) หางนกยูงฝรั่งรากช่วยแก้อาการบวมต่าง ๆ (ราก) ต้นหางนกยูงฝรั่ง สรรพคุณของลำต้นนำมาฝนใช้ทาแก้พิษ ถอนพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้ (ลำต้น)

ลักษณะ ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-12 ม. ขนาดทรงพุ่ม 5-8 ม. ผลัดใบ ทรงพุ่มค่อนข้างกลม แน่นทึบ เปลือกต้นสีน้ำตาลเทา เมื่อต้นโตขึ้น เปลือกจะแตกเป็นร่องหรือเป็นสะเก็ด ใบ ใบประกอบรูปนิ้วมือ เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ก้านใบรวมยาว 5-16 ซม. มีขนสั้นนุ่ม ก้านใบย่อย ยาว 1-3 ซม. มีขน มีใบย่อย 5 ใบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 1.5-11 ซม. ยาว 2.5-18 ซม. ปลายใบเรียวแหลมเป็นติ่ง โคนใบมนหรือเป็นรูปไต ขอบใบเป็นคลื่นหรือจักเป็นซี่แผ่นใบบางแต่ค่อนข้างเหนียว และย่นเป็นลอน สีเขียว ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่มสีน้ำตาล ดอก สีเหลือง ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกแยกแขนงที่ปลายกิ่ง 3-10 ดอก ดอกรูปแตร กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 แฉก มีขนสีน้ำตาลโคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 4-7 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกบางยับย่น เกสรเพศผู้ 4 อัน เส้นผ่านศูนย์กลางดอก 3-4 ซม. ออกดอกเดือน มี.ค.-เม.ย ผล ไม้ติดผล ขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่ง

ประโยชน์ เมล็ดแก่นำมาต้มแคะเปลือกนอกออก ส่วนที่เป็นวุ้นสีขาวต้มน้ำตาลราดกะทิเป็นอาหารหวาน เปลือกต้นเป็นยาแก้ไข้ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ให้ร่มเงา

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

38. หมากนวล

ชื่อพื้นเมือง หมากนวล หมากคอนวล หมากเยอรมัน หมากมนิลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Veitchiamerrillii* (Becc.) H.E. Moore.

ชื่อวงศ์ PALMAE

ชื่อสามัญ PALMAE

สรรพคุณ หมากนวลนี้มีสรรพคุณในการช่วยขับพยาธิได้หลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นพยาธิตัวตืด พยาธิใบไม้ พยาธิตัวกลม เป็นต้น นอกจากนี้แล้วหมากก็ยังมีสรรพคุณในการรักษาโรคมะเร็ง และมีฤทธิ์ในด้านการเป็นยาที่ช่วยขับปัสสาวะอีกด้วย จากการวิจัยพบว่า หมากมีสารชื่อ อัลคาลอยด์ ที่มีสรรพคุณในการฆ่าเชื้อราและฆ่าเชื้อไวรัสอีกด้วย

ลักษณะ หมากนวลเป็นพรรณไม้ยืนต้นประเภทปาล์มมีทรงพุ่มขนาดกลางลำต้นมีความสูงประมาณ 5-10 เมตรการเจริญเป็นลำต้นเดี่ยวไม่มีหน่อ ลำต้นตรงสูงลำต้นผิวลำต้นสีน้ำตาลปนเทา ลำต้นเป็นข้อปล้องเห็นได้ชัด ใบใบเป็นใบรวม แตกออกจากทางใบเป็นรูปขนนก เรียงกันเป็นแถวอย่างเป็นระเบียบลักษณะใบแคบยาว ขนาดใบมีความกว้างประมาณ 3-5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 50 - 60 เซนติเมตรตัวใบมีสีเขียวเรียบเป็นมันทางใบยาวประมาณ 1-2 เมตรลักษณะโค้งเล็กน้อยโคนทางจะเป็นกาบหุ้มลำต้นมีสีเขียวอ่อนปนขาวนวล ดอก ดอกเป็นช่อคล้ายจั่นหมากก้านดอกมีสีขาวนวลลักษณะของดอกมีขนาดเล็กรวมกันอยู่เป็นจำนวนมากมีสีขาวอมเหลือง ผล ผลเล็กกลมรีมีสีเขียวอ่อน เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีแดงสด ภายในผลมีเมล็ดอยู่เพียงเมล็ดเดียว

ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

			
ลำต้น	ใบ	ดอก	ผล

39. หว้า

ชื่อพื้นเมือง ห้าชี้แพะ (เชียงราย)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Syzygium cumini* (L.) Skeels

ชื่อวงศ์ MYRTACEAE

ชื่อสามัญ PALMAE

สรรพคุณ เปลือกลำต้น แก้บิด ยากวาดคอ แก้ปากเปื่อย แก้คอเปื่อย เป็นเม็ดตามล้นและคอ แก้อาการน้ำลายเหนียวข้น ใบ รักษาอาการบิด มูกเลือด ท้องเสีย ผล แก้ท้องร่วงช่วยชะลอความแก่และความเสื่อมของเซลล์ช่วยลดอัตราเสี่ยงของการเกิดโรคหัวใจและเส้นเลือดอุดตันในสมอง บรรเทาอาการของวัณโรค และโรคปอด เมล็ด รักษาอาการบิด มูกเลือด ท้องเสีย รักษาโรคเบาหวาน รักษาโรคผิวหนัง

ลักษณะ ลูกหว้าเป็นไม้ยืนต้นที่มีความสูงมากประมาณ 10-35 เมตร ลักษณะของลำต้นตรง เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาล ค่อนข้างเรียบ ใบเป็นใบเดี่ยวออกตรงข้ามลักษณะรูปไข่หรือรูปทรงรีมีความกว้างประมาณ 3-7 เซนติเมตร ความยาวประมาณ 8-14 เซนติเมตร ใบมีจุดน้ำมันที่บริเวณขอบใบ ดอกออกเป็นช่อมีสีขาวหรือสีเหลืองอ่อนหรือออกที่ซอกใบหรือปลายยอด ฐานรองดอกมีลักษณะเป็นรูปกรวย มีกลีบเลี้ยงจำนวน 4 กลีบ และมีกลีบดอกจำนวน 4 กลีบ เกสรตัวผู้มีจำนวนมาก ออกดอกและกลายเป็นผลประมาณเดือน ธันวาคมถึง มิถุนายน ผลเป็นผลสดมีสีม่วงดำ ลักษณะรูปรีแกมรูปไข่ มีความฉ่ำน้ำ ผิวเรียบมัน ขนาด 1 เซนติเมตร ผลแก่ราวเดือนพฤษภาคม มีเมล็ดจำนวน 1 เมล็ด ลักษณะเป็นรูปไข่

ประโยชน์ ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้ ทำเป็นเครื่องดื่ม เนื้อไม้ใช้ทำสิ่งปลูกสร้าง สร้างที่อยู่ร่ม ใบ ตำทาแก้โรคผิวหนัง เล็ดตำหรือบดรับประทานแก้โรคเบาหวาน แก้บิด ท้องร่วง ผลดิบแก้ท้องเสีย